

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการ
อนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วม
ของชุมชนบ้านบางแหะ ต.นบปริงอ.เมือง จ.พังงา

โดย

นายคมไพร นิลรัตน์
นายพงศ์ศักดิ์ บัญชาญ
นายอดุล จินกิจ
นายธวัชชัย บริสุทธิ์
นายชายชาญ ศักดิ์แก้ว
นายสุลักษณ์ สืบศักดิ์
นายธวัชชัย เรืองผล
น.ส. ไบเฟริน คำพุดจันทร์

นายอุเทน สุขปาน
นายอุดม ระวีวรรณ
นายระวี ค้างสุวรรณ
นายวิรัช เกตุแก้ว
นายกิตติ เรืองติ
นายสมชาย นิลรัตน์
น.ส. ศรีรัตน์ นรินทร์รักษ์

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทที่ 1	1-3
บทนำ	
บทที่ 2	4-7
บริบทชุมชนบ้านบางเนาะ	
บทที่ 3	8-89
วิธีการดำเนินการวิจัย	
บทที่ 4	90-91
ผลการวิจัย	
บทที่ 5	92-95
สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
ภาคผนวก 1	
ประวัตินักวิจัย	
ภาคผนวก 2	
- ชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นบ้านบางเนาะ	
ภาคผนวก 3	
- ภาพวาดตัวอย่างชนิดพันธุ์ไม้	
ภาคผนวก 4	
ภาพกิจกรรมการดำเนินโครงการ	

บทคัดย่อ

ปัจจุบันกระแสความนิยมสะสมพันธุ์ไม้ป่าหายากเพื่อประดับบ้านเรือนประดับแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งธุรกิจบริการที่พักเชิงธรรมชาติและอื่นๆมีมากขึ้น ทำให้พันธุ์ไม้ในเขตพื้นที่ หมู่ 3 บ้านบางเนาะ โดยเฉพาะกล้วยไม้ป่าพันธุ์หายาก เช่น รองเท้านารีเหลืองกระบี่ รองเท้านารีขาวพังงา ฯลฯ เป็นที่หมายตาของนักค้าและนักปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับ เพราะมีราคาสูงเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างไม่จำกัด จึงมีกลุ่มคนจากภายนอกพื้นที่ลักลอบเข้ามาเก็บหาพันธุ์ไม้ดังกล่าวรวมทั้งพันธุ์ไม้ชนิดอื่นๆ ออกไปจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยที่ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆเลย ส่งผลให้พันธุ์ไม้บางชนิดถูกทำลายจนเกือบสูญพันธุ์ ประกอบกับคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่

สถานการณ์พันธุ์ไม้ในพื้นที่ชุมชน หมู่ 3 บ้านบางเนาะที่กำลังประสบอยู่ คือ ค่อยๆลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องและมีหลายชนิดกำลังสูญหาย เช่น รองเท้านารีพันธุ์เหลืองกระบี่ รองเท้านารีขาวพังงา ปาล์มศรีสยาม เต่าร้างหนู ฯลฯ ไปจากชุมชนในที่สุดทำให้เยาวชนกลุ่มหนึ่งที่มีใจรักเป็นพื้นฐาน มีความสนใจ เห็นความสำคัญและตระหนักถึงอนาคตของพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่น จึงได้รวมกลุ่มเป็น “กลุ่มเยาวชนคนรักกล้วยไม้” ซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้เกิดขึ้นมาจากโครงการ “ศึกษาทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ป่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ด้านพระยาพิพิธ” เมื่อ ปี 2549 มีสมาชิกกลุ่มเริ่มแรกจำนวน 3-4 คน เริ่มเก็บสะสมพันธุ์ไม้ประดับ มาตั้งแต่ปี 2550 และในบางครั้งได้ส่งเข้าประกวดในงานต่างๆ เช่น งาน “กล้วยไม้พังงา” จัดโดยชมรมรองเท้านารีพังงา-อันดามัน ร่วมกับเทศบาลเมืองพังงาจัดขึ้นทุกปี และงานอื่นๆ ในจังหวัดพังงา-ภูเก็ต จนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ จากนั้นสมาชิกของกลุ่มได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ มีการจัดตั้งโรงเรียนเพาะเลี้ยงพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ โดยทางกลุ่มได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อการอนุรักษ์ และเก็บสะสมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น พัฒนาการเพาะเลี้ยงในบ้านของตนเอง ทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก ๆ เยาวชน รวมถึงชาวบ้านที่เล็งเห็นถึงคุณค่าประโยชน์

อย่างไรก็ตามแม้ว่าทางกลุ่มเยาวชนฯ จะได้ริเริ่มการพัฒนาการเพาะเลี้ยง แต่ก็ยังเป็นลักษณะที่ต่างคนต่างเรียนรู้จากประสบการณ์ของตน ขาดการนำประสบการณ์มาถอดเป็นบทเรียนและประมวลองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ขณะที่ยังมีไม้ดอกไม้ประดับอีกหลายชนิดที่กำลังสูญหายและขาดองค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ เช่น พืชกลุ่มกล้วยไม้ และการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อเพาะเลี้ยงยังจำกัดในกลุ่มเยาวชน โดยที่ชุมชนเข้ามาเป็นส่วนร่วมน้อย จากสภาพปัญหา และฐานทุนของชุมชนดังกล่าว ทางกลุ่มเยาวชนฯ จึงคิดที่จะนำกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น มาใช้ศึกษาองค์ความรู้ “การเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น” ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อการหาแนวทางแก้ปัญหาการลักลอบนำพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับออกจากชุมชนบ้านบางเนาะได้ จึงได้เกิดเป็นโครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ ต.นบปริงอ.เมือง จ.พังงา เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ พัฒนาเป็นเศรษฐกิจของชุมชน สามารถขยายผลให้แก่สมาชิกอื่นๆ ในชุมชนได้

เพาะเลี้ยง พัฒนาเป็นอาชีพเสริม ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ หมู่ 3 บ้านบางเนาะ เป็นหมู่บ้านกล้วยไม้ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้
ศึกษาดูงาน ของประชาชนทั่วไป และเชื่อมโยงสู่แนวทางการสร้างสำนึกการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นให้คงอยู่คู่
ชุมชน และอนุรักษ์ป่าต้นพระยาพิพิธ และวนอุทยานสระนางมโนราห์ ต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ ต.นบปริงอ.เมือง จ.พังงา ดำเนินงานวิจัยโดยชุมชนบ้านบางเนาะ หมู่ที่ 3 ตำบลนบปริง อำเภอเมืองพังงา จังหวัดพังงา ได้ดำเนินงานวิจัยมาตั้งแต่ (01 กันยายน 2553- 30 มิถุนายน 2554) ซึ่งเกิดผลกระทบจากการที่กล้วยไม้และไม้ดอกไม้ประดับที่หายากในท้องถิ่นได้ลดจำนวนลงและบางชนิดได้สูญพันธุ์ไปแล้ว เน้นกระบวนการศึกษาภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์อย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและต้องการหาแนวทางการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่นและพัฒนาให้เป็นเศรษฐกิจของชุมชน โดยการหาแนวทางการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ไปด้วยกัน

จึงเป็นที่มาของโครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ ต.นบปริงอ.เมือง จ.พังงา ได้มีการดำเนินงานวิจัยโดยชุมชนบ้านบางเนาะ ใช้กระบวนการวิจัยที่เน้นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น ทีมวิจัย เด็กนักเรียน เยาวชน หน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งชาวบ้านและกลุ่มผู้ชื่นชอบในการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ทั้งในชุมชนและนอกชุมชนหรือจังหวัดใกล้เคียง ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้การทำงานของทีม มีการพาเด็กนักเรียน เยาวชน ในชุมชน ลงพื้นที่สำรวจข้อมูล เปิดเวทีชี้แจงงานวิจัย ชี้แจงกระบวนการทำงานของทีมวิจัย ช้อแนะนำข้อเสนอแนะจากภาคีเครือข่ายต่างรวมทั้งที่ปรึกษาโครงการที่ได้ให้คำแนะนำ กระบวนการในการทำงานร่วมกัน ฝึกความกล้าแสดงออกของเด็กๆโดยได้รับแรงหนุนเสริมจากพี่เลี้ยงศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงาและระนอง ที่ช่วยกันถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับทีมวิจัยและเด็กนักเรียน ให้ได้เรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งการเดินทางไปศึกษาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับแนวทางการเพาะขยายพันธุ์กล้วยไม้และไม้ดอกไม้ประดับ ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดกระบี่และ ชมรมกล้วยไม้แหลมสัก จังหวัดกระบี่ เพื่อนำแนวทางการะบวนการคิดและเทคนิควิธีการต่างๆมาปรับใช้กับกระบวนการทำงานของทีมวิจัย

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ ชุมชนบ้านบางเนาะ ,โรงเรียนคิบุทังพังงาวิทยายน, ชมรมกล้วยไม้บ้านบางคิบุ,ชมรมกล้วยไม้จังหวัดกระบี่, ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรจังหวัดกระบี่, เครือข่ายนักวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา-ระนอง ,อบต.บ้านบางเนาะ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านบางเนาะ ชาวบ้านในชุมชนรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่เข้าร่วมกระบวนการและไม่ได้เข้าร่วม แต่สนับสนุนแรงใจและสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ ฯลฯ ที่ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมด้วยกันทุกครั้งกับทีม

วิจัยบ้านบางเนาะมาโดยตลอด และทั้งนี้ก็ต้องขอขอบพระคุณศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพะเยา-
ระนองและ สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ได้ทำให้บ้านบางเนาะเป็นที่รู้จักและสร้างชื่อเสียงในการเพาะเลี้ยง
กล้วยไม้และไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นที่หายากของชุมชนบ้านบางเนาะให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางต่อไปใน
อนาคต

ทีมวิจัยบ้านบางเนาะ

บทที่ 1 บทนำ

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา

หลักการและเหตุผล

ชุมชนบ้านบางเนาะหมู่ที่ 3 ตำบลนบปริงอำเภอเมือง จังหวัดพังงาเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่รอยต่อวนอุทยานสระนางมโนราห์สถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ที่มีความร่มรื่นสวยงามอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด มีลักษณะเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบสลับเนินเขาเตี้ยๆ โครงสร้างหินปูน มีลำธารขนาดเล็ก ไหลจากป่าต้นน้ำที่อยู่เหนือวนอุทยานขึ้นไป ก่อให้เกิดชั้นน้ำตก ชั้นเล็กชั้นน้อย 3-4 แห่ง ในส่วนของที่ราบระหว่างหุบเขาเป็นลักษณะป่าดงดิบ (Rainy tropical forest) หรือป่าฝน (Rain forest) มีไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ทั่วไป ก่อให้เกิดความร่มรื่นและสภาพธรรมชาติที่สวยงาม และในพื้นที่ติดต่อกันยังมีทุ่งเลี้ยงสัตว์ด้านพระยาพิพิธแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของชุมชนเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายในชนิดพันธุ์พืช (Species Diversity) โดยเฉพาะพืชท้องถิ่นที่สวยงามเคยมีการขายอยู่พื้นที่จำนวนมากทั้งกล้วยไม้ เฟิร์น ไม้ดอกหอม ไม้ใบ พืชตระกูลปาล์ม บอน และพืชสมุนไพรชนิดต่างๆ

ปัจจุบันกระแสความนิยมสะสมพันธุ์ไม้ป่าหายากเพื่อประดับบ้านเรือนประดับแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งธุรกิจบริการที่พักเชิงธรรมชาติและอื่นๆมีมากขึ้น ทำให้พันธุ์ไม้ในเขตพื้นที่ หมู่ 3 บ้านบางเนาะ โดยเฉพาะกล้วยไม้ป่าพันธุ์หายาก เช่น รองเท้านารีเหลืองกระบี่ รองเท้านารีขาวพังงา ฯลฯ เป็นที่หมายตาของนักค้าและนักปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับ เพราะมีราคาสูงเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างไม่จำกัด จึงมีกลุ่มคนจากภายนอกพื้นที่ลักลอบเข้ามาเก็บหาพันธุ์ไม้ดังกล่าวรวมทั้งพันธุ์ไม้ชนิดอื่นๆ ออกไปจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยที่ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆเลย ส่งผลให้พันธุ์ไม้บางชนิดถูกทำลายจนเกือบสูญพันธุ์ ประกอบกับคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่

สถานการณ์พันธุ์ไม้ในพื้นที่ชุมชน หมู่ 3 บ้านบางเนาะที่กำลังประสบอยู่ คือ ค่อยๆลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องและมีหลายชนิดกำลังสูญหาย เช่น รองเท้านารีพันธุ์เหลืองกระบี่ รองเท้านารีขาวพังงา ปาล์มศรีสยาม เต่าร้างหนู ฯลฯ ไปจากชุมชนในที่สุดทำให้เยาวชนกลุ่มหนึ่งที่มีใจรักเป็นพื้นฐาน มีความสนใจ เห็นความสำคัญและตระหนักถึงอนาคตของพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่น จึงได้รวมกลุ่มเป็น “กลุ่มเยาวชนคนรักกล้วยไม้” ซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้เกิดขึ้นมาจากโครงการ “ศึกษาทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ป่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ด้านพระยาพิพิธ” เมื่อ ปี 2549 มีสมาชิกกลุ่มเริ่มแรกจำนวน 3-4 คน เริ่มเก็บสะสมพันธุ์ไม้ประดับ มาตั้งแต่ปี 2550 และในบางครั้งได้ส่งเข้าประกวดในงานต่างๆ เช่น งาน “กล้วยไม้พังงา” จัดโดยชมรมรองเท้านารีพังงา-อันดา

มัน ร่วมกับเทศบาลเมืองพังงาจัดขึ้นทุกปี และงานอื่นๆ ในจังหวัดพังงา-ภูเก็ต จนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ จากนั้นสมาชิกของกลุ่มได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ มีการจัดตั้งโรงเรียนเพาะเลี้ยงพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ โดยทางกลุ่มได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อการอนุรักษ์ และเก็บสะสมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น พัฒนาการเพาะเลี้ยงในบ้านของตนเอง ทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก ๆ เยาวชน รวมถึงชาวบ้านที่เล็งเห็นถึงคุณประโยชน์

อย่างไรก็ตามแม้ว่าทางกลุ่มเยาวชนฯ จะได้ริเริ่มการพัฒนาการเพาะเลี้ยง แต่ก็เป็นลักษณะที่ต่างคนต่างเรียนรู้จากประสบการณ์ของตน ขาดการนำประสบการณ์มาถอดเป็นบทเรียนและประมวลองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ขณะที่ยังมีไม้ดอกไม้ประดับอีกหลายชนิดที่กำลังสูญหายและขาดองค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ เช่น พืชกลุ่มกล้วยไม้ และการบริหารจัดการโรงเรียนเพื่อเพาะเลี้ยงยังจำกัดในกลุ่มเยาวชน โดยที่ชุมชนเข้ามาเป็นส่วนร่วมน้อย จากสภาพปัญหา และฐานทุนของชุมชนดังกล่าว ทางกลุ่มเยาวชนฯ จึงคิดที่จะนำกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น มาใช้ศึกษาองค์ความรู้ “การเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น” ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อการหาแนวทางแก้ปัญหาการลักลอบนำพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับออกจากชุมชนบ้านบางเนาะได้ หาแนวทางในการพัฒนาเป็นเศรษฐกิจของชุมชน จะสามารถขยายผลให้แก่สมาชิกอื่นๆ ในชุมชนได้เพาะเลี้ยง พัฒนาเป็นอาชีพเสริม ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ หมู่ 3 บ้านบางเนาะ เป็นหมู่บ้านกล้วยไม้ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ของประชาชนทั่วไป และเชื่อมโยงสู่แนวทางการสร้างสำนักการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ชุมชน และอนุรักษ์ป่าต้นพระยาพิพิธ และวนอุทยานสระนางมโนราห์ ในอนาคต

โจทย์หรือคำถามวิจัย

แนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านบางเนาะ ควรเป็นอย่างไร?

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ของไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น บ้านบางเนาะ
2. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ ของไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
3. เพื่อหาแนวทางสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่นและพัฒนาให้เป็นเศรษฐกิจของชุมชน

พื้นที่ศึกษา

บ้านบางเนาะ หมู่ที่ 3 ตำบลนบพริ้ง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาของไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นบ้านบางเนาะ
2. ได้ความรู้ในเรื่องการเพาะขยายพันธุ์และกระบวนการเจริญเติบโตของไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นของคนในชุมชน
3. เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น
4. แนวทางพัฒนาให้เป็นเศรษฐกิจของชุมชน

ผลเชิงวิจัย

1. ได้ทราบถึงสถานการณ์ปัญหาของไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น บ้านบางเนาะ
2. ได้องค์ความรู้ในเรื่องการเพาะเลี้ยง ขยายพันธุ์และกระบวนการเจริญเติบโตของไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นของคนในชุมชน
3. เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการสร้างจิตสำนึกของการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่น
4. แนวทางพัฒนาให้เศรษฐกิจของชุมชน

ผลเชิงพัฒนา

1. เกิดแหล่งเรียนรู้เรื่องพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นไว้ให้คนในชุมชนและคนจากภายนอกศึกษา
2. สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ โรงเรือนเพื่อเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่น
3. สมาชิกในชุมชนเกิดจิตสำนึก รักและหวงแหนพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่นและอนุรักษ์ป่าต้นพระยาพิพิธและวนอุทยานสระนางมโนราห์
4. สมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้กระบวนการเพาะขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น ที่จะนำไปสู่การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจร่วมกัน

บทที่ 2

บริบทชุมชนบ้านบางเนาะ

ประวัติศาสตร์ชุมชนบ้านบางเนาะ

หมู่บ้านบางเนาะตั้งอยู่ในเขตปกครองของตำบลนบปริงนั้นมีทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน และหมู่ที่ 3 บ้านบางเนาะเป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ และประชากรมากที่สุดภายในตำบลนี้ อีกทั้งมีตำนานเล่าขานเรื่องราวของชุมชนมากมายดังตำนานชุมชนบ้านบางเนาะนั้น ชายเมี้ยน มธุรส อายุ 73 ปี ผู้เฒ่าบ้านบางเนาะ เล่าว่าครั้งตามตึงตามหาช้างมาถึงหมู่บ้านนี้ว่า “เห็นช้างมาทางนี้ข้างไหม” ชาวบ้านจึงแนะให้ว่าไปทางนั้นก็เลยได้ซื้อหมู่บ้านว่าบางเนาะ ปัจจุบันหากใครเดินมาถึงบ้านบางเนาะ แล้วหันหน้าทางทิศใต้ก็จะเห็นภูเขาช้างอย่างชัดเจน ส่วนอีกตำนานที่ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าถึงการก่อตั้งชุมชนบ้านบางเนาะว่าครั้งที่ “ตาขุน” หรือ ขุนทำนบกนบปริง ต้นตระกูล “ศรีรัศมิ์” ซึ่งแต่เดิมเป็นชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มาตั้งรกรากที่บ้านบางเนาะนั้น จนกระทั่งได้สร้างความดีความชอบ จนชาวบ้านเลือกให้เป็นผู้นำหมู่บ้านในที่สุดทางการจึงแต่งตั้งให้เป็น “ขุนทำนบกนบปริง” ปกครองหมู่บ้านบางเนาะและตำบลนบปริงให้สงบสุขโดยเมื่อร้อยกว่าปีก่อนนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ เลี้ยงควาย และรับจ้างบริษัทกัมมุนดิงทินและมีการเดินทางผ่านหมู่บ้านไปมาระหว่างอำเภอทับปุด และด่านพระยาพิพิธ เมื่อคนจะไปตลาดพังงา หรือจะไปบริษัทกัมมุนดิงทิน ก็จะมาหยุดที่กลางหมู่บ้านหรือคนสมัยนั้นเรียกว่า “ในบ้าน” หรือ “ในบ้านบางเนาะ” ซึ่งปัจจุบัน คือ พื้นที่หมู่ที่ 3 บ้านบางเนาะนั่นเอง

บ้านบางเนาะหมู่ที่ 3 ตำบลนบปริงเชิงประวัติศาสตร์นั้นจะมีอยู่สองส่วน ส่วนที่หนึ่งนั้นโยงไปถึงครั้งศึกกลางปลายสมัยรัชกาลที่ 1 ระหว่างปี พ.ศ.2328 - พ.ศ.2342 พื้นที่บ้านบางเนาะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชาติไทย คือ พื้นที่ด่านพระยาพิพิธ หรือพื้นที่ป่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ด่านพระยาพิพิธในปัจจุบันนั่นเอง จากการคว่ำเอกสาร (ด่าน-พระยาพิพิธโกโลย โดย ไพโรจน์ เสรีรัศมิ์ / หนังสือประกาศสมัยรัชกาลที่ 4 ประกาศเรียกอากรมะพร้าว หน้า 105-106) ว่าครั้งนั้นหัวเมืองปักษ์ใต้ต้องขึ้นตรงกับเมืองหลวง เนื่องจากทรัพยากรทางภาคใต้ คือ แร่ดีบุกขุดได้มาก ทางส่วนกลาง จึงส่งเจ้าหน้าที่จัดเก็บภาษีรายได้เพื่อนำกลับไปยังส่วนกลาง ตามตำแหน่งจัดเก็บภาษี คือ พระยาพิพิธภักดี หรือ พระยาพิพิธโกโลย แต่ด้วยขณะนั้นประเทศพม่าเข้มแข็งได้ส่งทัพทหารพม่ามาเพื่อระดมปล้นทรัพย์จับเชลยทางใต้ ตั้งแต่ ชุมพร ระนอง กระบุรี กระบุรี คุรอด ตะกั่วป่า ตะกั่วทุ่ง (บางคลี ปัจจุบัน) ถลาง และภูเก็ต ซึ่งขณะนั้นพระยาพิพิธภักดี ได้อยู่ ณ เมืองถลาง เมื่อเมืองถลางถูกตีแตกได้หนีมาอยู่ที่ค่ายปากพระ (บ้านทำนูน ต.โลกกลอย อ. ตะกั่วทุ่ง ปัจจุบัน) แต่ทัพพม่าก็ยังตามมาตีที่ค่ายปากพระแตกอีกครั้ง ทำให้พระยาพิพิธภักดี ต้องหนีมาหลบภัย ณ หุบเขาแห่งหนึ่ง หุบเขาแห่งนั้น คือ ด่านพระยาพิพิธ ซึ่งตั้งอยู่หมู่ที่ 3 บ้านบางเนาะ ตำบลนบปริง นั่นเอง

ประวัติศาสตร์อีกส่วนซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรของชุมชนในระดับชาติ ก็คือ บ้านสำนักขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งในหมู่ที่ 3 บ้านบางเนาะได้มีการบุกเบิกพื้นที่โดยการต่อเรือขุดแร่ดิบในพื้นที่บ้านสำนักขอนแก่น (ศูนย์การท่องเที่ยวและนันทนาการจังหวัดพังงาในปัจจุบัน) ถึง 2 ลำ โดยลำแรกขุดตั้งแต่บ้านสำนักขอนแก่นโดยสัมปทานบัตร บริษัท กัมมุนดิงทิน ไปถึงหมู่ที่ 8 บ้านโรงกลวง สิ้นสุดสัมปทานบัตรที่บ้านทุ่งคาสันสายคลองหระ อีกลำหนึ่งนั้นขุดไปทางฝั่งบางกัน ทุ่งคาโงก สิ้นสุดที่เขาไม้แก่นนั้น คือ ความเจริญที่เข้ามาตำบลบปริงและได้แลกกับพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติ 2 ฝั่งน้ำ ถ้าหากถามคนในหมู่บ้านบางเนาะอายุ 60 - 70 ปีขึ้นไปว่าความเจริญครั้งนั้นมาจากที่บริษัทต่างชาติเข้ามาบริหารทรัพยากรท้องถิ่น โดยความเห็นชอบจากรัฐ คำตอบที่ได้ คือ ประเทศไทยเก็บภาษีจากการทำเหมืองแร่ค่าอนุญาตสัมปทานไร่ละ 20 บาท ได้ค่าภาษีแร่ดิบจากการส่งออกชุมชนได้มีงานทำ ได้เห็นรถไฟวิ่ง ขนทรัพยากรพื้นที่ไปทีอื่น นี่เป็นบทเรียนจากการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมหลังจากหมดยุคเหมืองแร่ ชุมชนก็มีการเปลี่ยนไป ผู้ภาคเกษตรกรรมมีการปลูกยางพารา และทำนากันเพิ่มขึ้นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เล็งเห็นการพัฒนาเชิงเดี่ยว ได้ส่งเสริมการเกษตรเชิงเดี่ยว การใช้ปุ๋ยเคมี การทำนาปีละ 2 ครั้ง ขยายเขตชลประทานเป็นการเร่งการทำงานของเกษตรกร ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ แต่เดิม คือ ฤดูฝนทำนา ทำไร่ ฤดูแล้งกรีดยาง พื้นที่ได้พักผ่อนปรับสภาพตามธรรมชาติ แต่ปัจจุบันเร่งการใช้พื้นที่เพื่อเพิ่มผลผลิตโดยการใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมดินกระด้าง นาร้าง จนต้องเลิกทำนาเปลี่ยนจากการปลูกข้าวเป็นยางพารา และปาล์ม โดยทำลายพืชพื้นถิ่น ที่เป็นไม้ใช้สอยและสมุนไพรหายากยิ่งขึ้น เปลี่ยนสังคมจากพึ่งพิงพึ่งพาเป็นซื้อขาย ทุกสิ่งในสังคมปัจจุบันซึ่งขายได้ทุกอย่าง แม้แต่สิทธิการบริหารร่วมของชุมชนกับการจัดการธรรมชาติ

ด้วยสภาพโดยทั่วไปของพื้นที่บ้านบางเนาะ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่เป็นป่าเขา มีเทือกเขานางหงส์ และเทือกเขาทอยทำให้ภูมิโนศน์ชุมชนเกิดแหล่งท่องเที่ยวที่ขึ้นชื่อของจังหวัดพังงาจุดหนึ่ง คือ วนอุทยานสระนางมโนราห์ เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำธรรมชาติที่อุดมไปด้วย แหล่งน้ำ สำหรับการพักผ่อนศึกษา พืชพันธุ์ไม้ป่าท้องถิ่น สมุนไพร สัตว์น้ำต่างๆ โดยเฉพาะพันธุ์ไม้ดอกหอม และกล้วยไม้ดิน กล้วยไม้ป่านานาชนิด รวมถึงศึกษาโครงการคืนกล้วยไม้ให้ผืนป่า ณ วนอุทยานสระนางมโนราห์ นั้นเองจากสภาพภูเขาทั้งสองแนวซึ่งเป็นกำแพงหมู่บ้านตามธรรมชาติ ทำให้เกิดเวียงผา ถ้าที่สวนงามตามแนวเทือกเขานางหงส์ และเทือกเขาทอย แต่ยังไม่มีข้อมูลเหล่านี้ออกไปอีกทั้งการท่องเที่ยวพื้นที่เหล่านี้ต้องเป็นการเดินเท้าต่อจากพื้นที่วนอุทยานสระนางมโนราห์ เข้าสู่พื้นที่ด่านพระยาพิพิธ เพื่อชมถ้ำปลา ถ้ำเปลือกหอย ถ้ำพญานาค ถ้ำค้างคาว ถ้ำบ่อลึก ถ้ำทะลุ ถ้ำปะการัง ถ้ำตาขาน ถ้ำละคร ถ้ำพระ ถ้ำหอนางสีดา ถ้ำลูกธนู น้ำตกช่องเจ ทุ่งพระยาพิพิธ ด่านพระยาพิพิธและเส้นทางการค้าระหว่างชุมชนถ้ำทองหลางกับชุมชนบางเนาะ ทุ่งจำเริญ ทุ่งจันตึก และธารธารสายน้ำ ผู้ต้นน้ำวนอุทยานสระนางมโนราห์ ซึ่งใช้เวลาเดินเท้าเที่ยวชมทุกจุดท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นระยะทางทั้งสิ้น 6 กิโลเมตร

นอกจากนั้นยังได้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนได้ทำกันมาได้แต่การดูแลสุขภาพโดยสมุนไพรชุมชน กับผู้เฒ่าที่หาเลี้ยงชีพถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำข้าวหลาม การทำขนมเดือนสิบ การทำขนมรับ การทำล่อม การคั่วครวด

ด้านเศรษฐกิจ มีการปลูกและกรีดยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมัน และผลไม้ต่าง ๆ ทำให้ชุมชนอุดมสมบูรณ์น่าอยู่ที่สุด เพราะชุมชนบ้านบางเนาะ อาภาศคีมีอาหารจากแหล่งธรรมชาติ และผลผลิตทางการเกษตร ที่ทำให้เห็นว่าชุมชนอุดมด้วยทรัพยากรและภูมิปัญญา ความสอดคล้องทางวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนปฏิบัติเป็นวิถีประเพณีอีกอย่าง คือ การปฏิบัติงานบุญประเพณีบุญเดือนสิบ การถือศีลกินผักในชุมชนบ้านบางเนาะซึ่งบ้านบางเนาะมีศาลเจ้า 3 ศาลเจ้าเพื่อบริการแก่ชุมชน มีเทศกาลลอยกระทง เทศกาลรดน้ำดำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ วันสงกรานต์ทั้งหมดนี้ คือ วิถีชุมชนบ้านบางเนาะที่ปฏิบัติสืบสาน และส่งต่อไว้ให้ลูกหลานบ้านบางเนาะให้นุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งดีงามของชุมชนต่อไปในอนาคตกับคำถามว่าใครควรกำหนดการพัฒนาบ้านบางเนาะ

ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และชุมชนบ้านบางเนาะ คำนพระยาพิพิธ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านบางเนาะ เป็นพื้นที่ติดต่อกับวนอุทยานสระนางมโนราห์ ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นพื้นที่ราบอยู่ในหุบเขาพังงาและป่าเขาทอย ซึ่งเป็นหินปูนล้อมรอบพื้นที่ประมาณ 560 ไร่ มีสายน้ำ สายไหลควนเร็ว สายไหลช่องเจ หรือไหลช่องท่อม ไหลคั่นหัว ไหลคั่นหม้อ ไหลคั่นเหรียญ ไหลรวมกันเป็นสายน้ำตกสระนางมโนราห์ และมีสายน้ำไหลเข้าถ้ำพระทะลุผ่านถ้ำปลาไหลรวมลงมายังสระนางมโนราห์ ปัจจุบันเป็นพื้นที่ซึ่งมีการพัฒนาเป็นถนนคอนกรีตแล้ว ประมาณ 1 กิโลเมตร ส่วนที่เหลือยังเป็นถนนลูกรัง ดัดผ่านกลางตลอดแนว คำนพระยาพิพิธมีน้ำตก 2 แห่งๆแรกชื่อน้ำตกช่องเจ เป็นน้ำตกสูงประมาณ 30 เมตร มีให้เห็นเฉพาะช่วงหน้าฝน อีกแห่งชื่อ น้ำตกช่องจิ้น ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้สร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อพัฒนาทุ่งเลี้ยงสัตว์ สถานที่โดยรอบมีถ้ำต่าง ๆ ดังนี้ ถ้ำค้างคาว ถ้ำบ่อลึก ถ้ำทะลุ ถ้ำพระยานาค ถ้ำพระ ถ้ำตาชาน ถ้ำตาชาน ถ้ำละคร ถ้ำลูกหนู

ทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีคุณค่าได้แก่ จี๊ค้างคาว สัตว์ป่า สมุนไพร กล้วยไม้ป่า ป่าต้นน้ำของวนอุทยานสระนางมโนราห์ และคลองบางนุ

วนอุทยานสระนางมโนราห์ เป็นพื้นที่ต่อเนื่องจากคำนพระยาพิพิธ เป็นพื้นที่ซึ่งได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในปี พ.ศ. 2552 สมัยผู้ว่าราชการ เขาวิวัล สุธาภา สระนางมโนราห์ต้นกำเนิดแหล่งน้ำจากเทือกเขานางหงส์ และป่าเทือกเขาพังงาพื้นที่ปัจจุบันมีพื้นที่ประมาณ 560 ไร่ (จากเอกสารหนังสือจังหวัดพังงา น.ส. โสพิศ ไทรพัก บรรณารักษ์ 5) อยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาทอย ป่าเขานางหงส์ เนื่องจากสายน้ำไหลผ่านภูเขาหินปูนทำให้เกิดแหล่งน้ำจากสระนางมโนราห์ขนาดต่างๆเกิดเป็นสระน้ำตามธรรมชาติได้ให้เล่นน้ำตลอดทั้งปี เส้นทางคมนาคมจากถนนเพชรเกษมเป็นถนนลาดยางตลอดทั้งสาย เป็นระยะทาง 4 กิโลเมตร ไหลผ่านบ้านนบปรังไปสู่คลองพังงาเป็นระยะทาง 6 กิโลเมตร ผ่านร่องสวนไร่นาตลอด

ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่

สภาพทั่วไป ของชุมชนบ้านบางแฉะมีเนื้อที่ 6.5 ตารางกิโลเมตร

ทิศเหนือ จดหมู่ที่ 1 ตำบลนบปริง และหมู่ที่ 2 บ้านปากहर

ทิศตะวันออก จดเขานางหงส์ – เขาทอย

ทิศใต้ จดหมู่ที่ 4 ตำบลนบปริง

ทิศตะวันตก จดคลองพังงา

ประชากร 1,785 คน 286 หลังคาเรือน 486 ครัวเรือน

ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 1,014 คน

คำขวัญบ้านบางแฉะ

ด้านพระยาพิพิธล้ำค่า

สระนางมโนราห์สวยหรู

เชิดชูชุมชน

สืบค้นภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทำกินอย่างพอเพียง

หลักเลี้ยงอบาขมุข

บ้านบางแฉะ เป็นชุมชนโบราณที่สำคัญในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ การทำเหมืองแร่ดีบุก ของบริษัทต่างชาติเป็นร้อยปี โดยขุนท่านัก ศรีรักษ์ เป็นคนก่อตั้งชุมชนเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนจนกระทั่งได้รับพระราชทานยศเป็น ขุนท่านัก และได้ถูกหลานสืบทอด ตำแหน่ง คือ กำนันหีด (กำนันไพศาล ทองเทือก) 2475 ส่วนผู้นำชุมชนคนปัจจุบัน คือ กำนันวีระ ขวัญดี บ้านบางแฉะมีคลองบางแฉะไหลมาจากนบใหญ่ (นบถ้องล้าน) ไปลงสู่ทางหลวง เป็นแหล่งปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ของชุมชนสองฝั่งที่น้ำคลองบางแฉะไหลผ่านมีการปลูกสาธู เป็นพืชเศรษฐกิจของบ้านบางแฉะ มีโรงเรียนหนึ่งแห่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีถนนสายหลัก 1 สาย คือ ถนนเพชรเกษมตัดต่อระหว่าง ตำบลไปอำเภอตะกั่วป่า โดยบริษัทวิจิตรภัณฑ์และอำเภอทับปุด กระบี่ โดยผ่านเขานางหงส์ พื้นที่บ้านบางแฉะส่วนใหญ่เป็นที่นาร้าง เพราะฤดูกาลเปลี่ยนไม่อาจทำนาได้ ชาวบ้านจึงปรับปรุงพื้นที่เพื่อปลูกปาล์มน้ำมันและยางพาราเป็นแหล่งน้ำ แหล่งอาหารของชุมชนในอดีต ปัจจุบันเกิดผลกระทบจากการพัฒนา ขุดลอกคลองบางแฉะ ทำให้สภาพระบบนิเวศของนบหารบัวน้ำลดระดับต่ำระดับน้ำคลองบางแฉะทำให้พื้นที่นบหารบัวปัจจุบันเหลือแค่ประมาณ 1 ไร่

การปลูกเลี้ยงพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นไม่พบการขยายพันธุ์ในเชิงเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่พบปลูกเลี้ยงไว้เพื่อประดับบ้านเรือนการปลูกเลี้ยงและสะสมพันธุ์ไม้ท้องถิ่นในชุมชนอย่างจริงจังพบเพียงไม่กี่ครัวเรือน ได้แก่

ในบ้านเลขที่ 144 ม.3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา เป็นของ คุณคมไพร นิรัตน์

ในบ้านเลขที่ 142/1 ม.3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา เป็นของ คุณอุเทน สุขปาน

ในบ้านเลขที่ 122/1 ม.3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา เป็นของ คุณพงศ์ศักดิ์ บัญชาญ

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ชุมชนบ้านบางเนาะหมู่ที่ 3 ตำบลบึงปรืออำเภอมือ จังหวัดพังงาเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่รอยต่อวนอุทยานสระนางมโนราห์สถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ที่มีความร่มรื่นสวยงามอีกแห่งหนึ่งของจังหวัด มีลักษณะเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบสลับเนินเขาเตี้ยๆ โครงสร้างหินปูน มีลำธารขนาดเล็ก ไหลจากป่าต้นน้ำที่อยู่เหนือวนอุทยานขึ้นไป ก่อให้เกิดชั้นน้ำตก ชั้นเล็กชั้นน้อย 3-4 แห่ง ในส่วนของที่ราบระหว่างหุบเขาเป็นลักษณะป่าดงดิบ (Rainy tropical forest) หรือป่าฝน (Rain forest) มีไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ทั่วไป ก่อให้เกิดความร่มรื่นและสภาพธรรมชาติที่สวยงาม และในพื้นที่ติดต่อกันยังมีทุ่งเลี้ยงสัตว์ด้านพระยาพิพิธแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของชุมชนเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ความหลากหลายในชนิดพันธุ์พืช (Species Diversity) โดยเฉพาะพืชท้องถิ่นที่สวยงามเคยมีการขายอยู่พื้นที่จำนวนมากทั้งกล้วยไม้ เฟิร์น ไม้ดอกหอม ไม้ใบ พืชตระกูลปาล์ม บอน และพืชสมุนไพรชนิดต่างๆ

ปัจจุบันกระแสความนิยมสะสมพันธุ์ไม้ป่าหายากเพื่อประดับบ้านเรือน ประดับแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ แหล่งธุรกิจบริการที่พักเชิงธรรมชาติและอื่นๆมีมากขึ้น ทำให้พันธุ์ไม้ในเขตพื้นที่ หมู่ 3 บ้านบางเนาะ โดยเฉพาะกล้วยไม้ป่าพันธุ์หายาก เช่น รองเท้านารีเหลืองกระบี่ รองเท้านารีขาวพังงา ฯลฯ เป็นที่หมายตาของนักค้าและนักปลูกเลี้ยง ไม้ดอกไม้ประดับ เพราะมีราคาสูงเป็นที่ต้องการของตลาดอย่างไม่จำกัด จึงมีกลุ่มคนจากภายนอกพื้นที่ลักลอบเข้ามาเก็บหาพันธุ์ไม้ดังกล่าวรวมทั้งพันธุ์ไม้ชนิดอื่นๆ ออกไปจากป่าเป็นจำนวนมาก โดยที่ชุมชนไม่ได้รับผลประโยชน์ใดๆเลย ส่งผลให้พันธุ์ไม้บางชนิดถูกทำลายจนเกือบสูญพันธุ์ ประกอบกับคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่

สถานการณ์พันธุ์ไม้ในพื้นที่ชุมชน หมู่ 3 บ้านบางเนาะที่กำลังประสบอยู่ คือ ค่อยๆลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่องและมีหลายชนิดกำลังสูญหาย เช่น รองเท้านารีพันธุ์เหลืองกระบี่ รองเท้านารีขาวพังงา ปาล์มศรีสยาม เต่าร้างหนู ฯลฯ ไปจากชุมชนในที่สุดทำให้เยาวชนกลุ่มหนึ่งที่มีใจรักเป็นพื้นฐาน มีความสนใจ เห็นความสำคัญและตระหนักถึงอนาคตของพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่น จึงได้รวมกลุ่มเป็น “กลุ่มเยาวชนคนรักกล้วยไม้” ซึ่งเยาวชนกลุ่มนี้เกิดขึ้นมาจากโครงการ “ศึกษาทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ป่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ด้านพระยาพิพิธ” เมื่อ ปี 2549 มีสมาชิกกลุ่มเริ่มแรกจำนวน 3-4 คน เริ่มเก็บสะสมพันธุ์ไม้ประดับ มาตั้งแต่ปี 2550 และในบางครั้งได้ส่งเข้าประกวดในงานต่างๆ เช่น งาน “กล้วยไม้พังงา” จัดโดยชมรมรองเท้านารีพังงา-อันดามัน ร่วมกับเทศบาลเมืองพังงาจัดขึ้นทุกปี และงานอื่นๆ ในจังหวัดพังงา-ภูเก็ต จนได้รับรางวัลรองชนะเลิศ จากนั้นสมาชิกของกลุ่มได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ มีการจัดตั้งโรงเรียนเพาะเลี้ยงพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ โดยทางกลุ่มได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อการอนุรักษ์ และเก็บสะสมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น พัฒนาการ

เพาะเลี้ยงในบ้านของตนเอง ทั้งยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็ก ๆ ชาวชน รวมถึงชาวบ้านที่สังเกตเห็นถึง คุณประโยชน์

อย่างไรก็ตามแม้ว่าทางกลุ่มเยาวชนฯ จะได้ริเริ่มการพัฒนาการเพาะเลี้ยง แต่ก็ยังเป็นลักษณะที่ต่างคนต่างเรียนรู้จากประสบการณ์ของตน ขาดการนำประสบการณ์มาถอดเป็นบทเรียนและประมวลองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ ขณะที่ยังมีไม้ดอกไม้ประดับอีกหลายชนิดที่กำลังสูญหายและขาดองค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ เช่น พืชกลุ่มกล้วยไม้ และการบริหารจัดการ โรงเรือนเพื่อเพาะเลี้ยงยังจำกัดในกลุ่มเยาวชน โดยที่ชุมชนเข้ามาเป็นส่วนร่วมน้อย จากสภาพปัญหา และฐานทุนของชุมชนดังกล่าว ทางกลุ่มเยาวชนฯ จึงคิดที่จะนำกระบวนการงานวิจัยท้องถิ่น มาใช้ศึกษาองค์ความรู้ “การเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น” ซึ่งใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกในชุมชน เพื่อการหาแนวทางแก้ปัญหาการลักลอบนำพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับออกจากชุมชนบ้านบางเนาะได้ หาแนวทางในการพัฒนาเป็นเศรษฐกิจของชุมชน จะสามารถขยายผลให้แก่สมาชิกอื่นๆ ในชุมชนได้เพาะเลี้ยง พัฒนาเป็นอาชีพเสริม ซึ่งส่งผลให้พื้นที่ หมู่ 3 บ้านบางเนาะ เป็นหมู่บ้านกล้วยไม้ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน ของประชาชนทั่วไป และเชื่อมโยงสู่แนวทางการสร้างสำนึกการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นให้คงอยู่คู่ชุมชน และอนุรักษ์ป่าต้นพระยาพิพิธ และวนอุทยานสระนางมโนราห์ ในอนาคต

ขอบเขตเนื้อหา

โครงการแนวทางการเพาะขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ อ.นบปริง จ.พังงา ได้ดำเนินการเกี่ยวกับประเด็น

ผลเชิงวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ปัญหาของไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นบ้านบางเนาะ
2. ศึกษาองค์ความรู้ในการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์และขบวนการเจริญเติบโตของไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นของคนในชุมชน

ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ศึกษา ม.3 บ้านบางเนาะ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา

ขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย

ดำเนินการร่วมกับทีมวิจัย ชมรมกล้วยไม้จังหวัดพังงา ผู้ปลูกเลี้ยงในชุมชน เด็ก นักเรียน เยาวชนในชุมชน ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และชาวบ้านในชุมชน

ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาดำเนินการ จำนวน 1 ปี 6 เดือน ตั้งแต่ 1 กันยายน 2553 ถึง 30 มิถุนายน 2555

กระบวนการวิจัย

กิจกรรมที่ 1 เวทีเตรียมความพร้อมประชุมทีมวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทำความเข้าใจที่มาของโครงการ
2. เพื่อทำความเข้าใจการบริหารจัดการและเอกสารการเงินของโครงการ
3. เพื่อวางแผนเปิดเวทีชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย, ที่ปรึกษา และพี่เลี้ยง

สถานที่: ณ ศาลาประชารัฐร่วมใจ (SML) หมู่ 3 บ้านบางเนาะ ตำบลบปริง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 วัน คือ วันที่ 7 พฤศจิกายน 2553

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการและทีมวิจัยแนะนำตัวในที่ประชุม
2. หัวหน้าโครงการชี้แจงที่มาของโครงการต่อทีมวิจัยถึงการที่มีความสำคัญในการศึกษาการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น ซึ่งมีความหลากหลายและมีศักยภาพในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ เช่น พันธุ์กล้วยไม้ต่างๆ ไม้ดอกหอมและเฟิร์น เป็นต้น การที่นำกระบวนการศึกษาวิจัยมาใช้ในชุมชนจะทำให้ทีมวิจัยสามารถรวบรวมองค์ความรู้ในการศึกษานำไปใช้ประโยชน์ในบ้านตนเอง รวมไปถึงคนในชุมชนที่มีความสนใจในเรื่องของพันธุ์ไม้ท้องถิ่น และกระตุ้นให้ชุมชนรู้สึกหวงแหนในทรัพยากรของท้องถิ่นจึงทำให้เกิดการอนุรักษ์และปกป้อง ในส่วนของการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ จากประสบการณ์ที่ได้ออกไปตลาดของไม้ดอกไม้ประดับในโอกาสต่างๆ ได้สังเกตเห็นว่าส่วนหนึ่งของไม้ดอกไม้ประดับในตลาดเป็นไม้ดอกไม้ประดับที่มีอยู่ในชุมชนของเรา แต่ว่าชุมชนไม่เคยได้รับประโยชน์จากการนำออกจากพื้นที่เลย จึงเห็นว่าการศึกษาการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นของชุมชนเรา จะสามารถนำองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้ผ่านกระบวนการวิจัย มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างแน่นอน

3. พี่เลี้ยงนักวิจัยทำความเข้าใจการทำงานกระบวนการวิจัย ชี้แจงการเบิกจ่ายงบประมาณ โครงการและชี้แจงถึงระยะเวลาในการทำงานซึ่งมีระยะเวลาในการดำเนินโครงการเป็นเวลา 1 ปี 6 เดือน มีงบประมาณทั้งสิ้น 81,800 บาท แบ่งเป็นงวดดังนี้

- งวดที่ 1 จำนวน 38,100 บาท
- งวดที่ 2 จำนวน 39,300 บาท
- งวดที่ 3 จำนวน 4,400 บาท

การใช้จ่ายในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

- หมวดค่าตอบแทน 22,400 บาท ใช้เป็นค่าตอบแทนแก่นักวิจัย

- หอมดอกไม้ 52,800 บาท ใช้เป็นค่าเดินทาง ค่าอาหาร ค่าน้ำมัน เป็นต้น
- หอมดอกไม้ 6,600 บาท ใช้เป็นค่าวัสดุเครื่องเขียน ค่าป้ายเวที เป็นต้น

สำหรับในส่วนของการประกอบการเงินชี้แจงการใช้จ่ายงบประมาณโครงการ ดังนี้

1. ใบสำคัญรับเงิน ใช้ในค่าใช้จ่าย 1,000 บาทขึ้นไป
2. ใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงิน ใช้ในกรณี เบิกจ่ายค่าใช้จ่ายไม่เกิน 1,000 บาท
3. ใบเสร็จสมบูรณ์
4. ใบลงทะเบียน
4. กำหนดวันและสถานที่เปิดเวทีชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชนและจัดนิทรรศการมหัศจรรย์พันธุ์ไม้บ้านบางเนาะ
5. แบ่งหน้าที่รับผิดชอบการจัดเวทีดังนี้
 - นายคมไพร นิลรัตน์ ร่วมกับทีมวิจัยรับผิดชอบป้ายเวทีและสถานที่
 - นายพงศ์ศักดิ์ บรรราญ และนายอุดม ระวีวรรณ รับหน้าที่ผู้ดำเนินรายการ
 - นายอุเทน สุขปาน รับผิดชอบฝ่ายลงทะเบียน
 - นางสาวศรีรัตน์ นรินทร์รักษ์ รับผิดชอบเรื่องการจัดเตรียมอาหาร
 - นายวิบุตย์ เกตุแก้ว และนายคมไพร นิลรัตน์ รับผิดชอบเรื่องการจัดข้อมูลในนิทรรศการ
 - ทีมวิจัยทุกคนร่วมกันจัดนิทรรศการมหัศจรรย์พันธุ์ไม้บ้านบางเนาะ

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน ไม่มี

กิจกรรมที่ 2 เวทีชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชน ชมนิทรรศการมหัศจรรย์พันธุ์ไม้บ้านบางเนาะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชน
 2. เพื่อนำเสนอพันธุ์ไม้ต่างๆของท้องถิ่นให้ชาวบ้านได้รู้จักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ
- กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 60 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย,ที่ปรึกษา,ชาวบ้าน และพี่เลี้ยง

สถานที่ ณ ศาลาประชารัฐร่วมใจ (SML) หมู่ 3 บ้านบางเนาะ ตำบลนบปริง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 วัน คือ วันที่ 28 พฤศจิกายน 2554

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยร่วมกันจัดเตรียมสถานที่ในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2553
2. ทีมวิจัยรวบรวมชนิดพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆที่มีการปลูกเลี้ยงในชุมชนเข้าร่วมจัดนิทรรศการ และจัดเตรียมข้อมูลให้ความรู้ต่อผู้คนที่เข้าร่วมในเวที

ผลการดำเนินงาน

1. สถานที่เวที และนิทรรศการพร้อมให้ชาวบ้านเข้าศึกษาเรียนรู้และลงทะเบียนเข้าร่วมนิทรรศการในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2553

- ชาวบ้านร่วมลงทะเบียนเข้าชมนิทรรศการในตอนเช้า
- เวลา 13.00 น. ผู้ดำเนินรายการเริ่มเวทีโดยชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชน พร้อมด้วยแนะนำทีมวิจัย
- หัวหน้าโครงการชี้แจงงานวิจัยและขั้นตอนการทำงานวิจัยต่อผู้เข้าร่วมนิทรรศการเล่าย้อนไป

ตั้งแต่เริ่มรวมตัวผู้ที่มีความชอบกล้วยไม้ในชุมชน มาร่วมเรียนรู้การปลูกเลี้ยงพันธุ์กล้วยไม้บ้านเรา และเริ่มเก็บพันธุ์ไม้ต่าง ๆ มาปลูกเลี้ยงกันในบ้านเรือนของตัวเอง ลงพื้นที่ศึกษาพันธุ์ไม้ต่างๆ ของบ้านเรากันมากขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ต่อมาในปี พ.ศ. 2549 ได้มีโอกาสเข้าร่วมทีมวิจัยท้องถิ่นกับคุณดุสิตา นูทอง โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ด้านพระยาพิพิธได้ร่วมเรียนรู้การทำงานในแบบของกระบวนการวิจัยท้องถิ่น การศึกษาและการใช้ประโยชน์ของทรัพยากรของชุมชนโดยชาวบ้านในชุมชนเอง หลังจากโครงการนั้นปิดลง กลุ่มของพวกเราก็ยังเดินทางศึกษาพัฒนาการปลูกเลี้ยงพันธุ์ไม้ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยการออกไปดูและร่วมงานต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับไม้ดอกไม้ประดับ เช่น งานไม้ดอกไม้ประดับของจังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ได้ร่วมกันศึกษาตลาดไม้ดอกไม้ประดับ รวมไปถึงการพัฒนาการเพาะเลี้ยงเพื่อการประกวดแข่งขันของพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาของพวกเราเอง ต่อมาได้มีบุคคลรวมไปถึงหน่วยงาน ได้ร่วมเข้าศึกษาพันธุ์ไม้ของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ ศาสตราจารย์ธานิชต์เต็ม อาจารย์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เข้าสำรวจและศึกษาแมลงที่เป็นสื่อการผสมพันธุ์ กล้วยไม้ร่องเท้านารีชาวพังงา และร่องเท้านารีเหลืองตรัง นักวิชาการและทีมงานสวนพฤกษศาสตร์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ แม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ลงพื้นที่สำรวจความหลากหลายของพันธุ์พืชร่วมเรียนรู้และเปลี่ยนวิธีการเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้เพื่อการศึกษา และการสังเกตแยกประเภทของพันธุ์พืชในชนิดต่างๆ ต่อมาเข้าร่วมงานกับชมรมร่องเท้านารีพังงาอันดามัน ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับกับผู้ปลูกเลี้ยงในจังหวัดพังงา ซึ่งกระบวนการทำงานต่างๆ ที่ผ่านมาของพวกเรายังขาดการวิเคราะห์ และการเก็บข้อมูลซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญ เลยไม่สามารถขยายผลการทำงานให้เกิดประโยชน์ได้มาเท่าที่ควร จึงได้ร่วมกันเข้าขอคำปรึกษาจากผู้ประสานงานการวิจัยท้องถิ่นจังหวัดพังงา และก็ได้มีโอกาสให้จัดทำโครงการนี้ขึ้นมา โดยการจัดตั้งทีมวิจัยขึ้นมาโดยมีสมาชิกทั้งหมด 16 คน เพื่อร่วมทำโครงการแนวทางการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึก การอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ

หลักการทำงานวิจัยมีดังนี้

- ทีมวิจัยออกสำรวจและศึกษาพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นเพื่อเก็บรวบรวมรายชื่อต่างๆ เป็นองค์ความรู้ของท้องถิ่น

- จัดทำศูนย์เรียนรู้การปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นขึ้นมา 4 ศูนย์ได้แก่

- ศูนย์เรียนรู้ที่ 1 กล้วยไม้ โดยมี นายคมไพร นิธรัตน์ เป็นผู้รับผิดชอบ
- ศูนย์เรียนรู้ที่ 2 เฟิร์น โดยมี นายอุเทน สุขปาน เป็นผู้รับผิดชอบ
- ศูนย์เรียนรู้ที่ 3 ไม้ดอกหอม โดยมี นายพงศ์ศักดิ์ บัญชาญ เป็นผู้รับผิดชอบ
- ศูนย์เรียนรู้ที่ 4 บีโกเนีย โดยมี นายสุลักษณ์ สืบศักดิ์ เป็นผู้รับผิดชอบ

ศูนย์เรียนรู้ทั้ง 4 ศูนย์ มีหัวหน้าที่เป็นเจ้าภาพในการศึกษาวิธีการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ พันธุ์ไม้ต่างๆ ที่มีการคัดเลือกไว้เป็นกลุ่มแล้วเบื้องต้น โดยมีการทำงานร่วมกับทีมวิจัยทั้งหมด เพื่อเก็บรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ นำไปใช้ประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชนต่อไป

- นำเสนอการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ของคุณสุลักษณ์ สืบศักดิ์ ทีมวิจัยกล่าวถึงประสบการณ์ของตนเองในการปลูกเลี้ยงพันธุ์ไม้หลากหลายชนิด เช่นกล้วยไม้ ไม้ดอกหอม ตั้งแต่ปลูกเลี้ยงแบบการนำมาประดับในบริเวณบ้าน ต่อมาก็ได้จัดทำโรงเรือนและได้ปลูกเลี้ยงให้มีมาตรฐานขึ้น และได้นำพันธุ์ไม้ที่มีการปลูกเลี้ยงไว้เข้าร่วมงานประกวด และได้รับรางวัลมาหลายรางวัล

- ช่วงแลกเปลี่ยนเรื่องกล้วยไม้ในจังหวัดพังงาและความสำคัญของกล้วยไม้

โดยอาจารย์ประสิทธิ์ปัญญาหารัตน์ ประธานชมรมรองเท้านารีพังงาอันดามันกล่าวถึงรองเท้านารีซึ่งเป็นกล้วยไม้หายากโดยเฉพาะรองเท้านารีชาวพังงา ซึ่งจริงๆ แล้วเป็นพันธุ์ไม้ที่กระจายพันธุ์ในจังหวัดพังงา แต่ยังคงกลุ่มคนที่เล็งเห็นความสำคัญ จึงเป็นโอกาสที่ดี ที่ทีมวิจัยได้ทำงานตรงนี้อย่างน้อย ก็จะทำให้พันธุ์ไม้ดังกล่าวจะยังคงอยู่คู่กับพื้นที่เกิดให้เป็นการอนุรักษ์และยังสามารถพัฒนาให้เกิดเป็นเศรษฐกิจของชุมชนได้ ซึ่งในปัจจุบันการพัฒนารองเท้านารีในประเทศไทย มีการทำกันอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบให้เกิดการนำออกจากพื้นที่เป็นจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนในชุมชนควรเล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว และไม่ใช่มีเพียงรองเท้านารีเท่านั้น ที่มีความสำคัญยังมีพันธุ์ไม้อีกหลายชนิด เช่น กวักอัมรินทร์ (กวักดารินทร์) มะลิคำ ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่นที่สำคัญอีกด้วย จึงควรที่จะทำการศึกษาและอนุรักษ์ให้อยู่คู่กับชุมชนรวมไปถึงจังหวัดพังงาตลอดไป

- ร่วมตอบปัญหาเรื่องพันธุ์ไม้บ้านเรา โดยคุณพงศ์ศักดิ์ บรรณาญ และคุณอุดม ระวีวรรณ ตัวแทนทีมวิจัยโดยมีรางวัลเป็นกล้วยไม้เขากวางอ่อน ที่ทำการเพาะเลี้ยงโดย คุณพงศ์ศักดิ์ บัญชาญ ผู้เข้าร่วมเวทีได้ร่วมกันตอบคำถามและได้รับความสนุกสนานกันพอสมควร

- แลกเปลี่ยนเรื่องการทำงานวิจัยท้องถิ่น โดย คุณดุสิต บู่ทอง หัวหน้าโครงการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ การสูญเสียพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ให้ทีมวิจัยทำการศึกษาและหาวิธีการปกป้องพันธุ์ไม้ต่าง ควรนำข้อมูลที่ทำกรวิจัยใช้ในการสื่อทำความเข้าใจกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถร่วมกันดูแลได้ และเสริมเรื่องการทำรายงาน

แนะนำทีมวิจัยถึงการเก็บข้อมูลของกิจกรรมต่างๆ เช่น วัตถุประสงค์ของกิจกรรม เนื้อหารายละเอียดที่ชัดเจน เพื่อง่ายในการรวบรวมจัดทำรายงานในลำดับต่อไป

- แลกเปลี่ยนการทำงานวิจัยที่ผ่านมาของบ้านบางแนะ การใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากร พันธุ์ไม้บ้านบางแนะ โดยคุณสุกิจ นาคตาขุน หัวหน้าผู้ประสานงานการวิจัยท้องถิ่นพังงา-ระนองกล่าวถึงการ ทำงานวิจัยที่ผ่านมาของบ้านบางแนะ ตั้งแต่โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนาพื้นที่ป่าทุ่งเลี้ยงสัตว์ด้านพระ ยาพิพิธ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา และโครงการปลูกไผ่เพื่อป้องกันการชะล้างหน้าดินพื้นที่ด้านพระยาพิพิธ จนขยายผลต่อขยายมาเป็นโครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้าง จิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน บ้านบางแนะ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา ทั้งนี้เพื่ออธิบายให้ผู้เข้าร่วมเวทีเข้าใจถึงที่มาที่ไปของความสำคัญของการทำงาน วิจัยว่าชุมชนมีการทำงานวิจัยมากน้อยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเท่าที่ควร แต่จริงๆแล้วงานเหล่านี้ สามารถเป็นประโยชน์ได้จริงต่อชุมชนและกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องไม่ใช่แค่เพียงชุมชนที่สามารถใช้ประโยชน์ งานวิจัยท้องถิ่นจะเป็นฐานการพัฒนาตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับจังหวัดและระดับประเทศได้ ทีมวิจัยจึง ต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น รายชื่อพันธุ์ไม้ต่างๆ เพื่อสามารถยืนยันว่าพื้นที่ของเราสำคัญต่อระบบ นิเวศของจังหวัดรวมไปถึงประเทศ กล่าวถึงความสำคัญของพันธุ์ไม้ เช่น ปาล์มศรีสยาม กวักอัมรินทร์ เป็นต้น การทำการอนุรักษ์ควรทำอย่างไร? และได้แนะนำแนวทางรวมไปถึงการตั้งโจทย์ในการทำงานว่าทำ อย่างไร เพื่อปกป้องพันธุ์ไม้ ทำให้เกิดเป็นรายได้แต่ยังคงต้องร่วมกันไปในแนวทางของการอนุรักษ์ ทำให้ คุณค่าของพันธุ์ไม้บ้านเราให้มีค่าสูงสุด ทำด้วยวิธีการที่เราทำได้ลดการพึ่งพาส่งขายนอก การสังเกตแบบวิธี ง่ายๆ แล้วอธิบายให้ชัดเจนสร้างให้เกิดความน่าเชื่อถือของบุคคลภายนอก ก็จะทำให้งานวิจัยของเราเกิด ประโยชน์ได้อย่างสูงสุดและยั่งยืน

- กล่าวปิดเวที โดยนางนิศานาถ เรืองผล (ผู้ใหญ่บ้านบางแนะ) ที่ปรึกษาโครงการโดยกล่าวขอบคุณ ผู้เข้าร่วมเวทีทุกท่าน ฝากถึงทีมวิจัยถึงการทำงาน ทำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด และเป็นกำลังใจให้กับทีมวิจัย ทุกท่านที่เข้าร่วมทำงานในโครงการและขอบคุณทาง สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัย เพื่อท้องถิ่นที่ให้โอกาสกับชุมชนในการทำงานวิจัยท้องถิ่นตลอดมา

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน

การทำงานของทีมวิจัยยังไม่ได้การตอบรับในการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้านและหน่วยงานมากนัก เนื่องจากการสื่อสารประชาสัมพันธ์ของทีมวิจัยค่อนข้างน้อย หรืออาจเป็นเพราะยังอยู่ในช่วงระแเริ่มของการ ดำเนินงานวิจัยทำให้ยังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์เท่าใดนัก

ข้อเสนอแนะ

- ควรประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านหรือหน่วยงานได้รู้ถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมโครงการ

กิจกรรมที่ 3 ประชุมทีมวิจัยเพื่อวางแผนและออกแบบการดำเนินการศึกษา

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแนะ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาและรวบรวมรายชื่อพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์พันธุ์ไม้ในท้องถิ่น
3. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์พันธุ์ไม้ในท้องถิ่น
4. เพื่อศึกษาระบบนิเวศของพันธุ์ไม้ในท้องถิ่น

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 19 คน ประกอบด้วยทีมวิจัย, พี่เลี้ยง, ชุมชนและที่ปรึกษาโครงการ

สถานที่ ณ บ้านปฐิตา หมู่ 3 ตำบลนบปริง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 วัน คือ วันที่ 11 ธันวาคม 2554

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประชุมทีมวิจัยวางแผนการดำเนินงาน
2. ออกแบบ แบบฟอร์มการเก็บข้อมูล
3. จัดเตรียมอุปกรณ์ในการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลพันธุ์ไม้ท้องถิ่น
4. ออกสำรวจในพื้นที่และเก็บข้อมูลพันธุ์ไม้
5. เก็บตัวอย่างชนิดพันธุ์ไม้เพื่อขยายพันธุ์
6. สรุปข้อมูลของประเภทพันธุ์ไม้

ผลการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยมีข้อตกลงแยกประเภทการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ ดังนี้
 - กลุ่มไม้ยืนต้น
 - กลุ่มไม้เลื้อย
 - กลุ่มชิง-เช่า
 - กลุ่มเฟิร์น
 - กลุ่มกล้วยไม้
 - กลุ่มไม้ดอกหอม
 - กลุ่มบอนและอโกรนิมา
 - กลุ่มบีโกเนีย
 - กลุ่มหมาก-ปาล์ม
2. แบ่งหน้าที่รับผิดชอบการจัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่
 - ข้าวห่อน้ำคั้น ขนมน
 - ปากกา ดินสอ สมุด แบบฟอร์ม กล้องถ่ายรูป

- ตลับเมตร
 - ถุงเก็บตัวอย่าง ขางรัด
 - เสื่อกันฝน
 - ยา เช่น ยาคุม ยาแก้ปวด ยาหม่อง เป็นต้น
3. จัดเตรียมเอกสารแบบฟอร์มการเก็บข้อมูลซึ่งมีตัวอย่างคังแนบ

ตัวอย่างแบบฟอร์มสำรวจพันธุ์ไม้ท้องถิ่นบางแนว

สถานที่.....

วันที่.....

ลำดับ ที่	ชนิดของพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		

ผู้จัดบันทึก.....

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน

1. ยังไม่สามารถสรุปเส้นทางการออกสำรวจได้เนื่องจากสภาพอากาศที่มีฝนตกชุก
2. ทีมวิจัยบางส่วนไม่เข้าร่วมวางแผนจึงต้องนัดคุยกันใหม่ในช่วงกลางคืน

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีแผนสำรองสำหรับเส้นทางการออกสำรวจ

กิจกรรมที่ 4 ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลเบื้องต้นชนิดพันธุ์ไม้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเก็บรวบรวมรายชื่อพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ
2. เพื่อศึกษาสถานการณ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาระบบนิเวศพันธุ์ไม้ท้องถิ่น

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยและพี่เลี้ยง

วันที่ 12 ธันวาคม 2553

สถานที่ เส้นทางเดินป่าวนอุทยานสระนางมโนราห์-ทุ่งเลี้ยงสัตว์ด้านพระยาพิพิธ

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยพร้อมกันที่จุดนัดพบ ณ บริเวณศาลาประชารัฐร่วมใจ (SML) บ้านบางแนะ
2. เตรียมอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลเพื่อความพร้อมในการเดินทาง
3. แบ่งกลุ่มเพื่อช่วยกันบันทึกและเก็บข้อมูลพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ

ผลการดำเนินการ

1. จากการลงพื้นที่สำรวจ คณะนักวิจัยชุมชนได้เริ่มเตรียมความพร้อมโดยรวมตัวกันที่ ศาลาประชารัฐร่วมใจ (SML) ในเวลา 8.00 น. สภาพอากาศไม่ค่อยเป็นใจนัก ท้องฟ้ามีดครึ้มและฝนตกลงมาเป็นระยะ เมื่อทุกคนมาพร้อมคุณพงศักดิ์ บัญชาญ ทักทายผู้เข้าร่วมเดินทางทุกท่านพร้อมอธิบายการทำงานในวันนี้ และแบ่งกลุ่มการจัดบันทึกข้อมูลดังนี้

กลุ่มที่ 1 นายคมไพร นิลรัตน์ เป็นหัวหน้าทีม รับผิดชอบบันทึกกล้วยไม้ ไกรน้มา บีโกเนีย จิง ข่า

กลุ่มที่ 2 นายพงศักดิ์ บัญชาญ เป็นหัวหน้าทีม รับผิดชอบบันทึกไม้ดอก ไม้หอม ไม้ยืนต้น หมากและปาล์ม

กลุ่มที่ 3 นายอุเทน สุขปาน เป็นหัวหน้าทีมรับผิดชอบบันทึก เฟิร์นและ ไม้เลื้อย

สำหรับในส่วนผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เหลือแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ทั้งนี้เพื่อร่วมกันจดบันทึกข้อมูลตามขั้นตอนเบื้องต้นเมื่อทุกคนทำความเข้าใจร่วมกันแล้ว ก็แจกจ่ายอุปกรณ์ เช่น น้ำดื่ม ปากกา สมุดในการบันทึก

ส่วนข้าวห่อและน้ำดื่มอีกส่วน พี่อุดม บางคราวที่ปรึกษาโครงการรับอาสาพาขึ้นไปไว้ที่จุดหลายทางที่บริเวณสำนักสงฆ์ด้านพระยาพิพิธ

***หมายเหตุ การบันทึกข้อมูล จากเดิมใช้แบบฟอร์มในการบันทึก แต่เนื่องจากสภาพปัญหาในวันนี้ที่ทีมวิจัยลงพื้นที่สำรวจ คือ มีฝนตกอยู่เป็นระยะจึงเปลี่ยนให้บันทึกลงในสมุดแทนเพื่อความสะดวกในการทำงาน จากนั้นได้ออกเดินทางไปยังจุดเริ่มต้นที่บริเวณวนอุทยานสระนางมโนราห์ โดยรถยนต์ และเริ่มการทำงานการบันทึก ตั้งแต่ลานน้ำตก เข้าสู่เส้นทางเดินป่าของวนอุทยาน ไปจนถึงทุ่งเลี้ยงสัตว์ด้านพระยาพิพิธ

2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ช่วยกันบันทึกรายชื่อพันธุ์ไม้ต่างๆ และเริ่มรู้จักสังเกตลักษณะประเภทของพันธุ์ไม้ที่พบได้บ้าง เช่น พันธุ์กล้วยไม้ ที่ส่วนใหญ่ชอบอาศัยอยู่บนต้นไม้ พันธุ์ไม้ดอกที่สามารถพบเห็นดอกได้ชัดเจนในขณะเดินทาง

3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเริ่มมีความเข้าใจในระบบนิเวศน์ เช่น กล้วยไม้ หรือ เถาวัลย์ต้องการ ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ในการอิงอาศัย กลุ่มบอนและเอโกรีนี่มำต้องอาศัยลำธารหรือสายน้ำในการกระจายพันธุ์ และ เจริญเติบโต เป็นต้น

4. ผลงานการบันทึกข้อมูลรายชื่อพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆจากการลงพื้นที่สำรวจซึ่งจะมีรายละเอียดดัง

ตารางบันทึกข้อมูลที่แสดง

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	ลักษณะ ที่อยู่อาศัย	ลักษณะสภาพอากาศภูมิอากาศ						หมายเหตุ
				แสง			ความชื้น			
				มาก	ปาน กลาง	น้อย / รำไร	สูง	ปาน กลาง	น้อย	
1.	สิงโตพัดใบ	กล้วยไม้	อยู่บนต้นไม้			✓		✓		
2.	เอื้องใบไผ่	กล้วยไม้	อยู่บนต้นไม้			✓		✓		
3.	เอื้องกาบดอก	กล้วยไม้	อยู่บนต้นไม้			✓		✓		
4.	เสน่ห์จันทร์นาค	บอน	อยู่บนหินริมลำธาร			✓	✓			
5.	เอื้องบายศรี	กล้วยไม้	บนต้นไม้	✓				✓		
6.	ย่านลิเภา	เฟิร์น	พื้นดินติดหิน	✓				✓		
7.	เฟิร์นแกมปิ่น	เฟิร์น	บนรากไม้ลักษณะ อิงอาศัย					✓		
8.	กุศช้าง	เฟิร์น	ดิน,รากไม้				✓			
9.	บีโกเนียดอกชมพู อ่อน(ตัวเมีย)	บีโกเนีย	บนหิน			✓	✓			

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแหะ ต.นบพริง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	ลักษณะ ที่อยู่อาศัย	ลักษณะสภาพอากาศภูมิอากาศ						หมายเหตุ
				แสง			ความชื้น			
				มาก	ปาน กลาง	น้อย / รำไร	สูง	ปาน กลาง	น้อย	
10.	เอื้องมัจฉานุ	กล้วยไม้			✓				✓	สีขาว, สีม่วง
11.	เอื้องดอกมะเขือ	กล้วยไม้			✓				✓	ได้ ดอก มี สี ชมพู
12.	โปโกลิมาลายแดงไทย					✓	✓			ใบสีเขียวลิ้น กระติง
13.	โปโกลิมาหัวกลัด						✓			สามารถรับ ประทานได้
14.	เฟิร์นหางไก่	เฟิร์น	โขดหิน			✓	✓			ใบยาวถึงพื้น และขยายพันธุ์ ด้วยสปอร์
15.	ไก่อลายดอก เป็น กรวยสีน้ำตาลช็อค โกแลต		ต้นไม้ใหญ่			✓				
16.	ขันทศสุกร				✓				✓	ขยายพันธุ์ โดยเฉพาะเมล็ด มีดอกสีขาว ปลายดอกมี รสหวาน
17.	เฟิร์นดินไก่	เฟิร์น				✓	✓			ขยายพันธุ์ โดยสปอร์
18.	เอื้องข้าวสาร	กล้วยไม้	อิงอาศัย		✓				✓	มีดอกสีขาว เป็นช่อ
19.	กำแพง 7 ชั้น									เป็นยาสมุนไพร
20.	สาเหล้าดอกปิด	ไม้ดอก หอม				✓				ไม้ยืนต้นมีด อกสามกลีบ
21.	ชมพูป่า	ไม้ยืนต้น			✓					กินไม่ได้

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	ลักษณะ ที่อยู่อาศัย	ลักษณะสภาพอากาศภูมิอากาศ						หมายเหตุ
				แสง			ความชื้น			
				มาก	ปาน กลาง	น้อย / รำไร	สูง	ปาน กลาง	น้อย	
22.	ใบรณน้ำ	ไม้ล้มลุก	ขึ้นบริเวณที่แฉะ							
23.	อโกนีม่ากวักพระ พรหม	อโกนีม่า กลุ่ม บอน	อาศัยบนดิน			✓	✓			ขยายพันธุ์ โดยการแตก หน่อ
24.	บัวสันโคย	กล้วยไม้ ดิน				✓	✓			ใบรูปหัวใจ

สรุปผลการดำเนินการ

รายชื่อพันธุ์ไม้เบื้องต้นจากการลงพื้นที่สำรวจจากวนอุทยานสระนางมโนราห์ถึงสำนักสงฆ์ด้านพระยาพิพิธพบกล้วยไม้จำนวน 24 ชนิด เฟิน 12 ชนิด ไม้ยืนต้นและไม้ดอกหอม 16 ชนิด บอนและอโกนีม่าอีกจำนวน 8 ชนิด

ปัญหาและอุปสรรค

1. การลงพื้นที่สำรวจในครั้งนี้สามารถสำรวจได้เพียงส่วนหนึ่งของพื้นที่ศึกษาเท่านั้น
2. มีฝนตกทำให้เดินทางยากลำบาก
3. พันธุ์ไม้บางชนิดทีมวิจัยยังขาดความรู้ในส่วนของคุณสมบัติและการใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

1. ทีมวิจัยควรทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องการจัดเวลาที่จะลงพื้นที่สำรวจในพื้นที่ศึกษาส่วนที่เหลือต่อไป
2. ควรจัดหาบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องของพันธุ์ไม้ท้องถิ่นเข้าร่วมกิจกรรมกับทีมวิจัยเพิ่มเติม

กิจกรรมที่ 5 ประชุมทีมวิจัยเพื่อสรุปแนวทางการศึกษากระบวนการร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ไม้เบื้องต้น
2. เพื่อวางแผนการลงพื้นที่ ติดตามพันธุ์ไม้ที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆที่ยังไม่ได้ทำการสำรวจ
3. เพื่อวางแผนและนำเสนอวิธีการทำการทดลองศึกษาของศูนย์เรียนรู้

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยและพี่เลี้ยง

สถานที่ ณ ศาลาประชารัฐร่วมใจ SML ม.3 ต.นบปริง อ.เมือง จ. พังงา

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 วัน คือ วันที่ 16 มกราคม 2554

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. นำข้อมูลที่ได้ช่วยกันบันทึกจากการลงพื้นที่สำรวจพันธุ์ไม้เบื้องต้นมารวบรวมและสรุปรายชื่อพันธุ์ไม้ต่างๆ
2. ประชุมศึกษาทีมวิจัยในการดำเนินการลงพื้นที่ศึกษาพันธุ์ไม้ที่มีความสำคัญของชุมชน เช่น รongเท้า นารีชาวพังงา กล้วยไม้ นบปริง มะลิคำ ซึ่ง อยู่ในพื้นที่ต่างกัน
3. ศูนย์เรียนรู้ชี้แจงวิธีการศึกษาและวิธีการทดลองปฏิบัติการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ของแต่ละศูนย์การเรียนรู้

ผลการดำเนินงาน

ทีมวิจัยได้ร่วมกันสรุปรวบรวมข้อมูล เพื่อนำรายชื่อพันธุ์ไม้บันทึกลงในแบบฟอร์มการสำรวจพันธุ์ไม้ท้องถิ่นบ้านบางเนาะซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่แสดงดังต่อไปนี้

ผลการดำเนินงาน นำรายชื่อพันธุ์ไม้ที่สืบค้นลงในแบบฟอร์มการสำรวจพันธุ์ไม้ท้องถิ่นบ้านบางมะ

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
1	สิงโตพัดใบก	กล้วยไม้	บนต้นไม้	เป็นพืชอิงอาศัยเกาะอยู่บนต้นไม้		✓			✓	ปลูกเลี้ยงเพื่อความสวยงาม	
2	เอื้องใบไผ่	"	"	"		✓			✓	"	
3	เอื้องกาบดอก	"	"	"		✓			✓	"	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
4	เอื้องบายศรี	"	"	"		✓			✓	"	
5	เอื้องมัจฉานุ	"	"	"		✓			✓	"	
6	เอื้องสายมะเขือ ใต้	"	"	"		✓			✓	"	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแนะ ต.นบปรัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปานกลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
7	เอื้องเขาพะ	"	"	"		✓			✓	"	
8	เอื้องปีกไก่	"	"	"		✓			✓	"	
9	บัวตันโดย	"	อยู่บริเวณ พื้นดิน	อาศัยอยู่บนพื้นดิน ใบเป็นรูป หัวใจ และมีเพ็ชงใบเดียว			✓	✓		"	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแนะ ต.นบบริัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อนิตพันธุ์ ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
10	หางเมงเงา	"	บนต้นไม้	พืชอิงอาศัยเกาะอยู่บนต้นไม้		✓			✓	"	
11	เอื้องหางหนู	กล้วยไม้	บนต้นไม้	เป็นพืชอิงอาศัยเกาะอยู่บนต้นไม้		✓			✓	ปลูกเลี้ยงเพื่อความสวยงาม	
12	ไอยเรศ	"	"	"	✓				✓	"	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ ต.เนบริง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
13	เอื้องข้าวสาร	"	"	"	✓			✓		"	
14	เอื้องตะขาบ ใหญ่	"	"	"	✓			✓		"	
15	พญาไร้ใบ	"	"	เป็นกล้วยไม้แปลกไม่มีใบมี แต่รากเกาะอยู่บนต้นไม้	✓			✓		"	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแนะ ต.นบบริัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง				ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย		สูง	ต่ำ		
16	สาบลองเตง	"	"	อาศัยอยู่บนต้นไม้ลำต้นยาว ห้อยลงมา	✓					✓	"	
17	เอื้องข้าวตอก	"	"	พืชอิงอาศัยเกาะอยู่บนต้นไม้	✓					✓	"	
18	ช้างดำ	"	"	"	✓					✓	"	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแนะ ต.นบบริัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
19	กะระกะร้อน	”	”	”	✓			✓		”	
20	ทูนาง	”	บนพื้นดิน	เป็นกล้วยไม้ดิน	✓			✓		”	
21	เอื้องผาง	”	บนต้นไม้		✓			✓		”	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเกาะ ต.นบพริง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง				ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย		สูง	ต่ำ		
22	กุหลาบกระเปาะ ปีติ	กล้วยไม้	บนต้นไม้	เป็นพืชอิงอาศัยเกาะอยู่บน ต้นไม้	✓				✓		ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงาม	
23	สิงโตขาว	"	"	"	✓				✓		"	
24	ม่วงพิศมร	"	อาศัยอยู่บน หน้าผา หินปูน	กล้วยไม้ดินอาศัยอยู่บนหน้า ผาหินปูน	✓				✓		"	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแนะ ต.นบปรัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
25	ข่านลิเภา	เฟิร์น	อยู่บริเวณ พื้นดิน	เป็นเฟิร์นดินถิ่นเลื่อยยาว คล้ายถั่วลิสง	✓			✓		ใช้มดเลี้ยงของแทนเชือก และทำงานหัตถกรรม	
26	เฟิร์นแกปเป็น	"	"	เป็นเฟิร์นดินถิ่นอาศัยเกาะอยู่ ตามขอนไม้			✓	✓		ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงาม	
27	กูดช้าง	"	"	เป็นเฟิร์นดิน			✓	✓		ไม่พบการนำไปใช้ ประโยชน์	

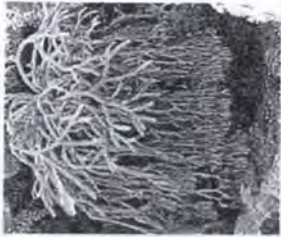
โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะนะ ต.นบพริง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
28	ผักกูด	”	”	เป็นพืชดินใบสีเขียวอ่อน			✓	✓		ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงาม	
29	หญาร้างไก่	”	”	เป็นพืชดินลำต้นยาวเลื้อย คลุมดินใบสีเขียวสะท้อนแสง เป็นสีรุ้ง			✓		✓	ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงาม	
30	เฟิร์นหางไก่	”	”	เป็นพืชดินใบยาวเหมือนหาง ไก่			✓	✓		”	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะนะ ต.หนองปรือ อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง				ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย		สูง	ต่ำ		
31	เฟิร์นดินไก่	พืช ใกล้เคียง เฟิร์น	อาศัยอยู่บน พื้นดิน	เป็นเฟิร์นดิน			✓		✓		ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงาม	
32	สร้อยนารี	"	อาศัยอยู่บน ต้นไม้	เป็นพืชอิงอาศัย			✓		✓		"	
33	ข้าหลวงหลังลาย	เฟิร์น	"	"			✓		✓		"	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะ ต.นบปรัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
34	กูดนกแก้ว	”	บริเวณโคน ต้นไม้	เป็นพืชรัดดินกิ่งอาศัย			✓	✓		”	
35	เฟิร์นพลาสติก	”	บนโขดหิน	”			✓	✓		”	
36	สาวสะดุ้ง	ไม้ดอก หอม	บริเวณ ริมน้ำ	เป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กกิ่งไม่เลื้อย			✓	✓		ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงามและใช้เป็น สมุนไพร	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะตะ ต.นบปรัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง				ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	ต่ำ	สูง	ต่ำ		
37	ต้นห่อ	ไม้ยืนต้น	ทั่วไปป่า	ไม้ยืนต้นขนาดกลางมีใบคล้าย ใบบัว	✓					✓	ใช้ในการห่อของ	
38	มะลิคำ	ไม้ดอก หอม	บริเวณ ริมน้ำและลำ ห้วย	ไม้ยืนต้นขนาดกลางออกดอกที่ ลำต้นสีขาวคล้ายดอกมะลิกลิ่น หอม			✓		✓		ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงาม	
39	ลิ้นจี่ช้าง	ไม้ยืนต้น	บริเวณ ริมน้ำ	ไม้ยืนต้นขนาดกลางมีใบขนาด ใหญ่คล้ายใบยาสูบเป็นต้นไม่มี พิษ		✓			✓		เป็นพืช(ห้ามสัมผัส ใบหรือส่วนที่เป็นยอด)	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแพะ ต.หนองปรือ อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง				ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ			
40	ต้นสามแก้ว	”	”	ไม้ยืนต้นขนาดกลางมีใบรูป หอกและมีขนเล็ก ๆ เห็นได้ ชัดเป็นต้น ไม้มีพิษ		✓		✓			มีการใช้ประโยชน์จาก ลำต้นนำไปทำคบในการ จับผงผลใช้แกงส้ม	
41	มะไฟช้าง	”	”	ไม้ยืนต้นขนาดกลางมีผล เหมือนมะไฟแต่ใหญ่กว่า		✓		✓			ผลใช้แกงส้ม	
42	มะแว้งเครือ	”	”	ไม้ยืนต้นขนาดเล็กต้นมี หนามผลคล้ายมะเขือพวงแต่ มีกลิ่นช่ียวาว		✓		✓			เป็นพืชสมุนไพร	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะตะ ต.นบปรัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
43	ตะเคียน	ไม้ยืนต้น	ทั่วไปในป่า	ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่	✓			✓		เป็นไม้เบญจพรรณ	
44	พะยุง	ไม้ยืนต้น	"	"	✓			✓		"	
45	ข้าวหลาวแดง	ไม้ดอกหอม	บริเวณป่าใกล้ ธาร	ไม้ยืนต้นขนาดกลางใบคล้าย ทุเรียน ดอกหอม	✓			✓		"	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแนะ ต.นบปรัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
46	ลำเล้าใหญ่	ไม้ยืนต้น	”	ไม้ยืนต้นขนาดกลางใบสีเขียวเข้ม ด้านล่างเป็นสีน้ำเงิน	✓			✓		”	
47	คัตเค้า	ไม้ดอก หอม	บริเวณทุ่ง เลี้ยงสัตว์	ไม้พุ่มรอเลื้อยต้นเป็นหนาม แหลมคม	✓				✓	ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงามและเป็นพืช สมุนไพร	
48	กัวกัพระพรหม	บอน	บริเวณริม ลำธาร	ไม้ล้มลุกมีหัวอยู่ใต้ดินใบสีเขียว เขียวมีลายสีขาว			✓	✓		ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงาม	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะตะ ค.นบปรัง อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง				ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย		สูง	ต่ำ		
49	ตีนกระต๊อง	อโศกนิ่ม	“	ไม้ล้มลุกมีลำต้นสูง ประมาณ 30-50 ซม. ใบสีเขียว เข้มรูปหอกใบพายผิว ใบเป็นมันวาว			✓	✓		“		
50	บอนส้ม	บอน	บริเวณริมลำธาร	ไม้ล้มลุกมีหัวอยู่ใต้ดิน ใบ รูปหัวใจยอดอ่อนสีส้ม	✓					✓	“	
51	บอนเต่า	“	“	ไม้ล้มลุกมีหัวอยู่ใต้ดิน ใบรูป หัวใจยอดอ่อนสีน้ำตาลดำ			✓	✓			ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงาม	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะตะ ต.บึงประจักษ์ อ.เมือง จ.พังงา

ลำดับ ที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้	ประเภท	แหล่งที่พบ	ลักษณะทั่วไป	แสง			ความชื้น		การใช้ประโยชน์	หมายเหตุ
					มาก	ปาน กลาง	น้อย	สูง	ต่ำ		
52	ตีนกระตึงลาย แดงไทย	โอโกลนีมา	”	ไม้ล้มลุกมีลำต้นสูง ประมาณ 30-50 ซม. ใบสีเขียว มีลายสีเขียวคล้ายกับ ลายของผลแตงไทย			✓	✓		ปลูกเลี้ยงเพื่อความ สวยงาม	
53	ตีนกระตึงรัศมี เงิน	”	”	ไม้ล้มลุกมีลำต้นสูง ประมาณ 30-50 ซม. ใบสีเขียว มีลายเส้นสีขาวอยู่ตรง กลางใบ			✓	✓		”	
54	กวัคัมรินทร์	บอน	บริเวณหน้า ผาหินปูน	ใบสีเขียวเพิ่มรูปหัวใจ รูปทรงเดียวกับว่านนาวกวัก มีลายสีเขียวคล้ายกับปลาอยู่ หน้าใบ			✓	✓		”	

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนามาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะนะ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา

สรุปผลการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยได้แยกประเภทชนิดของพันธุ์ไม้ได้บางส่วน เนื่องจากข้อมูลบางส่วนยังอยู่กับทีมวิจัยที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้
2. การลงพื้นที่เก็บข้อมูลพันธุ์ไม้เพิ่มเติมให้นักวิจัยที่มีความชำนาญและความพร้อม ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในจุดต่างๆในลำดับต่อไป
3. ศูนย์การเรียนรู้ที่ 1 และ 2 ชี้แจงหลักการทำงานการทดลองศึกษาการปลูกเลี้ยงเพื่อความพร้อมในการจัดเตรียมศูนย์ศึกษาการเรียนรู้และวัสดุต่างๆที่มีความจำเป็นในการทำงานขั้นตอนการปฏิบัติการ

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน

1. ทีมวิจัยบางส่วนไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม
2. ผู้รับผิดชอบศูนย์เรียนรู้ขาดการเข้าร่วม 2 ศูนย์

ข้อเสนอแนะ

- ศูนย์เรียนรู้ทั้ง 4 ศูนย์ ควรเข้าร่วมกิจกรรมทุกครั้งเพื่อการขับเคลื่อนของกระบวนการทำงานได้อย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมที่ 6 จัดทำศูนย์การเรียนรู้เชิงทดลองปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นาร่อง 4 ศูนย์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดเตรียมสถานที่ในการทำการศึกษการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ท้องถิ่น
2. เพื่อเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่คนในชุมชนและผู้ที่มีความสนใจในเรื่องของไม้ดอกไม้ประดับในท้องถิ่นบ้านบางเนาะ

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

สถานที่ ศูนย์เรียนรู้ที่ 1 ศูนย์เรียนรู้กล้วยไม้ มีนายคมไพร นิรัตน์ เป็นผู้รับผิดชอบ
ตั้งอยู่ บ้านเลขที่ 144 หมู่ 3 ต.นบปริง อ.เมือง จ. พังงา

ศูนย์เรียนรู้ที่ 2 ศูนย์เรียนรู้เฟิร์น มีนายอุเทน สุขปาน เป็นผู้รับผิดชอบ
ตั้งอยู่ บ้านเลขที่ 142/1 หมู่ 3 ต. นบปริง อ. เมือง จ. พังงา

ศูนย์เรียนรู้ที่ 3 ศูนย์เรียนรู้ไม้ดอก ไม้หอม นายพงศ์ศักดิ์ บัญชาญ เป็นผู้รับผิดชอบ
ตั้งอยู่ บ้านเลขที่ 137 หมู่ 3 ต. นบปริง อ. เมือง จ. พังงา

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม ระหว่างเดือนมีนาคม - เดือนพฤษภาคม 2554

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการประสานทีมวิจัยและผู้รับผิดชอบแต่ละศูนย์เรียนรู้เข้าร่วมประชุม

2. ทีมวิจัยร่วมประชุมสรุปการจัดทำศูนย์เรียนรู้โดยใช้โรงเรียนที่มีอยู่แล้วในชุมชน
3. เกิดการกำหนดจัดทำเป็นศูนย์เรียนรู้ในชุมชน จำนวน 3 ศูนย์เรียนรู้ ลดจากเดิมที่ตั้งไว้ 4 ศูนย์เรียนรู้

สรุปผลการดำเนินงาน

ทางทีมวิจัยได้ดำเนินการจัดเตรียมศูนย์เรียนรู้ในชุมชนโดยการร่วมกันลงมือทำของสมาชิกในทีมวิจัยซึ่งจากเดิมที่เคยวางแผนตั้งเป้าหมายไว้จำนวน 4 ศูนย์เรียนรู้ นั้น ได้ลดลงเหลือเพียงศูนย์เรียนรู้จำนวน 3 ศูนย์เรียนรู้ ดังนี้

- ศูนย์เรียนรู้ที่ 1 ศูนย์เรียนรู้กล้วยไม้ ตั้งอยู่ บ้านเลขที่ 144 หมู่ 3 ต. นบปริง อ. เมือง จ. พังงา
- ศูนย์เรียนรู้ที่ 2 ศูนย์เรียนรู้เฟิร์น ตั้งอยู่ บ้านเลขที่ 142/1 หมู่ 3 ต. นบปริง อ. เมือง จ. พังงา
- ศูนย์เรียนรู้ที่ 3 ศูนย์เรียนรู้ไม้ดอกไม้หอม ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 137 หมู่ 3 ต.นบปริง อ. เมือง จ. พังงา

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน

1. เวลาที่ชัดเจนในการเข้าร่วมทำงานของทีมวิจัย
2. สถานที่จัดทำศูนย์เรียนรู้ทั้งสาม 3 ศูนย์ ไม่ได้อยู่ในช่วงเดียวกันจึงยากในการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมของทีมวิจัย
3. การจัดทำศูนย์เรียนรู้ตามเป้าหมาย 4 ศูนย์จัดทำในระยะแรกได้เพียง 3 ศูนย์สืบเนื่องจากศูนย์เรียนรู้ที่ 4 ขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง จึงอยู่ในขั้นตอนติดต่อประสานงานเพื่อจัดทำในระยะต่อไป

ข้อเสนอแนะ

- ควรแบ่งกลุ่มทีมวิจัยเพื่อรับผิดชอบการทำงานในแต่ละศูนย์เรียนรู้

กิจกรรมที่ 7 เวทีสรุป /แลกเปลี่ยนเรียนรู้พิจารณาคัดเลือกพันธุ์และวางแผนการดำเนินงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การเพาะเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับจากผู้เชี่ยวชาญกับทีมวิจัย
2. เพื่อเป็นแนวทางการพิจารณาคัดเลือกพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นทำการวิจัยทดลองเชิงปฏิบัติการตามลำดับความสำคัญ
3. เพื่อหารือการทำงานเชิงอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นแบบการมีส่วนร่วม

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 49 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย, พี่เลี้ยง, ชุมชน, เครือข่ายนักวิจัย, วิทยากร-ภูมิปัญญาท้องถิ่น

สถานที่ ณ บริเวณลานจอดรถ วนอุทยานสระนางมโนราห์

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 วัน คือ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2554

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. จัดเตรียมสถานที่การเปิดเวทีวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2554
2. ดำเนินการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงและคัดเลือกพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นบ้านบางเนาะ ตั้งแต่เวลา 9.30 น.-15.00 น. ของ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2554

ผลการดำเนินงาน

1. หัวหน้าโครงการ นายคมไพโร นิลรัตน์ กล่าวทักทายผู้เข้าร่วมนิทรรศการและชี้แจงความเป็นมาของการจัดทำโครงการและการทำงานวิจัยในกิจกรรมต่างๆที่ผ่านมา

2. นำเสนอข้อมูลการจัดทำศูนย์การเรียนรู้นาร่อง 4 ศูนย์ โดย

ศูนย์เรียนรู้ที่ 1 กล้วยไม้ ผู้รับผิดชอบ คือ นายคมไพโร นิลรัตน์ เสนอถึงการพบกล้วยไม้ในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย ซึ่งจากการสำรวจที่ผ่านมาพบมากกว่า 100 ชนิด แต่ยังขาดการบันทึกข้อมูลและแลกเปลี่ยนการพบหายในพื้นที่สระนางมโนราห์โดยจะพบอยู่หลายชนิด เช่น นมตำเลีย ไก่แดง โอ๋ย่าพินู เป็นต้น

ศูนย์เรียนรู้ที่ 2 เฟิร์น ผู้รับผิดชอบ คือ นายอุเทน สุขปาน เสนอถึงการปลูกเลี้ยงพันธุ์เฟิร์นไว้ในบ้านของตนเอง เช่น สร้อยนารี หางสิงห์ ช้องนางกลี และได้สังเกตการณ์ขยายพันธุ์แบบธรรมชาติของเฟิร์นแต่ละชนิด และได้ทำการทดลองปลูกเลี้ยงและอนุบาลอยู่บ้างแล้วแต่ยังขาดการบันทึกข้อมูลและติดตามผล

ศูนย์เรียนรู้ที่ 3 ไม้ดอกหอม นางพงศ์คี บัญชาญ เสนอความสวยงามของต้นมะลิคำ โดยมีต้นตัวอย่างมาร่วมนำเสนอ และจะทำการขยายพันธุ์โดยการตอนกิ่ง แต่ยังอยู่ในช่วงของการศึกษาและลงมือปฏิบัติจริงยังไม่มีข้อมูลยืนยันผลที่จะได้รับและจะทำการเพาะเมล็ด ซึ่งอยู่ระหว่างช่วงของการรอให้ผลสุก

ศูนย์เรียนรู้ที่ 4 บีโกเนีย โดยนายสุลักษณ์ สืบศักดิ์ นำเสนอการขยายพันธุ์ว่านน้ำทอง และลักษณะทั่วไป ข้อมูลการค้นพบการกระจายพันธุ์ พบในประเทศไทย พม่า จีน ฮองกง เวียดนาม มาเลเซีย การค้นพบในประเทศไทย พบตั้งแต่แถบจังหวัดจันทบุรี – ปัตตานี พบมากตามป่าดิบเขา ขึ้นอยู่ตามซอกหินที่มีเศษใบไม้พุ่มทับถม อยู่ในความสูง 900 -1,700 เมตร จากระดับน้ำทะเล จะออกดอกประมาณเดือน กรกฎาคม - ตุลาคม และการขยายพันธุ์ใช้วิธีการตัดยอดชำในรากเฟิร์นซึ่งได้ผลดี

3. แลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องไม้ท้องถิ่น โดย นายวสันต์ ขาญการ ผู้ปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับจังหวัดพังงา เสนอประสบการณ์การเลี้ยงพันธุ์ไม้ของตนเอง เช่น กล้วยไม้สกุลต่างๆ ไม้ดอกหอม เป็นต้น กล่าวถึงการถูกนกกรูททำลายทรัพยากรกล้วยไม้ในปัจจุบัน ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ในหลายชนิดของพันธุ์ไม้ เช่น รองเท้านารีขาวพังงา รองเท้านารีเหลืองกระบี่ เป็นต้น

4. แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เรื่องการปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับ โดย คุณเทียนวัน ภูติลป์ ผู้ปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับจังหวัดภูเก็ต เล่าประสบการณ์การปลูกเลี้ยงรองเท้านารี ตั้งแต่ พ.ศ.2516 เป็นต้นมา และกล่าวถึงรองเท้านารีขาวพังงา ซึ่งเป็นรองเท้านารีสายพันธุ์ใหม่และการกระจายพันธุ์อยู่ในเขตคาบสมุทรมะปริงจิงหาแนว

ทางการอนุรักษ์ กล่าวถึงความสมบูรณ์ของธรรมชาติในจังหวัดพังงา ซึ่งยังมีพันธุ์ไม้ท้องถิ่นหลากหลายชนิด เช่น ปาหนันช้าง กลัวมูสังข์ ลูกขาไก่ ส้มหลอด เป็นต้น ซึ่งเป็นไม้ท้องถิ่นที่มีความโดดเด่นในลักษณะเฉพาะ จึงควรศึกษาวิธีการขยายพันธุ์เพื่อทำการอนุรักษ์ซึ่งปัจจุบันหาได้ยาก

5. แลกเปลี่ยนประสบการณ์ โดย นายสมพงษ์ ประสารการ หัวหน้าโครงการวิจัยว่านหางช้าง บ้านบางติบ กล่าวถึงการอนุรักษ์ว่านหางช้าง ซึ่งมีแหล่งกำเนิดและกระจายพันธุ์มากที่สุดในประเทศไทย โดยเฉพาะที่เกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา เมื่อครั้งอดีต แต่ ณ ปัจจุบันกำลังสูญหายไปจากธรรมชาติ และได้กล่าวขอบคุณการร่วมมือของทีมงานวิจัยและอนุรักษ์ทรัพยากรบ้านบางเนาะ โดยยกตัวอย่าง การทำงานในพื้นที่ถึงการพบพันธุ์ไม้หายาก เช่น เต่าร้างยักษ์และต้นบุหลัน ที่ได้สูญพันธุ์ไปจากพังงาแล้ว และได้อธิบายการทำการขยายพันธุ์กล้วยไม้หางช้างด้วยวิธีต่างๆ และอธิบายการใช้ประโยชน์ว่านหางช้าง ในด้านสมุนไพรซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่ใช้กันมาตั้งแต่โบราณ โดยการใช้ลำต้นแก่ที่ไม่มีใบแล้วหั่นเป็นแผ่นบางๆ ดองกับเหล้าและน้ำผึ้งมีสรรพคุณทางด้านยาชูกำลัง แนะนำให้ผู้เข้าร่วมเวทีนำไปทดลองทำและใช้ได้เอง

6. แลกเปลี่ยนการทำงานวิจัยเชิงอนุรักษ์ โดย นายศิริพงษ์ ศรีธนาสาร หัวหน้าโครงการวิจัยคลองนางย่อน กล่าวถึงการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ริมตลิ่งคลองนางย่อน โดยการเพาะขยายพันธุ์เมล็ดในพันธุ์ไม้หลายชนิด เช่น มะเคือ มะไฟ เป็นต้น และยังมีการขยายพันธุ์ไม้ยืนต้นชนิดอื่นๆที่มีความโดดเด่นทางลักษณะเฉพาะ เช่น ขุนไม้พญาไม้ มะยมหอม รวมไปถึง ต้นจำปูน และเทพทาโร ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ประจำจังหวัดพังงาอีกด้วย นอกจากนี้ยังกล่าวถึงการออกไปเก็บข้อมูลความรู้ต่างๆ เพื่อนำมาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนกระบวนการทำงานโครงการต่อไป

7. นำเสนอและสาธิตวิธีการปลูกและขยายพันธุ์ไม้ดอกหอม โดย คุณณภาพร จักรภักดิ์ ผู้เชี่ยวชาญปลูกเลี้ยงขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับจากจังหวัดภูเก็ตสาธิตวิธีการตอนกิ่งโดยมีอุปกรณ์ดังนี้

1) ขุยมะพร้าว 2) ถุงพลาสติก 3) เชือกฟาง 4) มีด

โดยมีขั้นตอนดังนี้

การทำถุงตอน

- นำขุยมะพร้าวใส่ลงในภาชนะเช่น ถุงพลาสติกขนาดใหญ่ หรือกะละมัง
- นำน้ำผสมน้ำยาเร่งรากและยากินเชื้อราในอัตราตามที่ฉลากระบุ ใส่ลงในขุยมะพร้าวที่เตรียมไว้แล้ว
- หลังจากแช่ขุยมะพร้าวไว้ 1 คืน แล้วนำไปใส่ในถุงพลาสติกที่เตรียมไว้ โดยบีบน้ำในขุยมะพร้าวทิ้งพอหมาด แล้วยัดใส่ถุงให้แน่น
- ใช้เชือกฟางมัดปิดปากถุงให้แน่นได้เป็นถุงตอนในการไปตอนกิ่งพันธุ์ไม้ต่างๆ

*** หมายเหตุ ขนาดของถุงพลาสติกที่ใช้ทำถุงตอนขึ้นอยู่กับขนาดของกิ่งพันธุ์

การตอนกิ่ง

- เลือกกิ่งพันธุ์ที่สมบูรณ์ไม่แก่หรืออ่อนจนเกินไป
- ใช้มีดควั่นกิ่งเอาเปลือกออกมีความยาวขนาดเท่าเส้นรอบวงกิ่งตอน
- ใช้คมมีดขูดเยื่อเจริญออกให้หมด โดยใช้มีดขูดไปในทางเดียวกันจนรอบ
- ใช้ยาเร่งรากทาบางๆบริเวณรอยควั่น
- ใช้มีดผ่าถุงตอนแล้วนำไปประกบตรงรอยควั่น
- ใช้เชือกฟางมัดให้แน่นเป็นอันเสร็จสิ้นการตอน
- ฝัาสังเกตจนกว่าจะเห็นการงอกของราก
- เมื่อออกรากแล้วรองจนกว่ารากเริ่มแก่เปลี่ยนจากสีขาวเป็นสีน้ำตาล จึงสามารถตัดนำไปปลูกเลี้ยงได้ จากนั้นได้สาธิตการปลูกและอนุบาลต้นกล้าที่ขุดหรือถอนมาปลูกในกระถางโดยวิธีการรอบ ซึ่งสามารถมีอัตราการรอดถึง 90% โดยมีวิธีการดังนี้
 - นำต้นกล้าที่ขุดหรือถอนมาปลูกลงในถุงดำหรือกระถางโดยใช้ดินร่วน
 - ใช้น้ำผสมกับน้ำยาเร่งรากรดต้นกล้าที่ปลูกจนชุ่ม
 - นำต้นกล้าที่ปลูกแล้ววางลงในถุงพลาสติกใสที่มีขนาดใหญ่
 - มัดปากถุงด้วยเชือกให้แน่นทิ้งไว้ 30 - 40 วัน ต้นกล้าจะเริ่มแตกยอด
 - เมื่อต้นกล้าแตกยอดแล้วค่อยเปิดปากถุงออกและทิ้งไว้อีก 15 วัน
 - นำต้นกล้าออกจากถุงแล้วนำไปปลูกเลี้ยงตามปกติ

หลังจากนั้นได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับ โดยเฉพาะต้น โป๊ยเซียน ซึ่งมีความถนัดในการปลูกและขยายพันธุ์มากที่สุด

8. นำเสนอความรู้แนะนำการขยายพันธุ์ โดย อาจารย์อรรถพร องค์สกุล ผู้เชี่ยวชาญในการปลูกเลี้ยงและพัฒนาพันธุ์ไม้ดอก จังหวัดภูเก็ต เล่าประสบการณ์ในการพัฒนาเฮลิโคเนีย (ต้นกำปูหรือธรรมรักษา) ในการตัดดอก ซึ่งเริ่มจากสังเกตถึงจุดเด่นทางลักษณะในตัวของมัน คือ ปลูกเลี้ยงได้ง่าย ขยายพันธุ์ง่าย ดอกมีความทนทานในการนำไปใช้งาน ประสบการณ์เหล่านี้ทีมวิจัยก็สามารถนำไปใช้กับพันธุ์ไม้ท้องถิ่นของเราได้ ซึ่งพันธุ์ไม้ท้องถิ่นต่างๆเป็นสิ่งที่อยู่รอบตัวเราเพียงแต่นำลักษณะเด่นของแต่ละชนิดมาทำให้เป็นประโยชน์ต่อการนำเสนอก็จะสามารถนำมาพัฒนาได้หลายรูปแบบ โดยเฉพาะการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ และที่สำคัญในการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ ทีมวิจัยควรจะต้องศึกษาแนวโน้มของตลาดควบคู่ไปด้วย กล่าวถึงความสำคัญของการนำพันธุ์พืชหลายชนิด จากหลายเหตุผล เช่น การใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช ก็เป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้พืชบางชนิดต้องสูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติ

9. อาจารย์ประสิทธิ์ ปัญญาบรรณรัตน์ ประธานชมรมรองเท้านารีพังงาอันดามัน นำเสนอถึงความหลากหลายของพันธุ์ไม้ในจังหวัดพังงา และพันธุ์ไม้ที่เป็นที่จับตามองของชาวต่างชาติ เช่น รองเท้านารีชาวพังงา ซึ่ง ปัจจุบันได้รับการยอมรับให้เป็นรองเท้านารีสายพันธุ์ใหม่ของโลก จึงมีความสำคัญในการศึกษาการปลูกเลี้ยง รวมไปถึงการพัฒนาพันธุ์ไม้ให้เกิดประโยชน์กับคนในท้องถิ่น กล่าวถึงแนวคิดของทีมวิจัยในการผลักดันรองเท้านารีชาวพังงาให้เป็นกล้วยไม้ประจำจังหวัด โดยได้รับอาสาเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานทางภาครัฐ กล่าวถึงการเพาะรองเท้านารี โดยหลักการทางวิทยาศาสตร์ด้วยเมล็ด ซึ่งใช้ระยะเวลา 3 ปี จะได้ต้นรองเท้านารีที่พร้อมจะขยายพันธุ์ต่อไป ซึ่งเป็นอีกทางเลือกที่ทีมวิจัยต้องใช้ในการขยายพันธุ์รองเท้านารีชาวพังงา

10. เลขานุการนายก อบต.นบปริง คุณอนุรักษ์ ภูทอง นำเสนอบทบาทการทำงานของ อบต. ในส่วนของงานวิจัยท้องถิ่น แนะนำให้จัดทำเอกสารรายงาน ส่วนที่มีความสำคัญต่อชุมชนต่อ อบต. เพื่อจัดหาแนวทางการสนับสนุนการทำงานของทีมงานวิจัยในลำดับต่อไป

11. หัวหน้าศูนย์ประสานงานการวิจัยท้องถิ่นพังงา-ระยอง คุณสุกิจ นาคตาขุน กล่าวถึงขอบเขตการรับผิดชอบของ อบต. ในความสำคัญอย่างยิ่งในการให้การสนับสนุนกับทีมวิจัย ในการทำงานในเรื่องของพันธุ์ไม้ท้องถิ่น โดยเฉพาะรองเท้านารีชาวพังงาและกล้วยไม้้นบปริง ซึ่งมีการสำรวจพบเฉพาะที่นี่เพียงแห่งเดียวในโลก แนะนำการทำงานร่วมกันควรไปในทิศทางเดียวกันเพื่อสร้างให้ตนภายนอกเห็นถึงศักยภาพ จึงสามารถที่จะประสบความสำเร็จได้

12. ผู้ใหญ่บ้านบางเนาะ กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมเวทีรวมไปถึงวิทยากรที่ได้ร่วมสละเวลามาแลกเปลี่ยนและแนะนำความรู้ให้กับทีมวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการวิจัยของบ้านบางเนาะต่อไป และได้กล่าวปิดเวที

13. ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ได้ร่วมกันปลูกต้นมะลิดำ และต้นจำปูน ให้กับวนอุทยานสระนางมโนราห์

สรุปผลการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยได้ความรู้และเทคนิคต่างๆ ในการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ
2. ทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมพิธี ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของพันธุ์ไม้ท้องถิ่นมากขึ้น
3. ทีมวิจัยสามารถใช้ข้อมูลชุดความรู้ในการจัดเวทีครั้งนี้ เพื่อไปพิจารณาคัดเลือกพันธุ์ไม้ท้องถิ่นในการศึกษาและพัฒนาต่อไป

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน

1. ชาวบ้านในชุมชนยังเข้าร่วมเวทีน้อย
2. การนำเสนอข้อมูลต่างๆ ในส่วนของทีมวิจัยยังน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรับรู้มากยิ่งขึ้น
2. ควรประชุมเตรียมความพร้อมทีมวิจัยก่อนจัดเวทีทุกครั้ง

กิจกรรมที่ 8 ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้และจัดเตรียมวัสดุปลูก
วัตถุประสงค์

1. เพื่อเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้บางส่วนที่จะทำการศึกษาการปลูกเลี้ยงขยายพันธุ์
2. เพื่อจัดเตรียมวัสดุต่างๆ ที่ใช้ในการทดลองปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

สถานที่ พื้นที่ศึกษาในธรรมชาติในเขต หมู่ 3 ตำบลนบปริง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม ระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม 2554

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประชุมทีมวิจัยวางแผนการลงเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ในพื้นที่ธรรมชาติของบ้านบางเนาะ หมู่ 3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา
2. ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ตามจุดต่างๆ
3. จัดเตรียมวัสดุต่างๆ ที่ใช้ในการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ดังต่อไปนี้

3.1 ศูนย์เรียนรู้ที่ 1 กล้วยไม้เตรียมวัสดุในการปลูกเลี้ยงรองเท้านารี

- อิฐมอญทาบขนาด 1x2 ซม.
- หินปูนจากน้ำตกทาบขนาด 1x2 ซม.
- โฟมหักชิ้นเล็กๆขนาด 1x2 ซม.
- กระถางพลาสติกขนาด 4 นิ้ว และ 6 นิ้ว
- น้ำยาเร่งราก B1
- ปูนแดง
- กาบมะพร้าว
- ถูสำหรับปลูกต้นไม้

3.2 ศูนย์เรียนรู้ที่ 2 เฟิร์น เตรียมวัสดุในการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์

- รากเฟิร์นข้าหลวงหลังลาย
- ขุยมะพร้าว
- น้ำยาเร่งราก B1
- กระถางพลาสติก

3.3 ศูนย์การเรียนรู้ที่ 3 ไม้ดอกหอม เตรียมวัสดุในการขยายพันธุ์โดยวิธีตอนกิ่ง

- ขุยมะพร้าว
- ถูพลาสติก ,เชือกฟาง
- น้ำยาเร่งราก B1

ผลการดำเนินงาน

ศูนย์เรียนรู้ได้จัดเตรียมวัสดุต่างๆในการทดลองปฏิบัติการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ท้องถิ่น เช่น รองเท้านารีขาวพังงา กล้วยไม้หน่อบปริง ไม้ดอกหอม และเฟิร์นและทิมวิชัยลงพื้นที่เก็บตัวอย่างรองเท้านารีขาวพังงาในเขตพื้นที่ “ควนยาง”ซึ่งลักษณะเป็นภูเขาหินปูนลูกเล็กๆที่เป็นแหล่งกระจายพันธุ์ของรองเท้านารีขาวพังงา เรียงสลับกับพื้นที่ราบหุบเขา มีเนื้อที่ประมาณ 3 ตารางกิโลเมตร มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 450 เมตร ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างในเขตพื้นที่ พลุสากย่นซึ่งมีลักษณะเป็นที่ราบหุบเขาและมีหน้าผาหินปูนขนาดใหญ่ เรียงสลับกันมีเนื้อที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตรมีความสูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 300-500 เมตร ในเขตพื้นที่นี้ทิมวิชัยสามารถเข้าเก็บตัวอย่างได้เพียงบางจุดเท่านั้น เนื่องจากจุดที่รองเท้านารีขาวพังงากระจายพันธุ์อยู่ เป็นลักษณะหน้าผาที่สูงชันจึงมีความอันตรายในการเข้าทำงาน และลงพื้นที่เก็บตัวอย่างในเขตพื้นที่ น้ำตกช่องเจ ในส่วนด้านบนสุดของน้ำตกเป็นภูเขาหินปูนขนาดใหญ่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 600 เมตร การลงพื้นที่เก็บตัวอย่างในพื้นที่ต่างๆดังกล่าว ทิมวิชัยสามารถพบเห็นและเก็บตัวอย่างได้น้อย เนื่องจากทุกจุดที่ได้ลงพื้นที่ พบการบุกรุกและเก็บรองเท้านารีจากพังงาออกจากพื้นที่เป็นจำนวนมาก

สรุปผลการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยได้จัดเตรียมวัสดุต่างๆในการทำงานเชิงปฏิบัติ การปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ท้องถิ่น
2. ทีมวิจัยได้ลงพื้นที่เก็บตัวอย่างรองเท้านารีชาวพังงาในพื้นที่ต่างๆได้จำนวน 50 ต้น เพื่อใช้ในการศึกษาการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน

1. การจัดเตรียมวัสดุต่างๆในการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์บางอย่างของวัสดุใช้การระดมทุนในการจัดซื้อจึงยังมีค่าใช้จ่ายสูงในการจัดเตรียม
2. การลงพื้นที่เก็บตัวอย่างในธรรมชาติ พบการบุกรุกและเก็บพันธุ์ไม้ของท้องถิ่นออกจากพื้นที่เป็นจำนวนมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดเตรียมวัสดุต่างๆ ตามลำดับความสำคัญในการทำงาน
2. ควรจัดทำข้อมูลต่างๆที่พบการทำลายทรัพยากรพันธุ์ไม้ท้องถิ่นนำเสนอให้กับหน่วยงานภาครัฐที่มีความรับผิดชอบในพื้นที่ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนันของตำบลนบปริง อบต.นบปริง เป็นต้น

กิจกรรมที่ 9 แยกประเภทพันธุ์ไม้เพื่อทดลองเชิงปฏิบัติการและทดลองเชิงปฏิบัติการเพาะและขยายพันธุ์วัสดุประสงค์

1. เพื่อนำพันธุ์ไม้จากการลงพื้นที่เก็บตัวอย่างทำการทดลองปฏิบัติการปลูกเลี้ยง
2. เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันในการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์รองเท้านารี

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

สถานที่ ศูนย์เรียนรู้ที่ 1 กล้วยไม้ 144 หมู่ 3 ตำบลนบปริง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม ช่วงเดือน มีนาคม-พฤษภาคม 2554

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ลงมือปฏิบัติทดลองการปลูกเลี้ยงรองเท้านารีชาวพังงาในศูนย์การเรียนรู้ที่ 1
2. ทดลองการผสมพันธุ์รองเท้านารีชาวพังงา และรองเท้านารีเหลืองกระบี่จากแม่พันธุ์ที่มีการปลูกเลี้ยงอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ที่ 1

ผลการดำเนินงาน

1. ลงมือปฏิบัติการปลูกเลี้ยงรองเท้านารีชาวพังงาซึ่งมีวิธีการเพาะเลี้ยงตามขั้นตอนดังนี้

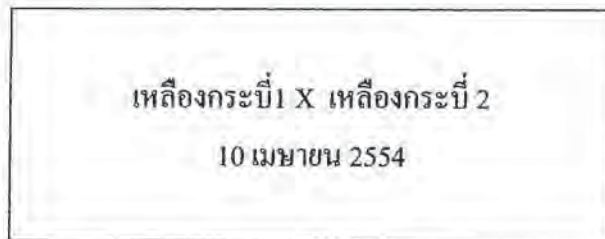
- นำต้นรองเท้านารีที่ได้จากการเก็บตัวอย่างแช่ลงในภาชนะที่ใส่น้ำไว้ แล้วทำการล้างดินที่ติดมาและตัดแต่งรากหรือใบที่แห้งให้สะอาดแล้วยกมาพักไว้ในตะกล้า
- นำปุ๋ยแฉะละลายกับน้ำใส่ภาชนะพักไว้ให้ตกตะกอน
- นำต้นกล้วยไม้ที่ล้างสะอาดแล้วลงไปแช่ในน้ำปุ๋ยอีกครั้งทิ้งไว้ 15 นาที
- ยกต้นกล้วยไม้ขึ้นจากน้ำปุ๋ยจัดเรียงไว้ในตะกล้าแล้วพักไว้ให้แห้ง 1 วัน
- นำอิฐมอญและหินปูนที่ทุบเตรียมไว้ผสมรวมกันในอัตรา 1:1
- นำโฟมที่หักเตรียมไว้ใส่ลงในกระถางที่ใช้ปลูกต้นกล้วยไม้ ประมาณ 1 ส่วน 4 ของกระถาง
- นำต้นกล้วยไม้ที่พักไว้จุ่มวางให้อยู่ตรงตรงกลางกระถาง แล้วค่อยๆ ใช้อิฐมอญและหินปูนที่ผสมเตรียมไว้โรยทับลงในกระถางจนเต็ม
- ทำตามขั้นตอนเบื้องต้นตามลำดับจนต้นกล้วยไม้หมด
- นำต้นกล้วยไม้ที่ปลูกเสร็จเรียงไว้บน โต๊ะที่จัดเตรียมไว้ในโรงเรือนที่มีการพรางแสงและปิดทับด้วยพลาสติกใสเพื่อป้องกันน้ำฝน
- ใช้น้ำยาเร่งรากผสมกับน้ำตามอัตราส่วนที่ระบุไว้ในฉลาก แล้วนำไปรดต้นกล้วยไม้ให้ชุ่ม
- หลังจากนั้นดูแลต้นกล้วยไม้โดยการรดน้ำวันละ 1 ครั้งทุกเช้า และใส่ปุ๋ยเคมีชนิดเกล็ดละลายน้ำ ฟันต้นกล้วยไม้ทุก 15 วัน
- ติดตามและบันทึกผลการเจริญเติบโต

2. ลงมือปฏิบัติการผสมพันธุ์ดอกกล้วยไม้เพื่อติดฝักใช้เมล็ดไปขยายพันธุ์

- นำต้นรองเท้านารีที่ปลูกเลี้ยงไว้สมบูรณ์ดีแล้ว และมีดอกบานอยู่ในช่วงระหว่าง 7-15 วัน จำนวน 2 ต้น
- ใช้ไม้จิ้มฟันเขี่ยเอาเกสรตัวผู้ของทั้ง 2 ต้น ออกมาวางแยกไว้บนภาชนะที่เป็นพลาสติกแบบเรียบ
- เด็ดกลีบปาก (กระเปาะ) ของดอกรองเท้านารีออกทั้ง 2 ต้น เพื่อจะสามารถมองเห็นส่วนที่เป็นเกสรตัวเมียของดอกรองเท้านารีได้ชัดเจนขึ้น
- ใช้ไม้จิ้มฟันเกลี่ย เกสรตัวผู้เพื่อเอาส่วนที่เป็นเปลือกหุ้มออก
- ใช้ไม้จิ้มฟันเขี่ยเอาเฉพาะส่วนที่เป็นอับละอองเรณูของเกสรตัวผู้ต้นที่ 1 ไปติดลงตรงแอ่งเกสรตัวเมีย ของต้นที่ 2 และเกลี่ยเกสรตัวผู้จนทั่วแอ่งของเกสรตัวเมีย
- ทำตามขั้นตอนที่ 5 กลับเอาเกสรตัวผู้ต้นที่ 2 ไปติดกับเกสรตัวเมียต้นที่ 1 เป็นอันเสร็จขั้นตอนการติดฝัก
- เขียนป้ายชื่อต้นกล้วยไม้และวัน เดือน ปี ที่ทำการผสมพันธุ์ติดไว้ที่กระถาง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- เขียนชื่อต้นไม้ที่ถือผักเป็นชื่อแรก และต่อด้วยเครื่องหมายคูณ
- เขียนชื่อต้นไม้ที่เอาเกษตรกรผู้มาเป็นชื่อที่สอง
- เขียนวันที่ เดือน และปีที่ทำการผสมพันธุ์

ตัวอย่าง ป้ายชื่อของผักกล้วยไม้ที่ทำการผสมพันธุ์

- ติดตามผลและสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงของดอกและผักกล้วยไม้

สรุปผลการดำเนินงาน

1. ศูนย์การเรียนรู้ที่ 1 ได้ทำการทดลองเชิงปฏิบัติการปลูกเลี้ยงรองเท้านารีชาวพังงา 50 ต้น เป็นจำนวน 50 กระถาง
2. ศูนย์การเรียนรู้ที่ 1 ได้ทำการทดลองเชิงปฏิบัติการผสมพันธุ์รองเท้านารี 2 ชนิดคือรองเท้านารีชาวพังงาและรองเท้านารีเหลืองกระบี่โดยมีจำนวนดังนี้

- รองเท้านารีเหลืองกระบี่ 2 ต้น

*** หมายเหตุ ศูนย์การเรียนรู้ที่ 2 และ 3 อยู่ในขั้นตอนเตรียมปฏิบัติการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ซึ่งได้วางแผนการจัดทำในช่วงระยะที่ 2

ปัญหาอุปสรรค

- ศูนย์เรียนรู้ยังขาดความพร้อมในส่วนของการลงมือทดลองและปฏิบัติการตามแผนที่ได้จัดเตรียมเอาไว้

ข้อเสนอแนะ

- ควรใช้เวลาในการเตรียมความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ต่างๆ ที่มีแผนจัดทำขึ้นในโครงการ

กิจกรรมที่ 10 ประชุมทีมวิจัยเพื่อออกแบบและวางแผนศึกษากระบวนการเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้
วัตถุประสงค์

1. เพื่อประชุมทีมวิจัยออกแบบฟอร์ม การเก็บข้อมูลการเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้
2. เพื่อทำความเข้าใจจากบันทึกข้อมูล ผลการติดตามการเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

สถานที่ ศูนย์การเรียนรู้ที่ 1 บ้านเลขที่ 144 หมู่ 3 ตำบลบึงปรือ อำเภอมือง จังหวัดพังงา

ระยะเวลาการดำเนินงาน จำนวน 1 วัน คือ วันที่ 10 เมษายน 2554

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ศูนย์เรียนรู้อธิบายการทำงานเชิงปฏิบัติการทดลองปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ในส่วนรับผิดชอบตามแผนที่จัดเตรียมไว้
2. ร่วมกันออกแบบฟอร์มการบันทึกข้อมูลที่สามารถใช้ร่วมกันได้กับทุกศูนย์เรียนรู้

ผลการดำเนินงาน

ศูนย์การเรียนรู้อธิบายแผนการทำงานเชิงปฏิบัติ เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบฟอร์มการบันทึกข้อมูลเช่น ศูนย์เรียนรู้ที่ 1 ทำการศึกษาการปลูกเลี้ยงรองเท้านารีชาวพังงาและการผสมพันธุ์รองเท้านารี ศูนย์เรียนรู้ที่ 2 ทำการศึกษาการปลูกเลี้ยงตะเคียนคั่นเฟิร์น หางสิงห์ และเฟิร์นสร้อยนารี ฯลฯ และศูนย์เรียนรู้ที่ 3 ทำการศึกษาการตอนกิ่งพันธุ์ไม้ดอกหอม เช่น มะลิคำและสาวสะดุ้ง เป็นต้น ร่วมกันออกแบบฟอร์มเพื่อใช้ในการบันทึกข้อมูลการเปลี่ยนแปลงการเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้ต่างๆของแต่ละศูนย์เรียนรู้ มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

แบบฟอร์มการบันทึกข้อมูลการเจริญเติบโตของศูนย์เรียนรู้.....

ชื่อชนิดพันธุ์ไม้.....

วิธีการ.....

วันที่.....

ลำดับ	ข้อมูลการเปลี่ยนแปลง	หมายเหตุ

ผู้บันทึก.....

สรุปผลการดำเนินงาน

1. ทีมวิจัยได้ร่วมกันออกแบบฟอร์มที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลการเปลี่ยนแปลง การทดลองปฏิบัติการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ พันธุ์ไม้ต่างๆ ของแต่ละศูนย์การเรียนรู้ โดยสามารถที่จะใช้ร่วมกันได้ในทุกศูนย์การเรียนรู้

2. ศูนย์เรียนรู้แต่ละศูนย์มีความเข้าใจในการจดบันทึกข้อมูลการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของพันธุ์ไม้ที่ทำการทดลองปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์

ปัญหาอุปสรรค

- ทีมวิจัยบางส่วนขาดการเข้าร่วมกิจกรรมจึงทำให้การอธิบาย ทำความเข้าใจในการทำงานแบบมีส่วนร่วมมีความยากลำบาก

ข้อเสนอแนะ

- ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดทำศูนย์เรียนรู้ ควรร่วมกันทำความเข้าใจในส่วนของการทำงานทั้งหมด แล้วค่อยสื่อสารทำความเข้าใจในรายละเอียดการทำงานต่อสมาชิกทีมวิจัยในลำดับต่อไป

กิจกรรมที่ 11 เก็บข้อมูลการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงของการเพาะขยายพันธุ์ไม้

วัตถุประสงค์

- เพื่อติดตามบันทึกการเจริญเติบโตและการเปลี่ยนแปลงต่างๆของพันธุ์ไม้ที่ได้ทำการทดลองเชิงปฏิบัติการ

กลุ่มเป้าหมาย ทีมวิจัย

สถานที่ ศูนย์เรียนรู้ที่ 1 บ้านเลขที่ 144 ม. 3 ต. นบปริง อ. เมือง จ. พังงา

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม ระหว่างเดือนมีนาคม – พฤษภาคม 2554

ผลการดำเนินงาน

- ติดตามบันทึกผลการเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้ที่นำมารับชม ในการทดลองปลูกเลี้ยง จำนวน 50 กระถาง ดังนี้

การบันทึกข้อมูลการเจริญเติบโตของศูนย์เรียนรู้ที่ 1 กล้วยไม้
 ชื่อชนิดพันธุ์ไม้ รองเท้านารีชาวพังงา โดยวิธีการทดลองการปลูกเลี้ยง
 วันที่ 20 เมษายน 2554

ลำดับ/กระถาง	การเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ต้นเดิม	จำนวนใบ	หน่อใหม่	
1	1	3	-	เพิ่งเริ่มปลูกลงกระถาง
2	1	3	-	”
3	1	3	-	”
4	1	4	-	”
5	1	2	-	”
6	1	3	-	”
7	1	3	-	”

ลำดับ/กระถาง	การเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ต้นเดิม	จำนวนใบ	หน่อใหม่	
1	1	3	-	เพิ่งเริ่มปลูกลงกระถาง
8	1	4	-	”
9	1	3	-	”
10	1	3	-	”
11	1	3	-	”
12	1	4	-	”
13	1	3	-	”
14	1	3	-	”
15	1	4	-	เพิ่งเริ่มปลูกลงกระถาง
16	1	4	-	”
17	1	4	-	”
18	1	4	-	”
19	1	3	-	”
20	1	4	-	”
21	1	4	-	”
22	1	4	-	”
23	1	3	-	”
24	1	4	-	”
25	1	3	-	”
26	1	4	-	”
27	1	3	-	”
28	1	2	-	”
29	1	3	-	”
29	1	2	-	”
30	1	4	-	”
31	1	3	-	”
32	1	2	-	”

ลำดับ/กระถาง	การเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ต้นเดิม	จำนวนใบ	หน่อใหม่	
1	1	3	-	เพิ่งเริ่มปลูกลงกระถาง
33	1	4	-	”
34	1	4	-	”
35	1	3	-	”
36	1	3	-	”
37	1	3	-	”
38	1	3	-	”
39	1	4	-	”
40	1	3	-	”
41	1	3	-	”
42	1	4	-	เพิ่งเริ่มปลูกลงกระถาง
43	1	3	-	”
44	1	3	-	”
45	1	3	-	”
46	1	3	-	”
47	1	4	-	”
48	1	3	-	”
49	1	2	-	”
50	1	2	-	”

ชื่อชนิดพันธุ์ไม้รองเท้านารีชาวพังงาโดย วิธีการทดลองการปลูกเลี้ยง

วันที่ 25 พฤษภาคม 2554

ลำดับ/กระถาง	การเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ต้นเดิม	จำนวนใบ	หน่อใหม่	
1	1	4	-	เพิ่งเริ่มปลูกลงกระถาง
2	1	3	-	”
3	1	3	-	”

ลำดับ/กระถาง	การเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ต้นเดิม	จำนวนใบ	หน่อใหม่	
4	1	4	-	”
5	1	3	-	”
6	1	3	-	”
7	1	3	-	”
8	1	4	-	”
9	1	3	-	”
10	1	4	-	”
11	1	4	-	”
12	1	4	-	”
13	1	3	-	เพิ่งเริ่มปลูกลงกระถาง
14	1	3	-	”
15	1	4	-	”
16	1	5	-	”
17	1	4	-	”
18	1	4	-	”
19	1	3	-	”
20	1	4	-	”
21	1	5	-	”
22	1	4	-	”
23	1	3	-	”
24	1	4	-	”
25	1	3	-	”
26	1	4	-	”
27	1	3	-	”
28	1	2	-	”
29	1	3	-	”
30	1	2	-	”

ลำดับ/กระถาง	การเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ต้นเดิม	จำนวนใบ	หน่อใหม่	
31	1	3	-	”
32	1	2	-	”
33	1	5	-	”
34	1	4	-	”
35	1	3	-	”
36	1	3	-	”
37	1	4	-	”
38	1	3	-	”
39	1	4	-	”
40	1	3	-	”
41	1	3	-	เพิ่งเริ่มปลูกลงกระถาง
42	1	4	-	”
43	1	4	-	”
44	1	3	-	”
45	1	4	-	”
46	1	3	-	”
47	1	4	-	”
48	1	3	-	”
49	1	2	-	”
50	1	2	-	”

ผลการติดตามผลการทดลองผสมพันธุ์รองเท้านารีชาวพังงาจำนวน 5 ต้น มีรายละเอียดดังนี้

ชื่อพันธุ์ไม้รองเท้านารีชาวพังงาโดยวิธีผสมเกสรเพื่อติดฝัก

วันที่ 30 เมษายน 2554

ลำดับ ที่	ผลการเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ความยาวฝัก / เซนติเมตร	ความกว้างฝัก / เซนติเมตร	ดอก	
1	2.7	0.2	กลีบดอกเริ่มเหี่ยว	ทำการผสมพันธุ์ 23 เม.ย54
2	2.3	0.2	„	„
3	3	0.3	„	„
4	2.3	0.3	ดอกยังสมบูรณ์	ทำการผสมพันธุ์ 28เม.ย54
5	3	0.3	„	„

ชื่อพันธุ์ไม้รองเท้านารีชาวพังงาโดยวิธีผสมเกสรเพื่อติดฝัก

วันที่ 7 พฤษภาคม 2554

ลำดับ ที่	ผลการเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ความยาวฝัก/ เซนติเมตร	ความกว้างฝัก/ เซนติเมตร	ดอก	
1	2.7	0.2	ร่วงหลุดไปแล้ว	การเปลี่ยนแปลงของลักษณะ ดอกแสดงให้เห็นว่าฝัก กล้วยไม้ได้ทำการปฏิสนธิแล้ว
2	2.3	0.2	„	
3	3	0.3	„	
4	2.3	0.3	ดอกแห้งและกำลังจะร่วง	
5	3	0.3	ดอกร่วง	

ข้อพันธุ์ไม้รองท้านาริชาวพังงาโดยวิธีผสมเกสรเพื่อติดฟัก

วันที่ 30 พฤษภาคม 2554

ลำดับ/ ที่	การเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ความยาวฝัก/ เซนติเมตร	ความกว้างฝัก/ เซนติเมตร	ดอก	
1	2.7	0.4	ไม่มี	ฝักเริ่มมีขนาดใหญ่ขึ้นอย่างชัด
2	2.3	0.4	”	”
3	3	0.5	”	”
4	2.3	0.5	”	”
5	3	0.6	”	”

ผลการติดตามผลจากการทดลองผสมพันธุ์รองท้านาริเลื่องกระบี่จำนวน 2 ต้น

ข้อพันธุ์ไม้รองท้านาริเลื่องกระบี่โดยวิธีผสมเกสรเพื่อติดฟัก

วันที่ 17 มีนาคม 2554

ลำดับ ที่	ผลการเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ความยาวฝัก/ เซนติเมตร	ความกว้างฝัก/ เซนติเมตร	ดอก	
1	4.7	0.8	ยังสมบูรณ์	เริ่มลงมือปฏิบัติการผสมพันธุ์
2	4.5	0.7	”	”

ข้อพันธุ์ไม้รองท้านาริเลื่องกระบี่โดย วิธีผสมเกสรเพื่อติดฟัก

วันที่ 30 มีนาคม 2554

ลำดับ ที่	ผลการเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ความยาวฝัก/ เซนติเมตร	ความกว้างฝัก/ เซนติเมตร	ดอก	
1	4.7	0.8	เหี่ยวแห้งกำลังจะร่วง	-
2	4.5	0.7	ดอกร่วง	-

ข้อพันธุ์ไม้รองเท้านารีเหลืองกระบี่โดยวิธีผสมเกสรเพื่อติดฝัก

วันที่ 30 เมษายน 2554

ลำดับ ที่	การเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ความยาวฝัก/ เซนติเมตร	ความกว้างฝัก / เซนติเมตร	ดอก	
1	5	1	ไม่มี	-
2	5	1	,,	-

ข้อพันธุ์ไม้รองเท้านารีเหลืองกระบี่โดย วิธีผสมเกสรเพื่อติดฝัก

วันที่ 30 พฤษภาคม 2554

ลำดับ ที่	การเปลี่ยนแปลง			หมายเหตุ
	ความยาวฝัก/ เซนติเมตร	ความกว้างฝัก/ เซนติเมตร	ดอก	
1	4.7	0.8	ไม่มี	-
2	4.5	0.7	,,	-

สรุปผลการดำเนินงาน

1. ได้ทำการบันทึกและติดตามผล การเปลี่ยนแปลงการปลูกรองเท้านารีขาวพังงาในจำนวน 50 กระถาง ส่วนใหญ่ยังไม่พบการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากรองเท้านารีขาวพังงามีการเจริญเติบโตช้าจึงต้องคอยติดตามบันทึกผลต่อไปเป็นระยะ

2. ในส่วนของการผสมพันธุ์รองเท้านารีขาวพังงาและเหลืองกระบี่พบการติดฝักทุกต้นที่ทำการทดลองได้มีการบันทึกติดตามผลการเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นระยะ และต้องใช้เวลารอให้ฝักสามารถนำไปใช้ในการศึกษาในการขยายพันธุ์ต่อไป เป็นระยะเวลาประมาณ 6-8 เดือนหลังจากทำการผสมพันธุ์

ปัญหาอุปสรรค

- การทำงานในการทดลองปฏิบัติการยังขาดการทำงานแบบการมีส่วนร่วม เนื่องจากบางครั้งต้องทำงานต่อเนื่องเป็นเวลาหลายวันหรือบางครั้งต้องรอคอยระยะเวลาที่เหมาะสมในการลงมือปฏิบัติงาน เช่น การผสมพันธุ์

ที่ต้องรอกการบานของดอกกล้วยไม้ให้ได้ความเหมาะสมในการตัดปัก จึงไม่สามารถกำหนดวันและเวลาที่จะรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมได้

ข้อเสนอแนะ

- หลังจากการทำงานการทดลองเชิงปฏิบัติในส่วนของศูนย์เรียนรู้ ของนักวิจัยบางส่วนไปแล้ว ควรจัดหาเวลาในการอธิบายแลกเปลี่ยนขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ให้แก่ทีมวิจัย เพื่อสามารถศึกษาและเรียนรู้ร่วมกันของทีมวิจัยทั้งหมด

กิจกรรมที่ 12 ศึกษาฐาน ณ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกระบี่/บ้านสมาชิกชมรมกล้วยไม้กระบี่ ,
29/5 ม.2 ต.แหลมสัก อ.อ่าวลึก จ.กระบี่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเรียนรู้แนวทางการเพาะปลูกและขยายพันธุ์ไม้กล้วยไม้
2. เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่น
3. เพื่อศึกษาชนิดพันธุ์ไม้ท้องถิ่น

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัยบ้านบางเนาะ ทีมวิจัยบ้านบางดิบ ผอ.โรงเรียนบ้านบางดิบ นักเรียน พี่เลี้ยง เจ้าหน้าที่ และวิทยากรชมรมกล้วยไม้

สถานที่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกระบี่/บ้านสมาชิกชมรมกล้วยไม้กระบี่
29/5 ม.2 ต.แหลมสัก อ.อ่าวลึก จ.กระบี่

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 วัน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประชุมทีมวิจัยวางแผนการดำเนินกิจกรรม
2. เตรียมความพร้อม/ประสานงานทีม/ประสานเรื่องรถ/คน/เอกสารการเงิน
3. ออกเดินทางจากบ้านบางเนาะ 08.30 น.
4. ถึงศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร กระบี่ 10.30 น.
5. เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯแนะนำตัวและสถานที่
6. ลงพื้นที่แปลงสมุนไพรศึกษาข้อมูลประโยชน์ของพืชสมุนไพร
7. พักรับประทานอาหารเที่ยง
8. ลงพื้นที่โครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.กระบี่

9. แลกเปลี่ยนข้อมูลการศึกษาฐานของพื้นที่ศูนย์วิจัยฯ โครงการกล้วยไม้บ้านบางดิบและโครงการไม้ดอกไม้ประดับบ้านบางเนาะ
10. มอบของที่ระลึก/ถ่ายรูปหมู่ร่วมกัน
11. ออกเดินทางมุ่งหน้าสู่บ้านสมาชิกชมรมกล้วยไม้กระบี่ ณ หมู่บ้านอ่าวน้ำ ต.แหลมสัก อ.อ่าวลึก จ.กระบี่
12. ลงพื้นที่แปลงเพาะขยายพันธุ์กล้วยไม้
13. แลกเปลี่ยนชุดความรู้เกี่ยวกับแนวทางการปลูกเลี้ยง ขยายพันธุ์กล้วยไม้และแนวทางการอนุรักษ์
- 14 .มอบของที่ระลึก/ถ่ายรูปหมู่ร่วมกัน
- 15 เดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ผลการดำเนินงาน

เดินทางถึงศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร กระบี่ เวลา 10.30 น. เจ้าหน้าที่แนะนำตัวและสถานที่ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร กระบี่ มีเนื้อที่ทั้งหมด 1,279 ไร่ สำหรับแปลงสมุนไพรมะลิพระเกียรติมีเนื้อที่ประมาณ 60 ไร่ มีสมุนไพรมากกว่าหนึ่งพันชนิด มีวัตถุประสงค์ในการสร้างตามหลักการของแพทย์แผนไทย และเป็นสวนสมุนไพรที่มีเนื้อที่ขนาดใหญ่ที่สุดของภาคใต้

สมุนไพรที่มีการรวบรวมไว้ในศูนย์

1. ว่านน้ำ มีสรรพคุณทางยา คือ ราก ถ้านำมารับประทานมากๆ จะทำให้อาเจียน แต่ว่ามีกลิ่นหอม รับประทานน้อยๆ สามารถใช้เป็นยาแก้ปวดท้อง บำรุงธาตุ แก้จุก ขับลมในลำไส้ เหง้านำมาใช้ขับลม แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ แก้โรคผิวหนัง เป็นยาหอมได้ น้ำมันหอมระเหยจากต้น สามารถแก้โรคชัก เป็นยาหอม ขับแก๊สในท้อง ทำให้เจริญอาหาร ช่วยการย่อยอาหารได้ดี นอกจากนี้ว่านน้ำ ยังมีสรรพคุณ ในการช่วยเสริมสร้างสติปัญญาและช่วยพัฒนาความจำให้มีความจำดี ใช้เป็นยาอายุวัฒนะ

2. สมอพิเภก มีสรรพคุณทางยา คือ ผลอ่อน แก้ไข้เพื่อเสมหะ และไข้เจือลม เป็นยาระบาย ขาดาย ผลแก่ แก้เสมหะจุกคอก ทำให้ชุ่มคอ แก้โรคตา แก้ธาตุกำเริบ บำรุงธาตุ แก้ไข้ แก่ริดสีดวง แก้ท้องร่วงท้องเดิน รักษาโรคท้องมาน เมล็ดใน แก้บิด แก้บิดมูกเลือด

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์

และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ ต.นบปรัง อ.เมือง จ.พังงา

3. สะค้าน มีสรรพคุณทางยา คือ เอาสะค้าน มีรสเผ็ด แก้ลมอันเกิดใน
กองธาตุ ขับลมในลำไส้ แก้จุกเสียด แก้ธาตุพิการ บำรุงธาตุ ใบมีรสเผ็ด
ร้อน แก้ลมในกองเสมหะและโลหิต ขับลมในลำไส้ แก้ธาตุพิการ ราก
มีรสเผ็ดร้อน แก้ไข้ แก้หืด แก้จุกเสียด บำรุงธาตุ

4. กล้วยาพองลม มีสรรพคุณทางยา คือ ต้น มีรสจืด

เย็น แก้ไข้ตัวร้อน แก้ร้อนกระสับกระส่าย

5. บัวหลวง มีสรรพคุณทางยา คือ ขับปัสสาวะ ขับ
เสมหะ บำรุงหัวใจ แก้เส้นโลหิตตีบในหัวใจ

6. ส้มเสี้ยว มีสรรพคุณทางยา คือ ใช้เป็นยาขับระดู
ขับปัสสาวะ แก้แผลเปื่อยพัง แก้ไอ ฟอกโลหิต ใช้ใบ
ขับเมือกเสมหะตกทางทวารหนักได้ดี ใช้ร่วมกับยา
ก้อน มีกลิ่นเหม็นให้ใช้เป็นปกติได้ดี

ส้มเสี้ยวคู่กับขาระบายทำให้
บำรุงโลหิตระดูที่เป็นลิ่มเป็น

7. ไข่เน่า มีสรรพคุณทางยา คือ เปลือกต้น ใช้รักษาพิษซาง ตานขโมย ราก ขับไล่เดือน
รักษาอาการท้องร่วง เจริญอาหาร ผลสุก รับประทานกับเกลือ รักษาโรคเบาหวาน

8. หัวเปราะ มีสรรพคุณทางยา คือ ใช้รักษาโรคหวัด
ในเด็กอ่อน รักษาอาการท้องอืดในเด็ก

9. มะเดื่อชุมพร ราก ใช้แก้ไข้พิษ แก้ร้อนใน
เปลือกต้น มีรสฝาด แก้อาการท้องเสีย ที่ไม่ใช่บิด
หรืออหิวตกโรค

10. ดีปลี มีสรรพคุณทางยา คือ ราก แก้พิษอัมพฤกษ์
อัมพาต แก้ท้องร่วง เถา แก้พิษงู ขับเสมหะ ใบ แก้ปวด

เมื่อย แก้เส้นเอ็น ดอก แก้คลื่นไส้ อาเจียน ผล มีรสเผ็ดร้อน แก้ขับลม บำรุงธาตุไฟ

11. ใบหนาด มีสรรพคุณทางยา คือ ช่วยขับลม แก้ปวดท้อง จุกเสียด ใบหนาดจะมีกลิ่นหอมเหมือนกับพิมเสน จึงนิยมนำมาสูดดมแก้วิงเวียนศีรษะ ใบหนาดช่วยให้เลือดลมไหลเวียนดีขึ้น ช่วยขับลมแก้ปวดท้อง ขับเหงื่อ ห้ามเลือด ขับน้ำคาวปลา จึงนิยมนำมาใช้ดื่มให้สตรีหลังคลอดอาบหรืออบไอน้ำ

12. ปึกแดง มีสรรพคุณทางยา คือ ดับมีรสขม เย็นจัด

มีพิษ ใช้แก้อาเจียนเป็นโลหิต ตกขาว หนองใน บิด ฝออักเสบ สตรีมีครรภ์ห้ามรับประทาน แก้ไอเป็นเลือด

13. มะเกลือ มีสรรพคุณทางยา คือ ผล มะเกลือดิบมี

สรรพคุณเป็นยาขับพยาธิ ถ่ายตานซาง ถ่ายกระษัยโดยมากใช้กับ เมล็ด รสเฝื่อน ขับพยาธิในท้อง เปลือกต้น รสฝาดเมา เป็นยากันบูด แก้กระษัย ขับพยาธิ แก้พิษตานซาง ทั้งต้น รสฝาดเมา ขับพยาธิ แก่ตานซาง แก้กระษัย

14. ขิงแห้ง มีสรรพคุณทางยา คือ ต้น รสเผ็ดร้อน ขับลมให้ผายเรอ แก่จุกเสียด แก่ท้องร่วง ใบ รสเผ็ดร้อน บำรุงกำเดา แก้ฟกช้ำ ดอก รสเผ็ดร้อน แก่โรคประสาทซึ่งทำให้ใจขุ่นมัว ช่วยย่อยอาหาร ราก รสหวานเผ็ดร้อนขม แก่แน่น แก่คอเสมหะ เจริญอาหาร ผล รสหวานเผ็ด บำรุงน้ำนม แก้ไข้ แก่คอแห้ง เจ็บคอ แก่ตาฟาง เป็นยาอายุวัฒนะ

15. เพกา มีสรรพคุณทางยา คือ ใช้เมล็ดเพกาเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งในน้ำ "จับเลียง" ของคนจีนที่ใช้ดื่มแก้ร้อนใน แก้ไอรวมทั้งขับเสมหะ

16. สีเสียดไทย มีสรรพคุณทางยา คือ แก่

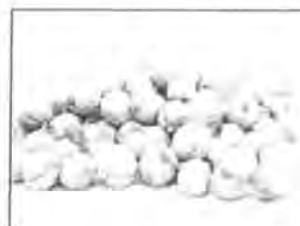
ท้องเสียเรื้อรัง ถ้าใส่ผักเสี้ยน รักษาบาดแผล แก้ปากเป็นแผล ไล่แผลเปื่อยและริดสีดวง และอาการบาดเจ็บที่มีเลือดออก สีเสียดไทยเป็นยาฝาด ห้ามเลือดที่ออกจากจมูก แก้บิด ล้างแผลห่วนมแตก ล้างแผลถูกไฟไหม้ ทำให้แผลหายเร็ว

17. รงทอง มีสรรพคุณทางยา คือ ใช้เป็นยาถ่ายอย่างแผลเปื่อย

แรง ใช้ภายนอกเป็นยารักษา

18. กระจวาน มีสรรพคุณทางยา คือ ราก แก้โลหิตเน่าเสีย ฟอกโลหิต แก้ลม เสมหะ ให้ปัสสาวะ รักษาโรครำมะนาด เมล็ด แก้ธาตุพิการ อุจจาระพิการ บำรุงธาตุ เหง้า อ่อน ใช้รับประทานเป็นผักได้ มีกลิ่นหอมและเผ็ดเล็กน้อย หัวและหน่อ ขับพยาธิ ในเนื้อให้ออกทางผิวหนัง ใบ แก้ลมสันนิบาต ขับผายลม ขับเสมหะ

19. สมอไทย มีสรรพคุณทางยา คือ ผลอ่อนสมอไทย ใช้เป็นยาระบายได้ดี ผลแก่สมอไทย เป็นยาสมานแผล แก้จุกเสียด แก้เจ็บคอ ขับน้ำเหลืองที่เสียและเป็นยา เจริญอาหาร เปลือกสมอไทย เป็นยาขับปัสสาวะ บำรุงหัวใจ ขับน้ำเหลือง

20. พญาไม้ มีสรรพคุณทางยา คือ ราก ฝนผสมมะนาว คั้นและทารอบๆ แผล แก้พิษงูและพิษแมลงสัตว์กัดต่อย เปลือกคั้น แก้ลมวิงเวียน ใจสั่น แก้ไข้หวัด ใบ คั้นน้ำคั้นรักษาโรคปวดตามข้อ ตามกระดูก ผล รับประทานได้

21. มะดัน มีสรรพคุณทางยา คือ ใบและราก เป็นยา ดอก เบี้ยวเต็ม และปรุงเป็น ยาต้ม รับประทานแก้กระษัย แก้ระดูเสีย ขับฟอกโลหิต เป็นยาระบายอ่อนๆ เป็นยา สกัดเสมหะในลำคอดี ผล เป็นยาสกัดเสมหะในลำคอดี เป็นอาหาร

22. อบเชยเทศ มีสรรพคุณทางยา คือ ใช้บำรุงดวง จิต แก้อ่อนเพลีย ขับลมบำรุงธาตุ เป็นเครื่องเทศ ใช้ปรุงเป็นยาหอม แก้ลมวิงเวียน

23. ต้นรัก มีสรรพคุณทางยา คือ ดอก รักษาอาการ ไอ หอบหืด และหวัด ช่วยให้เจริญอาหาร เปลือก และราก ใช้รักษาโรคบิด ขับเหงื่อ ขับเสมหะ ขับน้ำเหลืองเสีย และทำให้อาเจียน ยาง ถ้าถูกผิวหนังจะทำให้เกิดอาการระคายเคือง แต่ก็มีฤทธิ์เป็น ยาถ่าย สามารถ

อาการปวดฟัน ปวดหู ขับพยาธิ รักษากลากเกลื้อน และใช้เป็น ยาขับ เลือด

24. ฝาง มีสรรพคุณทางยา คือ เนื้อไม้และแก่นฝาง รสขื่นขมหวานฝาด ใช้แก้ ปวดท้องร่วง แก้ธาตุพิการ แก้ก้อน ยาบำรุงโลหิตสตรี ขับประจำเดือน แก้ ปอดพิการ ขับหนอง แก้โลหิตออกทางทวารหนักและเบา เป็นต้น

32. พุด มีสรรพคุณทางยา คือ ราก รสเผื่อน บำรุงร่างกาย ระงับอาการปวด แก้ปวดฟัน ขับพยาธิ ลำต้น รสเผื่อน คั้นเอาน้ำดื่มใช้ขับพยาธิ เนื้อไม้ รสเผื่อน เป็นยาเย็น ใช้ลดไข้ ใบ รสเผื่อน โขลกแล้วคั้นเอาแต่น้ำทาแก้โรคผิวหนัง

33. ผักตลาดหัวแหวน มีสรรพคุณทางยา คือ ใบ แก้ปวดศีรษะ แก้โลหิต เป็นพิษ ดอก ขับน้ำลาย แก้โรคในคอ เมล็ด เคี้ยวแก้ปากแห้ง ทั้งต้น แก้พิษตานซาง แก้วริดสีดวง แก้ผอมเหลือง แก้บิด ราก ต้มดื่ม เป็นยาถ่าย อมบัวปากแก้วอีกเสบในช่องปาก เคี้ยวแก้ปวดฟัน

34. กระทุ้งฟ้า มีสรรพคุณทางยา คือ รับประทาน เป็นยาบำรุงกำลัง บำรุงกำหนัด รักษาโรคมะเร็งเรื้อรัง แก้บิด ขับระดู ใบ ตำผสมกับมะพร้าว นำมาพอก แก้โรคข้อต่อเคลื่อน

35. สมุนมะแว้ง มีสรรพคุณทางยา คือ ราก แก้เสมหะ น้ำลายเหนียว แก้ไอ แก้โรคสันนิบาต แก้โลหิตออกทางทวารหนัก ทวารเบา ใบ บำรุงธาตุ วัณโรค แก้ไอ ผล บำรุงน้ำดี รักษาโรคเบาหวาน แก้เสมหะ น้ำลายเหนียว แก้คอแห้ง เป็นต้น

หลังจากนั้นพักรับประทานอาหารเที่ยงช่วงบ่ายพร้อมกันที่โครงการอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.กระบี่ เจ้าหน้าที่แนะนำตัวและชี้แจงความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ คือเพื่ออนุรักษ์พันธุ์และขยายพันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองกระบี่ใช้ในการคืนสู่ป่าปีละ 1,500 กระถาง

ในส่วนองวิธีการขยายพันธุ์ของโครงการฯ ใช้วิธีการแยกหน่อจากแม่พันธุ์ที่มีการอนุรักษ์ไว้ในศูนย์ขยายพันธุ์โดยมีวัสดุปลูก ดังนี้

1. โฟม ใช้รองก้นกระถาง
2. ดินใบก้ามปู

หลังจากนั้น เจ้าหน้าที่ ได้สาธิตการขยายพันธุ์ กล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองกระบี่ ด้วยวิธีการ แยกหน่อ ซึ่งวิธีการ ดังนี้ คือ

1. ขกกล้วยไม้ต้นแม่พันธุ์ออกจากกระถาง
2. ใช้มีดแบ่งต้นกล้วยไม้ออกเป็นกลุ่มละ 2 ต้น

3. ใช้โฟมหักขนาดประมาณ 2x2 นิ้วรองกันกระถางในระดับ 1/4 ของกระถาง
4. ใช้ต้นพันธุ์ที่ได้จากการแบ่งหน่อ วางลงในกระถางโดยให้โคนต้นพันธุ์เสมอกับขอบของกระถาง
5. เติมดินใบก้ามปูจนเต็มกระถาง
6. รดน้ำยาเร่งราก BI
7. บักป้าขรหัส บอก วัน เดือน ปี ที่ปลูก แหล่งที่มา
8. นำไปจัดเรียงในแปลงปลูกเลี้ยง

โรคที่พบในโรงเรือนหัตถ์เลี้ยงกระบี่

1. โรคใบเน่า
2. โรคใบจุด
3. เพลี้ยไฟ

วิธีรักษาและป้องกันโรค

1. ฉีดพ่นสารเคมี โนมิลคิว 40 กรัม ต่อน้ำ 20 ลิตร ทุกๆ 7 วัน
2. ไล่เพลี้ยไฟ ใช้สารเคมีชนิด อะบาเม็กติก อัตราส่วน 10 CC ต่อน้ำ 20 ลิตร

หลังจากนั้นเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนกระบวนการการทำงานของทีมวิจัย โดยเริ่มจากพี่ชายมี คุณสามียะ สาลี ผู้ช่วยผู้ประสานงานโครงการ ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จ.พังงา ซึ่งแจ้งภารกิจการดำเนินงานของ สกว. ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น แนะนำหัวหน้าโครงการวิจัยบ้านบางเนาะและบ้านบางคิบบ จากนั้นคุณคมไพร นิกรรัตน์ หัวหน้าโครงการวิจัยได้พูดคุยแลกเปลี่ยนกระบวนการทำงานของโครงการว่า ทีมวิจัยได้ทำการศึกษาพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับของบ้านบางเนาะและได้ทำการศึกษาการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์รองเท้านารีชาวพังงาและกล้วยไม้เนบปริง รวมไปถึงพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับโดยเฉพาะมะลิคำ ต่อมาเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ ได้ชี้แจงการทำงานของโครงการคืนกล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองกระบี่ สู่ป่า ว่าในระยะแรกใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติที่มีอยู่ในจังหวัดกระบี่แต่ไม่พบว่าประสบความสำเร็จ เนื่องจากขาดการดูแล เกิดการสูญหายและชาวบ้านยังขาดความเข้าใจการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรภาครัฐกับชุมชน ขาดการสร้างความร่วมมือร่วมกันในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น อีกอย่างหนึ่งคือ สภาพพื้นที่ไม่เหมาะสมในการปลูกรองเท้านารีเหลืองกระบี่ ต่อมาจึงได้เริ่มทดลองนำกล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองกระบี่ ไปปลูดย่อยป่าที่เรือนรับรองที่ประทับแหลมบางนาอ. เมือง จ.กระบี่ จำนวน 1500 กระถาง ต่อปีและอยู่ในช่วงการติดตามผล

จากนั้นนายสมพงษ์ ประสารการ หัวหน้าโครงการวิจัยบ้านบางคิบบ ได้ชี้แจงความเป็นมาของโครงการ โดยเริ่มจากการศึกษาเกี่ยวกับกล้วยไม้ว่าทางช้างในระยะแรก ต่อมาได้ทำการศึกษาพันธุ์กล้วยไม้ท้องถิ่นบ้านบางคิบบ

และแนวทางการอนุรักษ์ของโครงการ โดยนำนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์กล้วยไม้และทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง โดยการบูรณาการเรียนการสอนด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติมในชั่วโมงเรียนของโรงเรียนบ้านบางคืบ

ก่อนเดินทางกลับทางทีมวิจัยทั้งสองทีมรวมทั้งพี่เลี้ยงและเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกระบี่ รับมอบของที่ระลึก ถ่ายรูปหมู่ร่วมกันก่อนออกเดินทางสู่ชมรมกล้วยไม้ต่อไป

หลังจากเดินทางถึงบ้านของนาย มอฮัมหมัด สาดี (บังหมาด) บ้านอ่าวน้ำ ต.แหลมสัก อ.อ่าวลึก จ.กระบี่ ทางทีมวิจัยและวิทยากรของชมรมกล้วยไม้ได้ลงพื้นที่แปลงเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีได้พูดคุยกันในประเด็นการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ที่ได้จากการเพาะเมล็ด ซึ่งเป็นการอนุรักษ์พันธุ์ลดการนำกล้วยไม้ออกจากป่าและสามารถพัฒนาเป็นเศรษฐกิจของครอบครัวและสามารถขยายผลไปสู่เศรษฐกิจชุมชนได้ ต่อมา คุณสุญพรีดิ์ พรพานิชพันธ์ (พี่เอ) ได้ให้แนวคิดกับทีมวิจัยว่าการอนุรักษ์รองเท้านารีชาวพังงาของชุมชนควรทำควบคู่กับการขยายพันธุ์ในวิธีต่างๆ โดยเฉพาะการเพาะเมล็ด ซึ่งอาจจะต้องมีค่าใช้จ่ายอยู่บ้างแต่ก็ถือว่าเป็นการคุ้มค่า เพราะจะสามารถผลิตต้นพันธุ์ได้จำนวนมากขึ้น สามารถที่จะอนุรักษ์พันธุ์ไว้ให้ยู่คู่กับท้องถิ่นตลอดไป รวมไปถึงสามารถใช้ต้นพันธุ์ที่ขยายพันธุ์ได้สร้างเป็นรายได้แก่ครอบครัวหรือชุมชนได้อย่างยั่งยืน

สรุปผลการดำเนินงาน

ในส่วน of ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร กระบี่ ทีมวิจัยได้เรียนรู้ชนิดพันธุ์สมุนไพรไทยหลากหลายชนิดรวมไปถึงการใช้ประโยชน์ของสมุนไพร โดยวิธีการของการแพทย์แผนไทยและได้เรียนรู้การอนุรักษ์รองเท้านารีเหลืองกระบี่การทำโครงการคืนกล้วยไม้สู่ป่าของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งได้รู้ถึงปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานและสามารถนำมาเป็นประสบการณ์ของทีมวิจัยนำมาใช้ในชุมชน

ในส่วน of ชมรมกล้วยไม้กระบี่ ทีมวิจัยได้แนวคิดการทำงานการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นให้ควบคู่ไปกับการพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจโดยไม่ขัดแย้งกันจึงทำให้ทีมสามารถใช้แนวทางนี้ทำงานให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อชุมชนได้

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน

1. หลงทางคณะศึกษาดูงาน ไม่ชำนาญด้านเส้นทางในการลงพื้นที่ดังกล่าว
2. อากาศร้อนอบอ้าว
3. ระยะเวลาในการศึกษาดูงานในแต่ละพื้นที่มีน้อย
4. วิทยากร สมาชิกชมรมกล้วยไม้มีการประหม่า เนื่องจากทีมนักวิจัยมากันหลายคน ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ค่อนข้างน้อย

ข้อเสนอแนะ

1. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรกระบี่ ควรมีการทำป้ายชื่อบอกชนิดสมุนไพรให้ชัดเจน
2. ป้ายบอกสถานที่ควรรออยู่ติดถนนใหญ่
3. ควรมีการเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาดูงาน

กิจกรรมที่ 13 เวทีสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงและการขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับชุมชนบ้านบางเนาะ
วัตถุประสงค์

1. เพื่อสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับ
2. เพื่อสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับการขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ
3. เพื่อแลกเปลี่ยนชุดประสบการณ์เพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับแต่ละศูนย์เรียนรู้

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย และพี่เลี้ยงนักวิจัย

สถานที่ ณ บ้านสมาชิกทีมวิจัย

ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 วัน คือ วันที่ 19 เมษายน 2555

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประชุมวางแผนเวที เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2555
2. ประสานงานทีมวิจัยเข้าร่วมเวทีฯ-พี่เลี้ยง
3. จัดเตรียมสถานที่-อุปกรณ์เครื่องเขียน
4. ดำเนินการเวที

ผลการดำเนินงาน

- ศูนย์การเรียนรู้ กล้วยไม้รองเท้านารี

1) รองเท้านารีขาวพังงา

แหล่งกระจายพันธุ์ พบกระจายพันธุ์บนหน้าผา หินปูน ในพื้นที่ด้านพระยาพิพิธ หมู่ที่ 3 ต.นบปรัง อ.เมืองจ.พังงา และจากการสำรวจพบเฉพาะแนวเทือกเขานางหงส์ เขาทอย ที่เดียวในโลกเท่านั้น สถานการณ์ปัจจุบันพบการเก็บออกจากพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ด้านพระยาพิพิธ ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาของทีมวิจัยบ้านบางเนาะและกำลังสูญพันธุ์

ลักษณะทางพันธุกรรม

รองเท้านารีชาวพังงา เป็นกล้วยไม้ดินอิงอาศัย มีลำต้นขนาดเล็กและมีดอกที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลก มีใบขนาดกว้าง 2-3 ซม. ยาว 5-10 ซม. ดอกมีขนาด 1-2 นิ้ว ก้านดอกยาว 5-10 ซม. สามารถออกดอกได้ 1-2 ดอกในหนึ่งก้านดอก ใบมีสีเขียวเข้ม และมีจุดประสีขาวกระจายทั่วหน้าใบ ด้านใต้ใบมีสีม่วงอมแดง ดอกมีสีขาว อาจมีจุดประสีม่วงขนาดเล็กกระจายอยู่ บริเวณกลีบดอกทั้ง 3 กลีบ และมีจุดสีม่วงอยู่ด้านในของกลีบปาก (กระเปาะ) ซึ่งมองเห็นได้ชัดจากด้านนอก ดอกมีกลิ่นหอม ฝักมีขนาดเล็กขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 3-4 มิลลิเมตร ยาวประมาณ 1.5-2.5 เซนติเมตร

การใช้ประโยชน์

- 1.ปลูกเลี้ยงเพื่อความสวยงาม
- 2.ปลูกเลี้ยงเพื่อการคัดเลือกพันธุ์พัฒนาการขยายพันธุ์ทางเศรษฐกิจ

การปลูกเลี้ยงและการดูแลรักษา

- 1.วัสดุปลูกที่ต้องจัดเตรียม ประกอบด้วย ทรายขนาด 4 นิ้ว โฟม อิฐมอญทุบขนาด 1x2 เซนติเมตร หินปูนในอัตราทุบขนาด 1x2 เซนติเมตร และปูนแดง
- 2.ขั้นตอนการปลูกลงกระถาง ใช้โฟมที่เตรียมไว้หักเป็นชิ้นขนาด 1x2 ซม. รองก้นกระถาง 1/4 ของกระถาง นำต้นรองเท้านารีที่เตรียมไว้วางลงในกระถาง นำอิฐมอญและหินปูนที่เตรียมไว้นำมาผสมกันในอัตราส่วน 1:1 ใส่ในกระถางจนเต็ม แล้วรดน้ำนำเข้าจัดวางในโรงเรือนที่มีการป้องกันฝนและพรางแสง 50 เปอร์เซ็นต์
- 3.นำปูนแดงละลายลงในถังน้ำและทิ้งไว้ให้ตกตะกอน เพื่อเตรียมไว้รดต้นกล้วยไม้ทุกวัน
- 4.ใส่ปุ๋ยเคมีชนิดละลายน้ำ รดหรือฉีดพ่นอาทิตย์ละหนึ่งครั้ง

การขยายพันธุ์

1.การขยายพันธุ์โดยการแยกหน่อ

- สามารถขยายพันธุ์ได้จากต้นที่มีการปลูกเลี้ยงมาแล้ว 1-2 ปี โดยใช้ต้นที่มีจำนวนต้น 2 ต้นขึ้นไป
- นำต้นที่จะทำการแยกหน่อออกจากกระถาง แล้วนำลงไปแช่ในน้ำปูนใส แล้วล้างรากให้สะอาด แล้วขั้วขึ้นผึ่งลมให้แห้ง
- นำต้นรองเท้านารีมาบิออกด้วยมือ แยกออกเป็นต้นเดี่ยวพักไว้ แล้วทำการปลูกตามวิธีการเบ้องต้น

หมายเหตุ: รองเท้านารีชาวพังงา ขยายพันธุ์โดยวิธีแยกหน่อได้น้อย เนื่องจากมีการแตกหน่อน้อย

2.ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

- คัดเลือกต้นพันธุ์ที่มีลักษณะดอกที่มีความสวยงามมา 2 ต้น และดอกบานอยู่ในระยะ 1-2 อาทิตย์แรก

-นำเกสรตัวผู้ทั้ง 2 ต้น ออกจากดอกพันไว้

-นำเกสรตัวผู้ของต้นที่ 1 แกะเอาเปลือกออก แล้วใช้ไม้จิ้มฟันเขี่ยเอาเนื้อเกสรตัวผู้ไปเกลี่ยในแอ่ง
เกสรตัวเมียของต้นที่ 2

-เขียนวันที่ทำการผสมพันธุ์ติดไว้ที่กระถางทั้งสองกระถาง

-นำเกสรตัวผู้ของต้นที่ 2 แกะเอาเปลือกออก แล้วใช้ไม้จิ้มฟันเขี่ยเอาเนื้อเกสรตัวผู้ไปเกลี่ยในแอ่ง
เกสรตัวเมียของต้นที่ 1

-ใช้ระยะเวลาประมาณ 7-10 วันดอกจะมีอาการเหี่ยวและร่วง แสดงให้เห็นถึงการปฏิสนธิของ
ต้นกล้วยไม้

-ใช้ระยะเวลา 4-6 เดือนสามารถตัดฝักนำไปเพาะได้

หมายเหตุ : การเพาะเมล็ดของรองเท้านารี ยังต้องใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์จึงจะสามารถได้ผลดี ส่วนการเพาะ
แบบวิธีธรรมชาติยังอยู่ในขั้นตอนของการศึกษาและทดลอง

2) รองเท้านารีเหลืองกระบี่

แหล่งกระจายพันธุ์ในบ้านบางเนาะ

พบการกระจายพันธุ์บนภูเขาหินปูนจากระดับ 450 เมตร จากระดับน้ำทะเลขึ้นไป จากการสำรวจพบว่า
กระจายพันธุ์อยู่เป็นจำนวนมากแต่ปัจจุบันเนื่องจากบุคคลภายนอกเข้ามาเก็บรองเท้านารีขาวพังงา ส่งผลให้รองเท้านารี
เหลืองกระบี่ในพื้นที่บ้านบางเนาะ โคนเกือบออกจากพื้นที่ไปด้วย และกำลังจะสูญพันธุ์จากธรรมชาติ

ลักษณะทางพันธุกรรม

รองเท้านารีเหลืองกระบี่เป็นกล้วยไม้ดินกิ่งอิงอาศัย ลักษณะเป็นกอมีหน่อเป็นจำนวนมากมีใบสีเขียวเข้ม
ขนาดกว้าง 2-3 เซนติเมตร ยาว 25-40 เซนติเมตร ดอกมีสีเหลือง ก้านยาว 20-30 เซนติเมตร ดอกบานทน 50-60
วัน

การใช้ประโยชน์

- 1.ปลูกเลี้ยงเพื่อความสวยงาม
- 2.ปลูกเลี้ยงเพื่อคัดเลือก เพื่อพัฒนาการขยายพันธุ์ทางเศรษฐกิจ

การปลูกเลี้ยงและการดูแล

- 1.วัสดุปลูกที่ต้องจัดเตรียม ได้แก่ กระถางขนาด 6 นิ้ว โฟม อิฐมอยุ่ทุบขนาด 2x4 ซม. หินปูนในลำธาร
ทุบขนาด 2x4 ปูนแดง

2. ขั้นตอนการปลูกลงกระถาง โฟมที่เตรียมไว้หักเป็นชิ้นขนาด 2x4 ซม. รองก้นกระถาง ¼ ของกระถาง นำต้นรองเท้ารีที่เตรียมไว้ลงในกระถาง นำอิฐมอญและหินปูนที่เตรียมนำมาผสมกันในอัตราส่วน 1:1 ใส่ในการถางจนเต็ม แล้วรดน้ำ นำเข้าจัดวางในโรงเรือนที่มีการป้องกันฝนและพรางแสง 50 เปอร์เซ็นต์
3. นำปุ๋ยแกละละลายลงในถังน้ำและทิ้งไว้ให้ตกตะกอน เพื่อเตรียมไว้รดต้นไม้ทุกวัน
4. ใส่ปุ๋ยเคมีชนิดละลายน้ำ รดหรือนิดพ่นอาทิตย์ละ 1 ครั้ง

การขยายพันธุ์

1. ขยายพันธุ์โดยการแยกหน่อ สามารถขยายพันธุ์ได้จากต้นที่มีการปลูกเลี้ยงมาแล้ว 1-2 ปีขึ้นไป นำต้นที่จะทำการแยกหน่อออกจากกระถาง แล้วนำลงไปแช่ในน้ำปูนใส ล้างรากให้สะอาดแล้วยกขึ้นผึ่งลมให้แห้ง นำต้นรองเท้ารีมาบิออกด้วยมือ แยกออกเป็นคู่ 2 หน่อต่อ 1 กระถางพักไว้ แล้วทำตามวิธีการปลูกขั้นตอนเบื้องต้น

2. ขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

- คัดเลือกต้นพันธุ์ที่มีลักษณะดอกที่มีความสวยงามมา 2 ต้น และดอกบานอยู่ในระยะ 1-2 อาทิตย์แรก
- นำเกสรตัวผู้ทั้ง 2 ต้น ออกจากดอกพักไว้ นำเกสรตัวผู้ของต้นที่ 1 แกะเอาเปลือกออก แล้วใช้ไม้จิ้มฟันเขี่ยเอาเนื้อเกสรตัวผู้ไปเกลี่ยในแอ่งเกสรตัวเมียของต้นที่ 2
- นำเกสรตัวผู้ของต้นที่ 2 แกะเอาเปลือกออก แล้วใช้ไม้จิ้มฟันเขี่ยเอาเนื้อเกสรตัวผู้ไปติดแล้วเกลี่ยในแอ่งเกสรตัวเมียของต้นที่ 1
- เขียนวันที่ทำการผสมพันธุ์ติดไว้ที่กระถางทั้ง 2 กระถาง
- ใช้ระยะเวลาประมาณ 7-10 วันดอกจะมีอาการเหี่ยวและร่วง แสดงให้เห็นถึงการปฏิสนธิของต้นกล้วยไม้
- ใช้ระยะเวลา 4-6 เดือนสามารถตัดฝักนำไปเพาะได้

• ศูนย์เรียนรู้เฟิน

ประกอบด้วย เฟินหางสิงห์ เฟินสร้อยนารี เฟินช้องนางคลี่

แหล่งกระจายพันธุ์ในธรรมชาติบ้านบางเนาะ

เป็นเฟินอิงอาศัย พบเจอได้ตามต้นไม้ใหญ่ที่มีแสงแดดส่องถึงและมีความชื้นรวมไปถึงต้นไม้ตามภูเขา หินปูน สำหรับชนิดพันธุ์ที่ได้ทำการทดลองขยายพันธุ์ของศูนย์การเรียนรู้เฟินและเห็นผลได้ชัดเจนคือเฟินหางสิงห์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะทางพันธุกรรม

มีลักษณะเป็นไม้กอ มีต้นหลายต้นขึ้นอยู่รวมกัน ใบมีลักษณะสีเขียวเรียวแหลมคล้ายเส้นผมแต่มีลักษณะแข็งกว่า คล้ายหนามตลอดทั้งต้นเป็นพวงคล้ายหางกระรอกความยาวของลำต้นโตเต็มที่ยาวประมาณ 1 เมตรและจะออกหน่อหรือเลื้อยกว่าตะเกียงตรงปลายยอดเกือบทุกต้น ไม่มีดอก

การใช้ประโยชน์ในชุมชน

1. ใช้ปลูกเลี้ยงเพื่อความสวยงาม
2. ใช้เป็นพืชเศรษฐกิจในชุมชน

วิธีการขยายพันธุ์มี 2 วิธีคือ

วิธีที่ 1 การขยายพันธุ์โดยใช้ตะเกียงที่เกิดที่ยอด

1. ตัดตะเกียงจากต้นแม่พันธุ์ที่มีขนาดความยาวประมาณ 2-3 นิ้ว หรือบริเวณ โคนของตะเกียงเปลี่ยนใบและก้านเป็นสีน้ำตาลซึ่งแสดงว่าตะเกียงแก่เต็มที่สามารรถตัดไปขยายพันธุ์ได้แล้ว

2. นำกาบมะพร้าวหรือรากเฟินหุ้มไว้ตรง โคนตะเกียงแล้วใช้เชือกฟางรัดให้แน่นเพื่อป้องกันไม่ให้ตะเกียง

หลุดจากวัสดุปลูก

3. นำต้นกล้าที่ทำการขยายพันธุ์ไว้ในที่ร่มมีแสงรำไร รดน้ำเช้าเย็น จนต้นกล้ามีการเจริญเติบโตสังเกตจากมีลำต้นที่ยาวขึ้น

4. จัดเตรียมกระถางขนาด 4-6 นิ้ว เพื่อไว้ปลูกต้นกล้าที่อนุบาลไว้

5. นำต้นกล้าวางลงในกระถางใช้กาบมะพร้าวหรือรากเฟินใส่จนเต็มกระถางแล้วนำไปปลูกเลี้ยงในที่ร่ม

รำไร

วิธีที่ 2 ขยายพันธุ์โดยการผ่ากอ

1. เลือกแม่พันธุ์ที่มีขนาดกอใหญ่สมบูรณ์

2. ใช้มีดผ่ากอออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3-4 ต้น

3. เตรียมกระถางขนาด 4-6 นิ้ว

4. นำต้นที่ผ่าเตรียมไว้ใส่ลงในกระถาง

5. ใช้กาบมะพร้าวหรือรากเฟินใส่ลงในกระถางจนเต็ม กดท่อนให้แน่นแล้วรดน้ำ

6. นำไปเลี้ยงในที่ร่มหรือโรงที่เตรียมไว้

วิธีการดูแลรักษา

- 1.รดน้ำวันละครั้งหรือสังเกตจากเครื่องปลูกถ้ายังเปียกก็สามารถงดการให้น้ำได้เป็น 2-3 วันต่อครั้ง
- 2.ใช้ปุ๋ยละลายช้า 3 เดือนต่อ 1 ครั้งอย่างสม่ำเสมอ
- 3.หมั่นดูแลตกแต่งต้นแก่หรือแห้งออกเพื่อความสวยงามอยู่อย่างเสมอ

หมายเหตุ: การขยายพันธุ์ด้วยวิธีผ่ากอจะได้ต้นที่มีความสวยงามเร็วกว่าการขยายพันธุ์ด้วยตะเกียงแต่การขยายพันธุ์ด้วยตะเกียงสามารถที่จะผลิตต้นกล้าได้เป็นจำนวนมาก

•ศูนย์เรียนรู้ไม้ดอกหอม (มะลิคำ)

แหล่งกระจายพันธุ์ในธรรมชาติของบ้านบางเนาะพบตามบริเวณริมน้ำ ริมห้วย รวมไปถึงในป่าดิบที่มีความชื้น

ลักษณะทางพันธุกรรม

เป็น ไม้ยืนต้นขนาดกลางมีความสูง 6-8 เมตร เป็น ไม้เนื้อแข็ง เปลือกมีสีดำ มีตาดอกออกตามลำต้น ใบมีสีเขียวเข้มลายใบเห็นได้ชัด กว้างขนาด 1 ซม. ยาวขนาด 10 ซม. ดอกมีสีขาวคล้ายดอกมะลิประกอบด้วยกลีบดอก 4-6 กลีบมีกลิ่นหอมระรื่น ผลคล้ายลูกมะกรูดมีผิวขรุขระมีขนคล้ายกำมะหยี่สีน้ำตาลเข้มปกคลุมทั้งผลมีเมล็ดด้านใน 6-8 เมล็ด ผลสุกสีของผิวจะอ่อนลง

การใช้ประโยชน์ในชุมชน

1. ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับเพื่อความสวยงามตามบ้านเรือนของคนในชุมชน

การขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ด

- 1.นำผลสุกแกะเอาเมล็ดออกนำมาขยำให้เมือกออกแล้วนำไปฟุ้งลมให้แห้ง
- 2.เตรียมวัสดุในการเพาะ ได้แก่ ขุยมะพร้าว ดินร่วน ถุ้งคำหรือกระถาง น้ำยาเร่งราก
- 3.นำน้ำยาเร่งรากผสมน้ำในอัตราส่วน น้ำ 1 ลิตรต่อน้ำยาเร่งราก 10 cc
- 4.นำเมล็ดแช่ในน้ำยาที่ผสมไว้นาน 15-30 นาที
- 5.นำขุยมะพร้าวผสมกับดินร่วนคลุกเคล้าให้เท่ากันเตรียมไว้
- 6.ใช้ดินที่ผสมไว้ใส่ในกระถางหรือถุ้งคำกดพอแน่น แล้วนำเมล็ดที่เตรียมไว้ฝังลงในกระถาง 1 เมล็ดต่อกระถาง
7. นำไปเก็บไว้ในที่ร่มรำไรแล้วรดน้ำให้ชุ่ม

วิธีการเพาะโดยใช้กล้าจากธรรมชาติ

1. ถอนต้นกล้าที่พบตามบริเวณ โคนต้นแม่พันธุ์ในธรรมชาติ ที่มีขนาดตั้งแต่ 20-30 ซม.
2. นำต้นกล้ามาตัดแต่งใบออกบางส่วนเพื่อลดการคายน้ำ
3. ใช้ขุยมะพร้าวและดินร่วนมาผสมรวมกันเพื่อเป็นวัสดุปลูก
4. นำดินที่เตรียมไว้ใส่ในกระถาง นำต้นกล้าที่เตรียมไว้ปักลงไปแล้วกดดินให้แน่น
5. นำต้นที่ปลูกไปเก็บไว้ในที่ร่มรำไร
6. ใช้น้ำผสมน้ำยาเร่งราก นำไปรดต้นกล้าที่ปลูกให้ชุ่ม

วิธีการดูแลรักษา

1. รดน้ำ วันละ 1 ครั้งหรือสังเกตจากความชื้นในบริเวณที่ปลูกเลี้ยง
2. ใช้ปุ๋ยอินทรีย์หรือปุ๋ยเคมีละลายน้ำใส่เดือนละ 1 ครั้ง อย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาและอุปสรรค

1. การเพาะเมล็ดอาจพบปัญหาเรื่องแมลงกัดกินหน่ออ่อน
2. การใช้ต้นกล้าจากธรรมชาติอาจมีความเสี่ยงในเรื่องของเปอร์เซ็นต์การรอด

กิจกรรมที่ 14 เวทีวิเคราะห์แนวทางการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนา
กระบวนการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์เชิงเศรษฐกิจแลกเปลี่ยนเรียนรู้การขยายพันธุ์ให้สมาชิก
และชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาการอนุรักษ์และพัฒนาการเพาะเลี้ยง
2. เพื่อสร้างเศรษฐกิจในชุมชน
3. เพื่อกระจายพันธุ์ให้สมาชิกในชุมชนพาไปเลี้ยง

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 21 คน ประกอบด้วย ทีมวิจัย ชาวบ้าน เยาวชนในท้องถิ่น ผู้บ้านใหญ่
บ้านบางเนาะ เลขานุการนายก อบต. ที่เลี้ยงนักวิจัย

สถานที่ ณ ศาลาประชารัฐร่วมใจ (SML) บ้านบางเนาะ

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 วัน คือ วันที่ 11 พฤษภาคม 2555

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. จัดทำป้ายเวที

2. ประสานงานติดต่อทีมวิจัยและผู้เข้าร่วมเวที
3. จัดเตรียมสถานที่การเปิดเวที

ผลการดำเนินงาน

กล่าวเปิดเวทีและกล่าวต้อนรับโดย คุณ คมไพร นิรัตน์ หัวหน้าโครงการ พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์เวทีซึ่งมีดังนี้

1. เพื่อพัฒนาการอนุรักษ์และพัฒนาการเพาะเลี้ยง
2. เพื่อสร้างเศรษฐกิจในชุมชน
3. เพื่อกระจายพันธุ์ให้สมาชิกในชุมชนพาไปเลี้ยง

จากนั้นเป็นการบอกกล่าวเรื่องราวเกี่ยวกับการจัดทำศูนย์เรียนรู้การปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ซึ่งได้จัดทำเป็น 3 ศูนย์การเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1. ศูนย์การเรียนรู้ไม้ดอกหอม ซึ่งผู้ดูแลคือ คุณ พงศักดิ์ บัญชาญ นักวิจัย
2. ศูนย์เรียนรู้เฟิน ซึ่งผู้ดูแลคือ คุณ อุเทน สุขปาน นักวิจัย
3. ศูนย์เรียนรู้กล้วยไม้รองเท้านารี ซึ่งผู้ดูแลคือ คุณ คมไพร นิรัตน์ หัวหน้าโครงการ

และให้ผู้ดูแลแต่ละศูนย์เรียนรู้ได้ชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำศูนย์โดย เริ่มจาก

1. ศูนย์การเรียนรู้รองเท้านารี โดย คุณ คมไพร นิรัตน์ หัวหน้าโครงการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ได้จัดทำโรงเรือนขนาด 4x8 เมตรและมีการพรางแสงด้วย ซาเรน ขนาด 50 เปอร์เซนต์ เพื่อใช้ในการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้รองเท้านารี ซึ่งประกอบด้วย รองเท้านารีขาวพันงา รองเท้านารีเหลืองกระบี่ รองเท้านารีเหลืองตรัง ปลูกเลี้ยงในรูปแบบเป็นกระถางแยกกอ ดูแลรักษาโดยการให้น้ำวัน 1 ครั้งในตอนเช้า หากมีฝนตกชุกงดการให้น้ำได้ ใช้ปุ๋ยเคมีละลายช้าสำหรับต้นกล้วยไม้ 3 เดือนต่อ 1 ครั้งและใช้ปุ๋ยเคมีแบบเกร็ดละลายน้ำ ฉีดพ่นหรือรดด้วยฝักบัว อาทิตย์ละ 1 ครั้ง หมั่นดูแลการเจริญเติบโตและปัญหาการเกิดโรคระบาดหากพบใบเป็นจุดสีดำหรือเน่าต้องตัดทิ้งและทาแผลด้วยปูนแดง ควรใช้ปูนใส่รดต้นรองเท้านารี เดือนละ 1-2 ครั้งเพื่อป้องกันการระบาดของโรคและทำให้ต้นรองเท้านารีแข็งแรงขึ้น

2. ศูนย์การเรียนรู้เฟิน โดย คุณ อุเทน สุขปาน นักวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ได้จัดทำโรงเรือนขนาด 4x6 เมตรเพื่อปลูกเลี้ยงเฟินและอีกส่วนหนึ่งปลูกเลี้ยงไต้หวันของต้นไม้อ้อยในบริเวณบ้านโดยมีวิธีการปลูกเลี้ยงแบบกระถางแขวน มีการให้น้ำวันละ 1 ครั้ง เช้าหรือเย็น หากสังเกตเห็นเครื่องปลูกมีความชื้นอยู่มาก ก็สามารถรดน้ำได้ การให้ปุ๋ยใช้ปุ๋ยเคมีละลายช้าสูตรเสมอ 3 ต่อ 1 ครั้ง หมั่นดูแลการเจริญเติบโตและตัดแต่งต้นเก่าที่แห้งทิ้ง

3. ศูนย์การเรียนรู้ไม้ดอกหอม โดยคุณ พงศักดิ์ บัญชาญ นักวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้ ได้ศึกษาการปลูกเลี้ยงมะลิคำ โดยใช้ต้นพันธุ์ขนาดใหญ่ที่ได้จากการขุดล้อมมาจากสวนยางพาราในชุมชนซึ่งเสี่ยงจากการถูกโค่นทิ้งปลูกเลี้ยงแบบการอนุบาลในกระสอบปุ๋ย ใช้ดินร่วนปนดินเหนียวเป็นวัสดุปลูก ปลูกเลี้ยงในที่ร่มรำไร ควรใช้ไม้ค้ำพยุงต้นเพื่อไม่ให้ล้ม รดน้ำเช้าเย็น และหมั่นดูแลการเจริญเติบโต การให้ปุ๋ยใช้ปุ๋ยเคมีหรือชีวภาพใส่หลังจากต้นพันธุ์ออกใบรุ่นแรกแล้ว เดือนละ 1 ครั้ง

ตัวอย่างชนิดพันธุ์

1. รongเท้าหนีเหืองกระบี่
2. รongเท้าหนีขาวพังงา
3. รongเท้าหนีเหืองดรง
4. เพินหางสิงห์
5. มะลิคำ

ช่วงแลกเปลี่ยนซักถาม

คุณดุสิต บู่ทอง ได้แลกเปลี่ยนว่าวิธีการขยายพันธุ์และการกระจายพันธุ์แตกต่างกันอย่างไร

คุณคมไพโร นิลรัตน์ เป็นผู้ตอบคำถามข้อแตกต่างของการขยายพันธุ์และการกระจายพันธุ์ต่างกันดังนี้คือ

การขยายพันธุ์ คือ การใช้วิธีการทำจากคนเป็นผู้ปฏิบัติเช่น การเพาะเมล็ด การตอนกิ่ง การปักชำ ฯลฯ เป็นต้น

การกระจายพันธุ์ คือ วิธีการของธรรมชาติซึ่งอาจมีพาหะเป็นคนหรือสัตว์ เช่น การงอกของเมล็ดในธรรมชาติ อาจจะเป็น หนู หรือนกกินและถ่ายออกมาในบริเวณต่างๆเป็นการกระจายพันธุ์ในธรรมชาติที่พบเห็นได้ชัดเจน

จากนั้นเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับชนิดพันธุ์ไม้ที่บ้านของตัวเอง ว่ามีอะไรกันบ้าง โดยน้องเฟิร์น ค.ญ. ใบเฟิร์น ถ้าพูดจันทร์ นักวิจัยตัวน้อยบอกว่า ที่บ้านของตนเองมีหางสิงห์ ส่วนโกโก้ คุณอดุล จินกิจ บอกว่าที่มีหลายชนิด เช่น กล้วยไม้รongเท้าหนีเหืองดรง เหืองกระบี่ เหืองอุตร ขาวพังงา ทางกบ ฯลฯ ซึ่งการดูแลรักษามีการรดน้ำ 2 วันต่อ 1 ครั้ง ให้ปุ๋ย 3 เดือนครั้งซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างดี

ข้อปรับปรุงของการจัดทำศูนย์เรียนรู้ทั้ง 3 ศูนย์ ผู้ดูแล ทั้ง 3 คน ให้คำตอบร่วมกันสามารถจับประเด็นได้ดังนี้

1. โรงเรือนเพาะเลี้ยงควรมีมาตรฐาน ซึ่งสามารถทำให้มีความสมบูรณ์ในการเพาะเลี้ยงสูง
2. กล้วยไม้รongเท้าหนี วัสดุปลูกควรมีความเหมาะสมกับชนิดพันธุ์ โรงเรือนควรจะสามารถรับแสงได้ในปริมาณที่เหมาะสม
3. โรงเรือนรongเท้าหนี ตรงบริเวณที่แขวนหรือวางต้นกล้วยไม้ควรมีแผ่นพลาสติก มุงปิดเพื่อป้องกันน้ำฝนในหน้าฝนลดการระบาดของโรค เช่น การเกิดเชื้อรา หรือการเน่าเปื่อยได้

4.อุณหภูมิโรงเรือนที่เหมาะสมแล้วแต่สภาพในแต่ละพื้นที่ หากจัดทำโรงเรือนมีการพรางแสงให้เหมาะสมก็สามารถปลูกเลี้ยงได้ทุกพื้นที่

5.ดอกต้นกล้วยไม้ที่สวยงามจะมีความแตกต่างกันไปในชนิดของโรงเรือนที่ขึ้นอยู่กับพันธุ์กรรม

ข้อเสนอแนะ

- 1.การออกดอกของโรงเรือนที่ชาวพม่า จะออกดอกได้ปีเว้นปี (ต้นเดิม)
- 2.ปัจจุบันการปลูกเลี้ยงโรงเรือนที่ชาวพม่าที่ได้ผลดีที่สุดคือ จังหวัดนครราชสีมา
- 3.ความแตกต่างขึ้นอยู่กับปริมาณการเลี้ยงและปัจจัยอื่นๆ เช่น เลี้ยงเพื่ออะไร
- 4.การเลี้ยงกล้วยไม้ควรเริ่มจากง่ายๆ เช่น เฟิน ซึ่งมีวิธีการดูแลรักษาง่ายๆ

มุมมองการมีส่วนร่วมของชุมชน มองว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมเฉพาะกลุ่มและผู้ที่สนใจจริงมีเพียงไม่กี่คน หน่วยงานต่างๆก็มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าใดนัก

นอกจากนี้การปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ของบ้านบางปะกง โดยทีมวิจัยบ้านบางปะกง มีการส่งเข้าประกวดและบางครั้งมีการขอเกียรติคุณกล้วยไม้ไปบางแล้ว และมีการตั้งชื่อในทำเนียบกล้วยไม้ AM (เกียรติคุณอันดับสูงของประเทศ ไทย) เช่น ต้นระวีวรรณ ต้นอุดม (เป็นโรงเรือนที่เลี้ยงกระบี่ของ คุณ อุดม ระวีวรรณ) และยังมีต้นที่เป็นพ่อแม่พันธุ์ได้ของทีมวิจัย เช่น ต้นอินทรา ต้นนิลรัตน์ ต้นศรีรัต ต้นโดม่อน ต้น 1500 ต้นโป๊ยเซียน ต้นไอ้ถ้วย ฯลฯ (ทั้งหมดเป็นโรงเรือนที่)

ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วม โดยคุณ ศุภิต บู่ทอง ที่ปรึกษาโครงการ

- 1.มีการวางแผนที่ดี
- 2.ควรกระตุ้นการมีส่วนร่วม เช่น การจัดประกวดกล้วยไม้ในชุมชนหรือเวลาที่มีการจัดเวทีประชุมของทีมวิจัย ซึ่งอาจมีเทคนิคต่างๆกันออกไปในแต่ละเวที
- 3.เทคนิคการสร้างแรงจูงใจในชุมชน
- 4.การหาชนิดพันธุ์ไม้ใหม่ที่เป็นของบ้านบางปะกง ออกมานำเสนอ

วิธีการสาธิต การขยายพันธุ์

1.โรงเรือนที่เลี้ยงกระบี่และเลี้ยงตรง โดยวิธีการผ่ากอมีขั้นตอนดังนี้

- 1.จัดเตรียมวัสดุปลูก ประกอบด้วยหินปูน อิฐมอยุ โฟมและกระถาง
- 2.นำต้นกล้วยไม้ที่จะทำการผ่าขยายพันธุ์ เท่ออกจากกระถาง
- 3.แบ่งต้นกล้วยไม้ออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 2-3 ต้น

ต่อจากนั้นแบ่งต้นกล้วยไม้ที่ผ่าให้แก่ผู้ที่เข้าร่วมเวที คนละ 1 ต้นพร้อมวัสดุปลูกเพื่อเรียนรู้การปลูกร่วมกัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ใช้โฟมใส่รองกันกระถาง
2. นำต้นกล้วยไม้วางลงในกระถาง
3. ใช้หินปูนและอิฐบดที่ผสมกันเติมลงในกระถางให้เต็ม

การนำไปปลูกเลี้ยงและดูแลรักษา

นำไปวางหรือแขวนในบริเวณบ้านที่โดนแสงในตอนเช้า 2-3 ชั่วโมง รดน้ำวันละ 1-2 ครั้งในช่วงแรก หลังจากสังเกตเห็นต้นกล้วยไม้เริ่มมีการเจริญเติบโต (สังเกตจากการออกยอดใหม่) ก็สามารถใส่ปุ๋ยได้

2. เฝินหางสิงห์ โดยวิธีการขยายพันธุ์จากตะเกียง(ตะเกียง คือ ส่วนยอดของต้นเฟินที่แก่มีลักษณะ โค้งงอกลับขึ้นด้านบนและบริเวณส่วนที่งอขึ้น จะสังเกตเห็นการแตกราก เล็กๆ จึงสามารถตัดไปขยายพันธุ์ได้)

1. จัดเตรียมวัสดุปลูก ประกอบด้วยกระถาง รากเฟินชายผ้าสีดา รวดแขวน เชือกฟาง
2. นำตะเกียงซึ่งได้จากแม่พันธุ์ที่มีอยู่ในศูนย์เรียนรู้ จับเป็นกลุ่ม 2-3 ต้น
3. นำรากชายผ้าสีดาตัดเป็นชิ้นยาวมาพันรอบบริเวณ โคนของตะเกียง แล้วใช้เชือกฟางมัดพอแน่น
4. นำตะเกียงที่มัดเป็นกลุ่มแล้ววางลงในกระถาง
5. ใช้รากชายผ้าสีดาหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ ใส่จนเต็มกระถาง

การนำไปปลูกเลี้ยงและการดูแลรักษา

นำไปแขวนไว้ในบริเวณบ้านหรือใต้ร่มไม้ที่มีแสงรำไร รดน้ำให้ชุ่ม วันละ 1-2 ครั้ง เมื่อสังเกตเห็น การเจริญเติบโต (สังเกตได้จากลำต้นส่วนยอดที่มีความยาวเพิ่มขึ้น) ก็สามารถให้ปุ๋ยได้โดยใช้ปุ๋ยเคมีละลายช้า 3 ต่อ 1 ครั้ง

สรุปผลการดำเนินงาน

1. ผู้เข้าร่วมเวทีและเด็กในชุมชนได้รู้จักกล้วยไม้และพันธุ์ไม้ท้องถิ่น
2. ผู้เข้าร่วมเวทีได้รู้จักวิธีการขยายพันธุ์กล้วยไม้ วิธีปลูกเลี้ยงและดูแลรักษา
3. ผู้เข้าร่วมเวทีได้พันธุ์จากการขยายพันธุ์ไปปลูกเลี้ยงเองที่บ้าน
4. ทีมวิจัยได้แลกเปลี่ยนและรับฟังข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษา เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนกระบวนการทำงานในการทำกิจกรรมต่อไป

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน

1. การติดต่อประสานผู้เข้าร่วมเวทียังมีน้อยอยู่

วัตถุประสงค์

1. เพื่อนำเสนอผลงานวิจัยต่อชุมชน
2. เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นจังหวัดพังงา
3. เพื่อหาแนวทางการอนุรักษ์ในส่วนของภาครัฐและเอกชน
4. เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการขยายผลในเชิงเศรษฐกิจชุมชน

กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 420 คน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้บ้าน หมู่ 3 บ้านบางเนาะ,

สมาชิก อบ.ต. นบปรัง (หมู่ 3 บ้านบางเนาะ) , คณะอาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี

พังงา, ตัวแทน อบ.จ. , ส.จ. เขต ตำบลนบปรัง-ทุ่งคาโงก, คณะ อ.ส.ม. นบปรัง ,

ตัวแทน สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา , ตัวแทนจากชมรมไม้ดอกไม้ประดับ(ชมรมพืชมงคลใต้,

ชมรมกล้วยไม้พังงา , ชมรมรองเท้านารีพังงาอันดามัน, ชมรมกล้วยไม้กระบี่, ชมรมกล้วยไม้ตรัง

ชมรมกล้วยไม้สุราษฎร์ธานี, ชมรมกล้วยไม้ภูเก็ต, ชมรมไม้ดอกไม้ประดับภูเก็ต, กลุ่มผู้ปลูกเลี้ยง

กล้วยไม้จากนครศรีธรรมราช, ตัวแทนจากกลุ่ม TPAC , กลุ่มผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ในตำบล

นบปรัง-พังงา, ทีมวิจัยบ้านเกาะนก , ทีมปลูกไผ่ด่านพระยาพิพิธ, ทีมวิจัยบ้านตากแดด, สกว.

ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น, พี่เลี้ยงนักวิจัยศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพังงา – ระนอง

ทีมวิจัยบ้านบางเนาะ, นักเรียนจากโรงเรียนคึกคักพังงาวิทยายน, และชาวบ้านในตำบลนบปรัง

สถานที่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพังงา (ศูนย์พละ)

ระยะเวลาการดำเนินกิจกรรม จำนวน 1 วัน คือ วันที่ 10 มิถุนายน 2555

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประชุมวางแผนแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ
2. ติดป้ายประชาสัมพันธ์ในเขตตำบลนบปรังและในตัวเมืองพังงารวมไปถึงแจกแผ่นพับประชาสัมพันธ์ ใช้รถแห่โฆษณาซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก อบต. นบปรัง
3. จัดเตรียมสถานที่ วันที่ 9 มิถุนายน 2555

กระบวนการเวที

-พิธีกรเวที โดย ลุงอ้น ที่เป็นชาวบ้านในชุมชนที่ได้รับคำเชิญจากทีมวิจัยและคุณลุงก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีทำหน้าที่พิธีกรได้อย่างลื่นไหล นอกจากนั้นยังมีพิธีกรเวที โดยตัวแทนจากนักวิจัย คือ คุณคมไพโรจน์รัตน์ (โก๋ล้าน) และคุณพงศ์ศักดิ์ บัญชาญ (โก๋ด้อม) ที่ได้เข้ามาเพิ่มสีสันในเวทีโดยโยนคำถามแลกเปลี่ยนกันไปมาระหว่าง นักวิจัยกับผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เริ่มจาก คุณเจียร เจียรนัย ประธานชมรมกล้วยไม้กระบี่ ได้เข้าร่วมเป็นพิธีกร เชิญผู้เข้าร่วมงาน มาร่วมเวทีแลกเปลี่ยนและเกริ่นนำ หัวข้อแลกเปลี่ยนในเวทีวันนี้ว่า เป็นเรื่องของพันธุ์ไม้ท้องถิ่น

จากนั้น คุณคมไพโร นิลรัตน์ หัวหน้าโครงการ ได้นำเสนอแนวทางการทำงานของทีมวิจัย ว่าทีมวิจัยได้ ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของพันธุ์ไม้ท้องถิ่นในชุมชนบ้านบางแะซึ่งมีความหลากหลาย และได้จับ ประเด็นการศึกษา การขยายพันธุ์ในบางชนิด ได้แก่ รองเท้านารี “ขาวพั่งา” มะลิคำและเฟิร์น เป็นต้น

จากนั้น คุณพงศ์ภักษ์ บัญชาญ ทีมวิจัย ได้นำเสนอการศึกษาต้นมะลิคำ ซึ่งเป็นไม้ดอกหอมที่มีความ สวยงามและได้ทำการขยายพันธุ์ โดยการเพาะเมล็ด และได้กล่าวถึงพันธุ์ไม้ดอกหอมชนิดอื่นๆ ที่พบในพื้นที่ อีกหลายชนิด ได้แก่ จำปูน ดาวตูด เป็นต้น

จากนั้น คุณธนา พานิช ตัวแทนจากกลุ่ม TPAC ได้ให้คำถามว่า ในพื้นที่พบ “บุหลงช้าง” หรือไม่ บุ หลงช้างเป็นไม้ท้องถิ่น ซึ่งมีความสวยงาม และเหมาะกับการใช้ในการจัดสวน และสามารถขยายพันธุ์ในเชิง ปริมาณสามารถเป็นเศรษฐกิจได้

คุณคมไพโร นิลรัตน์ ได้ตอบคำถามว่าในพื้นที่พบ บุหลงช้าง กระจายพันธุ์อยู่ทั่วไป และได้เสนอ คำถามต่อคุณธนา ว่าการขยายพันธุ์บุหลงช้าง มีวิธีใดบ้าง

คุณธนา พานิช ตอบว่ามีหลายวิธี ได้แก่ วิธีการขุดล้อมแล้วเอามาอนุบาลไว้ หรือใช้วิธีการเก็บต้น เล็กๆ ที่พบตามโคนต้นไม้ใหญ่มาปลูก หรือเก็บเมล็ดมาเพาะก็ได้

จากนั้น คุณจำเริญ พัฒนแฮม ตัวแทนชมรมกล้วยไม้สุราษฎร์ธานี ได้กล่าวเสริมว่า จริงๆ แล้ว บุหลง ช้าง พบที่ อ.ตะกั่วป่า แต่หากพบในพื้นที่ของทีมวิจัยด้วยก็ดี และควรที่จำขยายพันธุ์ และที่ได้ฟังจากคุณธนา ก็ คิดว่าน่าจะมีตลาดรองรับ

ทางทีมวิจัยได้กล่าวขอบคุณข้อเสนอแนะ จากนั้นได้เชิญประธานชมรมเฟิร์นภาคใต้แลกเปลี่ยนในเวที ต่อไป

คุณ เสกสรร พัฒนพิชัย ประธานชมรมเฟิร์นกล่าวแนะนำตัว และที่มาของการก่อตั้งชมรม ว่าเกิด จากการร่วมกันของคนที่ถูกเลี้ยงเฟิร์นในภาคใต้มารวมตัวกัน และมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาส มาร่วมงานในครั้งนี้ และได้ชักชวนผู้ที่สนใจมาปลูกเลี้ยงเฟิร์น ซึ่งให้เหตุผลว่า จ.พั่งา มีสภาพเหมาะสมใน การปลูกเลี้ยงเฟิร์น และในการปลูกเลี้ยงเฟิร์นก็มีวิธีการที่ง่าย และมีต้นทุนต่ำ และสามารถขยายพันธุ์ในเชิง เศรษฐกิจได้ ในส่วนของความรู้ในการขยายพันธุ์ ก็สามารถเดินทางไปศึกษาดูงานได้ที่ จ.นครศรีธรรมราช ซึ่ง มีการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์อย่างมีรูปแบบ

จากนั้นได้เชิญ บังหมาด ร่วมแลกเปลี่ยนในเวที

คุณม่ออำมหาด เนื้ออ่อน ตัวแทนจากชมรมกล้วยไม้กระบี่ ได้กล่าวถึงรองเท้านารี ขาวพั่งา อยากให้ ทีมวิจัยมีความตั้งใจในการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ ซึ่งในปัจจุบันยังมีความต้องการของตลาดสูง ในส่วนของ การปลูกเลี้ยงจริงแล้วไม่มีความยาก เพียงแต่หมั่นดูแลเอาใจใส่อย่างสม่ำเสมอและได้เชิญชวนผู้ที่สนใจ ร่วม ศึกษาแลกเปลี่ยนได้ที่บ้านของตน และมีความยินดีให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

จากนั้น ตัวแทนจากวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีจังหวัดพังงา ได้กล่าวสนับสนุนการทำงานของทีมวิจัย เพราะเป็นเรื่องที่ดีมาก ในการทำงานของวิทยาลัยในส่วนของพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ก็จะมีการอนุรักษ์และขยายพันธุ์ไม้พื้นเมือง เช่น มะไฟป่า ลูกปุย เป็นต้น และมีการขยายในเชิงเศรษฐกิจควบคู่ไปด้วย มีการตอบรับที่ดีจากตลาดการซื้อขาย ในส่วนของการทำงานของทีมวิจัย เกี่ยวกับไม้ดอกไม้ประดับของท้องถิ่น ก็สามารถพัฒนาให้เกิดเป็นรายได้ของชุมชนได้ จึงอยากให้ทีมวิจัยพัฒนากระบวนการนี้ต่อไป

ต่อมาได้เชิญ **พี่เอ คุณสุญพรดี พรพานิชพันธ์** ตัวแทนจากชมรมกล้วยไม้กระบี่ร่วมแลกเปลี่ยน

พี่เอกล่าวว่า รองท่านาริชาวพังงานั้น ที่ผ่านมามีคนในจังหวัดพังงา ยังขาดความเข้าใจถึงคุณค่า ทั้งที่ชาวต่างชาติ เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน ได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก และยังมีพันธุ์ไม้อีกหลายชนิดที่พบเฉพาะในจังหวัดพังงา แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาต่อไปในรูปแบบต่างๆ ถ้าหากมีการศึกษาการพัฒนาการขยายพันธุ์อย่างจริงจัง อาจทำให้เกิดเป็นสินค้าโอท็อปของจังหวัดได้ และเชื่อว่า ทางทีมวิจัยสามารถทำได้จึงอยากฝากให้พัฒนาต่อไป

จากนั้นทางทีมวิจัยได้สอบถามถึงแนวทางการอนุรักษ์ เหลืองกระบี่ ของจังหวัดกระบี่ พี่เอตอบว่า การอนุรักษ์หรือคืนป่าให้กับแหล่งธรรมชาตินั้น อันดับแรก ควรจัดหาสถานที่ที่มีความมั่นใจว่าจะไม่มีการสูญหายอย่างแน่นอนซึ่งเป็นเรื่องยาก ถ้าหากจะทำ แนะนำในเขตบริเวณวัด แต่ความสำคัญในการคืนกล้วยไม้สู่ป่านั้น ชุมชนจำเป็นต้องขยายพันธุ์ให้ได้จำนวนมากก่อน

คุณเรียร เจียรนัย ประธานชมรมกล้วยไม้กระบี่ เสริมเรื่องโครงการคืนกล้วยไม้สู่ป่าของจังหวัดกระบี่ว่าได้ทำโครงการนี้ในหลายพื้นที่แล้ว เช่น ในเขตอุทยานต่างๆ ในจังหวัด แต่ผลตอบรับคือ ส่วนใหญ่มักเกิดการสูญหาย และไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาร่วมรับผิดชอบ และคิดว่าในจังหวัดพังงา ก็คงจะเจอเหตุการณ์เช่นเดียวกันนี้อย่างแน่นอน จึงสรุปว่าการอนุรักษ์ที่ชาวบ้านสามารถทำได้ คือการขยายพันธุ์ในชุมชนให้ได้จำนวนมากก่อน และได้กล่าวเสริมมุมมองการจัดการประกวดกล้วยไม้ว่าขัดกับการอนุรักษ์หรือไม่ ว่าการประกวดกล้วยไม้เป็นการกระตุ้นการอนุรักษ์อีกทางหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่กล้วยไม้ที่นำมาประกวดเป็นกล้วยไม้ที่ได้จากการพัฒนาการขยายพันธุ์มาเกือบทั้งสิ้นและคิดเห็นว่าการประกวดครั้งนี้เป็นเรื่องที่ดี และจะสนับสนุนถ้าหากมีกิจกรรมเช่นนี้ขึ้นอีก

พี่เอ เสริมต่อในเรื่องของการสูญพันธุ์ของฟ้ามุ่ยในอดีต ซึ่งปัจจุบันมีการขยายพันธุ์ออกมาเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ผู้ที่ต้องการ ไม่สนใจ “ฟ้ามุ่ย” ที่มาจากป่า เพราะต้นที่ได้จากการขยายพันธุ์มีความสวยงามกว่า จึงทำให้ปัจจุบันจำนวนในธรรมชาติเพิ่มมากขึ้นและไม่สูญพันธุ์ไปจากธรรมชาติอย่างแน่นอน

ในส่วนของทีมวิจัยได้ให้แนวคิด ว่าควรทำการขยายพันธุ์ให้ได้จำนวนมากในชุมชนก่อน จากนั้นอาจจัดหาสถานที่ขึ้นมาเพื่อทำการอนุรักษ์ในธรรมชาติ ก็จะสามารถทำให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และประเทศชาติได้ เพราะปัจจุบันประเทศไทยจำเป็นต้องซื้อกล้วยไม้ไทย จากต่างชาติซึ่งจะเกิดการเสียเปรียบเป็นอย่างมาก จริงแล้วคนไทยก็สามารถทำได้ สามารถพัฒนาการขยายพันธุ์ให้เกิดเป็นรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนอย่างแน่นอน

จากนั้น คุณจำเรณู พัฒนแฮม ตัวแทนจากชมรมกล้วยไม้สุราษฎร์ธานี ได้กล่าวแนะนำต่อที่วิจัยว่า เห็นด้วย เป็นอย่างยิ่งในส่วนของการทำงานของทีมวิจัย จากความรู้จังหวัดพังงามีทรัพยากรพันธุ์ไม้อยู่เป็นจำนวนมาก จึงฝากให้ทีมวิจัยเร่งมือทำการขยายพันธุ์อย่างจริงจังให้มากขึ้น

ต่อมา คุณสมบูรณ์ อัมภาสกิจ ผู้ประสานงานการวิจัยภาคใต้ ได้กล่าวความรู้สึที่ได้ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนในครั้งนี้ว่า พันธุ์ไม้ต่างๆ เช่น ขาวพังงา เฟิร์น มะลิคำ..... เอื้องอัญมณี ฯลฯ เป็นความภาคภูมิใจอย่างมากของคนพังงาและสามารถทำอะไรได้หลายอย่าง เช่น การพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน และสามารถใช้จ่ายเงินสนับสนุนจากกองทุนต่างๆ ของชุมชนได้ เช่น กองทุน SML กองทุนสตรีฯ เป็นต้น และขอฝากทีมวิจัยว่าจะทำอย่างไร ที่จะสามารถรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ทั้งในส่วนการปลูกเลี้ยง หรือในการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ ของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเหล่านี้ จะสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

จากนั้น คุณธินัฐ แก้วธินัฐ ได้เสนอแนะว่าการใช้กลยุทธ์จัดงานประกวดเป็นเรื่องที่ดี สามารถทำให้คนที่มีความรู้มารวมตัวกันได้ และจากการได้ร่วมรับฟังในการแลกเปลี่ยน ก็ได้รู้ถึงภารกิจต่างๆ ของหลายๆ ท่าน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีประโยชน์ ทีมวิจัยสามารถนำมาใช้ขับเคลื่อนการทำงานให้เกิดเป็นรายได้หรืออาชีพได้ และขอฝากผู้เข้าร่วมในเวทีว่าจะมีแนวทางใดบ้างที่จะสามารถประสานหรือสนับสนุนการทำงานของทีมวิจัยได้ เพราะตั้งแต่ครั้งแรกที่เจอกับทีมวิจัยบ้านบางเนาะได้เห็นแนวคิดการทำให้ชุมชน เกิดเป็นหมู่บ้านกล้วยไม้ จึงควรจะต้องสานต่อแนวความคิดนี้ต่อไป

จากนั้น นางนิศานาถ เรืองผล ผู้ใหญ่บ้าน ม.3 บ้านบางเนาะที่ปรึกษาทีมวิจัย ได้เป็นตัวแทนกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมเวทีและผู้ร่วมงานทุกท่านและได้เชิญชวนรับประทานอาหารร่วมกัน ซึ่งทางทีมวิจัยได้จัดเตรียมเอาไว้

กระบวนการจัดประกวดกล้วยไม้

จากการที่ผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้จากแต่ละจังหวัด ตั้งแต่ จ.พังงา ชุมพร ภูเก็ต กระบี่ สุราษฎร์ธานี ตรัง ประจวบคีรีขันธ์ นครศรีธรรมราช โดยมีจำนวนกล้วยไม้ที่ส่งเข้าประกวด 289 กระถาง ประกอบด้วย 11 ชนิด ดังนี้คือ กล้วยไม้รองเท้านารี กล้วยไม้ไทยพันธุ์แท้ กล้วยไม้ลูกผสมไทย-เทศ กล้วยไม้ดิน กล้วยไม้แคทรียา กล้วยไม้แวนด้าฟาแลนนอฟวิส เฟิน โดยแบ่งเป็น 4 ประเภท คือ LycopodiumHupexzia เฟินแปลก เฟินกลาย ริบปิ่นและชายผ้าสีดา

คณะกรรมการตัดสินการประกวดกล้วยไม้ มี 5 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ดังนี้

1.รองเท้านารี

- 1) คุณ ธนา พานิช
- 2) คุณ ไพโรจน์ พงศิริฤทธิ์
- 3) คุณ เขียววรรณภูมิรัตน์

4) คุณ จำเริญ พัฒนแรม

5) คุณ สฤณีพร พรพานิชพันธ์

2.กล้วยไม้พันธุ์แท้ ไทย-เทศ

1) คุณ สุนัน หนูทอง

2) คุณ จรัส หอมหวาน

3) คุณ พรทิพย์ เทววงศ์

4) คุณ ฌรงค์ เท่งสวัสดิ์

5) คุณประกอบ อ้วนน้ำ

3.กล้วยไม้คัทรียา แวนด้าเอสโค-แอสโด ลูกผสม

1) คุณ ธงชาติ เวสพันธ์

2) คุณ ชาติชาย เพชรสังข์

3) คุณ หน่อหมาก เนื้ออ่อน

4) คุณ สนิท ถั่วพานิช

5) คุณ คุณโสภณ อัครานารถ

4.กล้วยไม้ดิน

1) คุณ คำรง กวงแข

2) คุณ วิรัช อ้าวสกุล

3) คุณ ชูเกียรติ บุกัง

4) คุณ รัตน์ชัย หอมหวาน

5) คุณ สุทธิพร บุญเย็น

5.เฟิน

1) คุณปราโมทย์ ชูแก้ว

2) คุณ ธนากร เพ็ชรนิคม

3) คุณ รุ่งโรจน์ ไชยศิริ

4) คุณ จักรภัทร ปานบุญ

5) คุณ สมศักดิ์ ปานบุญ

สรุปผลการประกวด

โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์
และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางมะ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา

- กล้วยไม้ที่ส่งเข้าประกวด มีจำนวน	298 กระถาง
ได้รับรางวัล	269 กระถาง
- ผู้ที่ร่วมส่งกล้วยไม้เข้าประกวด	45 คน
ได้รับรางวัล	35 คน
ไม่ได้รับรางวัล	10 คน

รางวัลเงินสดในการประกวด

1. รางวัลที่ 1 จำนวน	300 บาท
2. รางวัลที่ 2 จำนวน	200 บาท
3. รางวัลที่ 3 จำนวน	100 บาท
4. รางวัลยอดเยี่ยมแต่ละประเภท	400 บาท
5. รางวัลยอดเยี่ยมประจำวัน	1,000 บาท

สรุปเงินรางวัล ที่ใช้จ่ายทั้งสิ้น 27,000 บาท

รายชื่อผู้ให้การสนับสนุนการจัดงานประกวดกล้วยไม้ “มหัศจรรย์พันธุ์ไม้พั่งงา” มีดังต่อไปนี้

1. คุณเชียร เจียรนัย	สนับสนุนเงิน	5,000 บาท
2. คุณสมหมาย ไช่มุก	สนับสนุนเงิน	6,100 บาท
3. คุณกิตติ ทังรักษ์	สนับสนุนเงิน	1,000 บาท
4. ปากหრაปาล์ม	สนับสนุนเงิน	1,000 บาท
5. ต่อเจริญคำวัสดุภัณฑ์	สนับสนุนเงิน	200 บาท
6. พระอาจารย์อ้น	สนับสนุนเงิน	1,800 บาท
7. ร้านโกโก้โต	สนับสนุนเงิน	200 บาท
8. ร้านรุ่งเรืองการเกษตร	สนับสนุนเงิน	1,000 บาท
9. คุณนิวัฒน์ ชามะสนธิ์	สนับสนุนเงิน	500 บาท
10. คุณกิตติ ประคองสิน	สนับสนุนเงิน	1,000 บาท
11. คุณประสิทธิ์ ปัญญาบรรณรัตน์	สนับสนุนเงิน	1,000 บาท
12. คุณสุกิจ ประดิษฐ์ผล	สนับสนุนเงิน	1,000 บาท
13. คุณกิจจา ประดิษฐ์ผล	สนับสนุนเงิน	1,000 บาท
14. คุณอุดม ระวีวรรณ	สนับสนุนเงิน	1,000 บาท
15. ผู้ไม่ประสงค์ออกนาม	สนับสนุนเงิน	2,200 บาท
16. แม่ต๋องคำวัสดุภัณฑ์	สนับสนุนเงิน	500 บาท
17. ชมรมก้านันผู้ใหญบ้าน ค.นบปรัง	สนับสนุนเงิน	3,000 บาท

18. สภาองค์กรชุมชน ต.นบปริง	สนับสนุนเงิน 3,000 บาท
19. คุณอนุรักษ์ ภูทอง	สนับสนุนเงิน 1,000 บาท
20. คุณฤชกร วุทธินันท์กิจ	สนับสนุนเงิน 1,000 บาท
21. คุณประชิด พลเคิมผล	สนับสนุนเงิน 1,000 บาท
22. ร้านพังงาฮาร์ดแวร์	สนับสนุนเงิน 1,000 บาท
23. คุณอุดม บางคราม	สนับสนุนเงิน 1,000 บาท
24. กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ บ้านบางเนาะ	สนับสนุนเงิน 500 บาท
25. คุณไพโรจน์ พงศ์สิริฤทธิ์	สนับสนุนเงิน 1,000 บาท
26. คุณอมร เจียสกุล สนับสนุนรองแท่นาริ Dee 013 จำนวน 10 กระถางเพื่อเปิดให้ประมุขช่วยงาน	
27. อบต.นบปริง สนับสนุนรถโฆษณาเชิญร่วมงานในเขต ตำบลนบปริง- ในตัวเมืองพังงา	
28. คุณสมนึก บริการ สนับสนุนเต็นท์ในการจัดทำราวแขวนกล้วยไม้ประกวดในบริเวณงาน	
29. สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพังงา สนับสนุนสถานที่ในการจัดงาน	
30. ผู้ใหญ่บ้านบ้านบางเนาะ สนับสนุน โต๊ะ, เก้าอี้, ในการให้บริการผู้เข้าร่วมงาน	
31. บริษัทหาดทิพย์ จำกัด (มหาชน) สาขาพังงา สนับสนุนน้ำดื่ม	
32. โรงงานน้ำดื่มโอโซน สนับสนุนน้ำดื่ม	

สรุปผลการดำเนินงาน

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรื่องพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ทีมวิจัยได้ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญในการปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับที่มีประโยชน์ต่อการปฏิบัติของทีมวิจัย ได้แนวทางที่สามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบของเศรษฐกิจชุมชน รวมไปถึงการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นควบคู่ไปด้วย และในส่วนการประกวดกล้วยไม้ ได้รับการตอบรับ การเข้าร่วมงานเป็นอย่างดี ของผู้ที่มีบทบาทด้านไม้ดอกไม้ประดับของภาคใต้ จึงทำให้การจัดงานในครั้งนี้สามารถกระตุ้นชุมชน ผู้นำท้องถิ่น รวมไปถึงผู้เข้าร่วมงาน เล็งเห็นถึงความสำคัญของพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นและยังเกิดเป็น โอกาสให้ ผู้ที่ปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับในจังหวัดพังงา ได้พบปะกับผู้ปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับของจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้ เพื่อได้แลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ ด้วยกัน

ปัญหาและบทเรียนการทำงาน

- ทีมวิจัยบางส่วนติดภารกิจส่วนตัว ทำให้ไม่สามารถเดินทางเข้าร่วมในเวทีได้
- สภาพอากาศไม่อำนวย เนื่องจากมีฝนตกหนัก ทำให้การเดินทางเข้าร่วมงานไม่สะดวก
- จุดลงทะเบียนมีผู้เข้าร่วมลงทะเบียนน้อย เนื่องจากสถานที่จัดงานเป็นแบบอาคารเปิด มีทางเข้าออกได้หลายทาง ผู้ร่วมงานจึงไม่ได้ลงทะเบียนทั้งหมด
- การวางตัวผู้รับลงทะเบียนไม่ชัดเจน เนื่องจากจุดลงทะเบียนมี 2 จุด คือ จุดลงทะเบียนผู้เข้าร่วมงาน และจุดลงทะเบียนกล้วยไม้ประกวด ทำให้เกิดการสับสนในการลงชื่อเข้าร่วมงาน

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการจัดรูปแบบ สถานที่ให้มีทางเข้า – ออก ได้ทางเดียว
- ควรมีการประชุมวางแผนการรับลงทะเบียนและมอบหมายหน้าที่ให้มีความชัดเจน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ประชุมกลุ่มย่อย

ใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในทีมผู้เพาะเลี้ยงกล้วยไม้ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยง การขยายพันธุ์ เกี่ยวกับเทคนิคกระบวนการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่ยังไม่เคยทำการปลูกเลี้ยงมาก่อน และวิธีการดูแลรักษากล้วยไม้ รวมทั้งปัญหาในการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันรักษาโรคที่เกิดกับกล้วยไม้ว รวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ประเด็นชนิดพันธุ์ไม้ วิธีการปลูกเลี้ยง การดูแลรักษา กล้วยไม้และชนิดพันธุ์ไม้กับเครือข่ายนักวิจัยด้วยกัน

2. ประชุมกลุ่มใหญ่

มีการจัดกิจกรรมเวที จำนวน 3 เวที

เวทีที่ 1 เวทีชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชน ชมนิทรรศการมหัศจรรย์พันธุ์ไม้บ้านบางเนาะ

ณ ศาลาประชารัฐร่วมใจ (SML) หมู่ 3 บ้านบางเนาะ ตำบลบึงปรือ อำเภอมะนัง จังหวัดพังงา วันที่ 28 พฤศจิกายน 2554 โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชน เพื่อนำเสนอพันธุ์ไม้ต่างๆของท้องถิ่นให้ชาวบ้านได้รู้จักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ทีมวิจัย พี่เลี้ยงนักวิจัย ผู้นำชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และชาวบ้านในชุมชน

เวทีที่ 2 เวทีสรุป /แลกเปลี่ยนเรียนรู้พิจารณาคัดเลือกพันธุ์และวางแผนการดำเนินงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับของคนในชุมชน

ณ บริเวณลานจอดรถ วนอุทยานสระนางมโนราห์ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2554 เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การเพาะเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับจากผู้เชี่ยวชาญกับทีมวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อเป็นแนวทางการพิจารณาคัดเลือกพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นทำการวิจัยทดลองเชิงปฏิบัติการตามลำดับความสำคัญ เพื่อหาหรือการทำงานเชิงอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นแบบการมีส่วนร่วม โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ทีมวิจัย พี่เลี้ยง ชาวบ้านในชุมชน เครือข่ายนักวิจัย และวิทยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น

เวทีที่ 3 เวทีนำเสนอผลงานวิจัยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องพันธุ์ไม้ท้องถิ่น งานประกวดกล้วยไม้

“มหัศจรรย์พันธุ์ไม้พังงา”

ณ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพังงา (ศูนย์พละวันที่ 10 มิถุนายน 2555) โดยมีวัตถุประสงค์ คือ นำเสนอผลงานวิจัยต่อชุมชนเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นจังหวัดพังงา การหาแนวทางการหนุน

เสริมในส่วนของภาครัฐและเอกชนและเพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางการขยายผลในเชิงเศรษฐกิจชุมชน โดยมีกลุ่ม กลุ่มเป้าหมาย ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้บ้าน หมู่ 3 บ้านบางเนาะ, สมาชิก อบ.ต. นบปริง (หมู่ 3 บ้านบางเนาะ) , คณะอาจารย์วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพังงา, ตัวแทน อบ.จ. , ส.จ. เขต ตำบลนบปริง-ทุ่งคาโงก, คณะ อ.ส.ม. นบปริง , ตัวแทน สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา , ตัวแทนจากชมรมไม้ดอกไม้ประดับ(ชมรมเฟินภาคใต้,ชมรมกล้วยไม้พังงา , ชมรมรองเท้านารีพังงาอันดามัน, ชมรมกล้วยไม้กระบี่, ชมรมกล้วยไม้ดั่ง,ชมรมกล้วยไม้สุราษฎร์ธานี, ชมรมกล้วยไม้ภูเก็ต, ชมรมไม้ดอกไม้ประดับภูเก็ต, กลุ่มผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้จากนครศรีธรรมราช, ตัวแทนจากกลุ่ม TPAC , กลุ่มผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ในตำบล นบปริง-พังงา, ทีมวิจัยบ้านเกาะนก , ทีมปลูกไผ่ด่านพระยาพิพิธ, ทีมวิจัยบ้านตากแดด, สกว.ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น, พี่เลี้ยงนักวิจัยศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น จังหวัดพังงา – ระนอง, ทีมวิจัยบ้านบางเนาะ, นักเรียนจากโรงเรียนดิงกุกพังงาวิทยายน, และชาวบ้านในตำบล นบปริง

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. เชิงคุณภาพ

การนำเสนอและตรวจสอบข้อมูล ทีมวิจัยนำเสนอข้อมูลจากการศึกษาวิจัยในรูปแบบการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องจากหนังสือที่มีข้อมูลทางวิชาการเพื่อสรุป วิเคราะห์ข้อ ชนิตพันธุ์ ให้มีความถูกต้องตรงกัน จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเวทีนำเสนอข้อมูล จากนั้นนำเสนอแนะและความคิดเห็นที่ได้รับจากเวทีโดยผู้เข้าร่วมและผู้ทรงคุณวุฒิหรือนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละภาคส่วน เช่น อาจารย์อรณพ องค์สกุล ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านไม้ดอกไม้ประดับ อาจารย์สุภาพร ผู้เชี่ยวชาญด้านการเพาะขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ คุณเรียว เจียรนัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองกระบี่ คุณจำเริญ พัฒนเข้ม ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาด้านเศรษฐกิจชุมชน และคุณศุภชัยพร พรพานิชพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้รองเท้านารีทุกชนิด เป็นต้นแล้วนำมาปรับปรุงหรือปรับใช้ในกระบวนการวิจัยเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณ

บทที่ 4 ผลการวิจัย

1. สถานการณ์พันธุ์ไม้

ผลจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์พันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นบ้านบางเนาะ พบว่า ในสมัยอดีตมีชนิดพันธุ์กล้วยไม้เป็นจำนวนมาก เนื่องจากยังไม่เป็นที่รู้จักและไม่นิยมปลูกเลี้ยงกัน เหมือนกับปัจจุบัน ส่วนกลุ่มของกล้วยไม้และเฟินอิงอาศัย อยู่ในสถานะเสี่ยงใกล้สูญพันธุ์ เช่น รองเท้านารีขาวพังงา กล้วยไม้เนบปริง เฟินอิงอาศัย เช่น หางสิงห์ สร้อยนารี ช้องนางคลี่ เป็นต้น ส่วนสถานการณ์กล้วยไม้ในปัจจุบัน พบว่ามีการลักลอบนำออกจากป่าธรรมชาติโดยผู้หากกล้วยไม้ป่าขาย เนื่องจากมีความต้องการของบุคคลภายนอกหรือพ่อค้าคนกลางมากขึ้น ในส่วนของชุมชนมีการนำมาปลูกเลี้ยงไว้ตามบ้านเรือน โดยทีมวิจัยและผู้ปลูกเลี้ยงเพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ในท้องถิ่นและเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจชุมชน

2. องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น

จากการศึกษาภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์ของไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นบ้านบางเนาะ ได้มีการจัดทำเป็นศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 3 ศูนย์ คือ ศูนย์การเรียนรู้กล้วยไม้ ศูนย์การเรียนรู้ไม้ดอกหอม และศูนย์การเรียนรู้เฟิน ซึ่งองค์ความรู้ภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงมีวิธีการที่แตกต่างกัน คือ

1. **ศูนย์การเรียนรู้กล้วยไม้** ทำการศึกษาเกี่ยวกับการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์กล้วยไม้รองเท้านารีโดยใช้วิธีการแยกหน่อและเพาะเมล็ด พบว่าทั้งสองวิธีการนี้การขยายพันธุ์ด้วยวิธีการแยกหน่อจะสามารถทำได้ง่ายกว่าวิธีการเพาะเมล็ด แต่ได้ปริมาณชนิดพันธุ์ที่น้อยกว่าการเพาะเมล็ดและผู้ปลูกเลี้ยงสามารถผสมพันธุ์ได้เองจากต้นพ่อแม่พันธุ์ที่ปลูกไว้ ส่วนวิธีเพาะเมล็ดผู้ปลูกเลี้ยงไม่สามารถทำการเพาะเองได้ เนื่องจากต้องใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิธีการที่เกินขอบเขตความสามารถของนักวิจัยชาวบ้านแต่ทั้งนี้การขยายพันธุ์ด้วยวิธีนี้จะทำให้ได้ปริมาณต้นกล้าที่มีคุณภาพและปริมาณเยอะกว่าการแยกหน่อ
2. **ศูนย์การเรียนรู้ไม้ดอกหอม** มีวิธีการขยายพันธุ์ด้วยการเพาะเมล็ดและการตอนกิ่ง โดยวิธีการเพาะด้วยเมล็ดจะทำการทดสอบด้วยการทดลองเพาะต้นมะลิคำ ซึ่งวิธีการเพาะด้วยเมล็ดสามารถให้ปริมาณผลผลิตที่เยอะแต่อัตราการเจริญเติบโตค่อนข้างช้า ส่วนวิธีการขยายพันธุ์ด้วยวิธีการตอนกิ่ง ใช้เวลาค่อนข้างนานและได้ผลผลิตน้อยเนื่องจากเปอร์เซ็นต์การแตกรากมีอัตราเพียง 20 % ต่อการตอนกิ่งแต่ละครั้ง อัตราการเจริญเติบโต

3. **ศูนย์การเรียนรู้เฟิน** มีการทดลองขยายพันธุ์เฟินอิงอาศัย เช่น หางสิงห์ สร้อยนารี ช้องนางคลี โดยใช้วิธีการผ่ากอและวิธีการแยกตะเกียง(หน่อใหม่ที่แตกมาจากปลายยอดของต้นแม่พันธุ์) พบว่าวิธีการขยายพันธุ์ด้วยวิธีการผ่ากอจะสามารถใช้ได้ดีกับเฟินทั้ง 3 ชนิดดังกล่าวข้างต้น พบว่าวิธีการผ่ากอจะสามารถทำให้ต้นกล้าตั้งตัวและเจริญเติบโตได้เร็วกว่าการแยกตะเกียงแต่จะได้อัตราการผลิตที่น้อยกว่าการแยกตะเกียง
 4. **กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน** เกี่ยวเทคนิคการขยายพันธุ์ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้ที่ปลูกเลี้ยงในชุมชน ที่มีการเข้ามาพูดคุยกับทีมวิจัยเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการปลูกเลี้ยง การดูแลรักษาและวิธีการขยายพันธุ์
- 3. การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ใหม่เพื่อยกระดับให้เป็นพืชเศรษฐกิจชุมชนและกลไกการอนุรักษ์**

การอนุรักษ์และการพัฒนาให้เกิดเป็นเศรษฐกิจชุมชน จากการดำเนินงานต่างๆผ่านกระบวนการวิจัย การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและสามารถเกิดการอนุรักษ์ได้ในชุมชนมี 3 แนวทาง คือ

1.การขยายพันธุ์และปลูกเลี้ยงในรูปแบบไม้กระถาง ซึ่งใช้พื้นที่บริเวณบ้านของผู้ที่สนใจในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งผลิตพันธุ์ไม้ท้องถิ่นจำหน่ายให้แก่ผู้ที่มีความชอบและกลุ่มพ่อค้าไม้ดอกไม้ประดับทั่วไป

2.การเก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับชนิดต่างๆไว้ในบริเวณบ้านหรือสวนที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจอยู่เดิมแล้ว จะสามารถเก็บรวบรวมอนุรักษ์ไว้ไม่เสี่ยงที่จะสูญพันธุ์ไปจากท้องถิ่นและสามารถพัฒนาให้เกิดเป็นเศรษฐกิจ เช่น การจำหน่ายกิ่งพันธุ์ เมล็ด ใบ ดอก หรือพันธุ์ไม้ที่มีสรรพคุณทางสมุนไพรก็สามารถผลิตเป็นวัตถุดิบจำหน่ายให้แก่สหกรณ์การแพทย์แผนไทยได้

3.การจัดพื้นที่ปลูกรวบรวมพันธุ์ไม้ต่างๆ เช่น ก้ามไม้ ไม้ดอกหอม เฟินและสมุนไพร ไว้เป็นจุดให้ความรู้ในรูปแบบของสวนรวบรวมพันธุ์ท้องถิ่น มีการจัดทำป้ายชื่อและการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจนก็สามารถที่จะพัฒนาเกิดเป็นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของชุมชนสร้างให้เกิดเป็นรายได้อย่างยั่งยืน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปย่อผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และผลเชิงพัฒนา

จากผลการดำเนินงานทั้งหมดที่ผ่านมาของโครงการ โครงการแนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางแะ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงาพบว่าสถานการณ์พันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับบ้านบางแะอยู่ในสถานะเสี่ยงใกล้สูญพันธุ์เช่น รองเท้านารีชาวพังงา กล้วยไม้้นบปริง เฟินอิงอาศัย เช่น หางสิงห์ ช้องนางคลี สร้อยนารี เป็นต้น

ภูมิปัญญาการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้และไม้ดอกไม้ประดับในชุมชน พบวิธีการขยายพันธุ์ 3 วิธี คือ การขยายพันธุ์ด้วยวิธีการแยกหน่อ การเพาะเมล็ด การผ่ากอและการแยกตะเกียง ซึ่งแต่ละวิธีมีวิธีการที่แตกต่างกันไป ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่จะให้ผลผลิตและอัตราการเจริญเติบโตดีกว่าวิธีการเพาะเมล็ด และไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับโรคระบาดมากนัก เนื่องจากมีความแข็งแรงและมีการปรับตัวในสภาพพื้นที่ปลูกเลี้ยงได้ง่ายกว่าวิธีการอื่นๆ

แนวทางการอนุรักษ์และสร้างจิตสำนึกชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนยังทำได้ยากเนื่องจากคนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นมีเพียงกลุ่มคนเลี้ยงกล้วยไม้เท่านั้นที่เล็งเห็นคุณค่าและความสำคัญ และหาแนวทางการขยายพันธุ์ด้วยเทคนิคกระบวนการใหม่ๆ อยู่เสมอ

ทางด้านแนวทางการพัฒนาให้เป็นเศรษฐกิจชุมชน สรุปได้ว่ากล้วยไม้ตระกูลรองเท้านารี เฟิน เช่น หางสิงห์ สร้อยนารี ช้องนางคลี และประเภทไม้ดอกหอม เช่น มะลิคำ สามารถพัฒนาให้เป็นเศรษฐกิจชุมชนได้เนื่องจากชนิดพันธุ์ไม้ดังกล่าวเป็นพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่นและมีความต้องการของผู้ปลูกเลี้ยงค่อนข้างมาก สถานการณ์ความต้องการของตลาดอยู่ในอัตราค่อนข้างสูงแต่ทางทีมวิจัยยังไม่ได้ทำเป็นกิจลักษณะ ส่วนใหญ่จะเป็นไปในรูปแบบของการศึกษาแนวทางการเพาะขยายพันธุ์เพื่อต้องการปริมาณที่มากขึ้น ลดการนำออกจากป่า เพื่อที่จะดำเนินการไปกับแนวทางการอนุรักษ์และควบคู่ไปกับแนวทางการพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชนได้อย่างยั่งยืน

บทเรียนการทำงานวิจัย

จากการจัดตั้งทีมวิจัยท้องถิ่น โครงการแนวทางการเพาะเลี้ยงขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นบ้านบางแะ ตำบลนบปริง อำเภอเมือง จังหวัดพังงา ได้การตอบรับจากชาวบ้านผู้ที่มีความสนใจในการปลูกเลี้ยงไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นประมาณ 15-20 คน เพื่อร่วมทำงานวิจัย จากนั้นได้เริ่มประชุมทีมเพื่อทำความเข้าใจในหลักการทำงานและกระบวนการวิจัย สมาชิกส่วนใหญ่เริ่มเข้าใจกระบวนการ แต่ยังมีสมาชิกบางส่วนให้ความคิดเห็นว่าควรทำงานในเชิงพัฒนาเลยดีกว่าจึงจะสามารถทำความเข้าใจกับชุมชนได้ง่าย แต่การทำงาน

เช่นนั้นก็เป็นการทำงานแบบโครงการพัฒนาทั่วไป ซึ่งไม่ได้ผ่านกระบวนการคิดศึกษาหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งขัดกับการทำงานวิจัย จึงทำให้สมาชิกส่วนนั้นขาดการกระตือรือร้นในการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของโครงการ และสมาชิกบางท่านยังมีข้อจำกัดเรื่องของเวลาในการทำงาน จึงทำให้การขับเคลื่อนงานวิจัยท้องถิ่น มีความล่าช้าไปบ้าง

ส่วนของการทำความเข้าใจกับชุมชน ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังเล็งเห็นถึงความสำคัญของพันธุ์ไม้ท้องถิ่น น้อย ทีมวิจัยจึงต้องใช้เวลาทำงานผ่านกระบวนการวิจัย เพื่อนำข้อมูลต่างๆ ใช้เป็นสื่อทำความเข้าใจและทำให้เห็นถึงความสำคัญมากขึ้นจึงจะสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในอนาคต

การทำงานในพื้นที่ การออกสำรวจพันธุ์ไม้ต่างๆ ทีมวิจัยเจออุปสรรคการทำงานอยู่บ้าง ตั้งแต่สภาพดิน ฟ้า อากาศ ที่แปรปรวนยากที่จะเข้าทำงานอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงพื้นที่การทำงานมีบริเวณกว้างและยังเป็นภูเขาหินปูนที่มีความลาดชัน ผนวกกับข้อจำกัดเรื่องของเวลาของสมาชิกในทีมวิจัย และอุปสรรคที่สำคัญในการทำงานในพื้นที่คือ บริเวณแหล่งกระจายพันธุ์ไม้ที่สำคัญ คือ ร่องเท้านริชาวพังงาและกล้วยไม้บนปริง ถูกคุกคามและลักลอบเก็บออกจากพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทำให้แหล่งเรียนรู้ในธรรมชาติและตัวอย่างพันธุ์ไม้ดังกล่าวลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว

ส่วนของการทำงานฝ่ายการเงินของโครงการฯ ซึ่งรับผิดชอบ โดยนายอุเทน สุขปาน มีหน้าที่จัดทำเอกสารการเบิกจ่ายการเงินงบประมาณของโครงการ ตั้งแต่เริ่มแรกที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานการเงินและได้ร่วมทำความเข้าใจและฟังการอธิบายจากพี่เลี้ยง ก็คิดว่าง่าย แต่พอเริ่มงานเข้าจริงๆ ก็รู้สึกว่ามันไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด เริ่มเกิดความสับสนกับการแยกประเภทในหมวดค่าใช้จ่ายต่างๆ เช่น หมวดค่าวัสดุ ต้องใช้ในส่วนของอะไรบ้าง หมวดค่าใช้สอย ต้องใช้จ่ายอะไรได้บ้าง เป็นต้น ซึ่งการทำเอกสารการเงินโครงการในรายการต่างๆ ออกมาคิดบ้างถูกบ้าง แต่ก็ยังมีที่เลี้ยงคอยช่วยเหลือแก้ไขอยู่ตลอด ส่วนตัวคิดว่าการทำงานครั้งนี้เป็นผลดีกับตัวเองที่จะได้เรียนรู้การทำงานที่ไม่เคยทำมาก่อน พอทำอยู่เป็นประจำได้เริ่มมีความเข้าใจ และทำถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ในส่วนการทำงานของทีมวิจัยในระยะหลังเหลือผู้ที่ทำงานในกระบวนการวิจัยไม่กี่คนและการทำงานของกิจกรรมต่างๆ ขาดการต่อเนื่อง เป็นการให้การทำกิจกรรมต่างๆ เป็นไปอย่างล่าช้าอยู่บ้าง แต่ก็ยังมีความตั้งใจที่จะทำงาน เพื่อให้เห็นประโยชน์จากการวิจัยนำไปใช้ในท้องถิ่นวิจัยและชุมชนได้

การสนับสนุนของผู้นำชุมชน ชาวบ้านหรือหน่วยต่างๆ เริ่มเกิดการเห็นความสำคัญการทำงานของ ทีมวิจัย เห็นได้จากการจัดกิจกรรมการประกวดกล้วยไม้ซึ่งได้รับการสนับสนุนต่างๆ เช่น งบประมาณเงินรางวัล อุปกรณ์ต่างๆ ฯลฯ ในการจัดงาน ทำให้เกิดความพร้อมรองรับผู้เข้าร่วมงานได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่าจากประสบการณ์การทำงานด้านเอกสารการเงินโครงการวิจัย แนวทางการเพาะและขยายพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านบางเนาะ ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา สรุปได้ว่าบทเรียนการทำงานที่ผ่านมานั้นทำให้ได้ทั้งความสนุกและความเครียดในเวลาเดียวกัน “สุขทุกข์” และทำให้รู้ถึงการจัดสันปันส่วนใน

เรื่องของการแยกประเภทค่าใช้จ่ายแต่ละหมวดและรู้ถึงความยากง่ายหรือความละเอียดรอบคอบเป็นอย่างไรแต่เมื่อได้ทดลองปฏิบัติจริงจึงทำให้รู้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ง่าย แต่ก็ไม่อยากจนเกินไป จะยากมันก็ไม่ยากอยู่ที่การจำเล็กๆน้อยๆ ไปถึงการเก็บบิลการใช้จ่ายให้ถูกต้องทุกครั้ง แต่พอทุกอย่างลงตัวที่ว่ายากมันก็ง่ายเพราะฉะนั้นทุกสิ่งทุกอย่างมันอยู่ที่การลงมือปฏิบัติ ดังนั้นการได้สัมผัสกับการเงินทำให้พอใจในตัวเองอยู่บ้างเล็กๆเพราะไม่เคยศึกษาปฏิบัติมาก่อนหน้านี้เลยสุดท้ายนี้ขอขอบคุณพี่เลี้ยงที่พยายามจับเจ้าเกลาสมองเปรียบเสมือนครูคนหนึ่งเมื่อเสร็จจากงานนี้การทำการเงินจะไม่ลืม เพราะคงจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

ปัญหาการวิจัย

จากการทำงานในระยะที่ 1 ทีมวิจัยได้มีความเข้าใจในกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมากขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาอยู่บ้างเนื่องจากสมาชิกทีมวิจัยมีหน้าที่การทำงานที่ต่างกัน จึงทำให้การร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโครงการยังล่าช้าอยู่บ้างแต่ก็สามารถขับเคลื่อนงานได้

การมีส่วนร่วมของชุมชนยังไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านมากนัก เนื่องจากทีมวิจัยยังขาดการสื่อสารทำความเข้าใจรวมไปถึงเวลาการทำงาน ทำให้ข้อมูลต่างๆ ที่จะนำเสนอให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญยังต้องใช้เวลาทำงานผ่านกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่องจึงจะสามารถชี้แจงให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญ และการมีส่วนร่วมของหน่วยงานทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนต่างๆ เริ่มเห็นถึงความสำคัญมากขึ้น เห็นได้จากการตอบรับและมีการร่วมมือกับการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่น ซึ่งได้ร่วมประชุมหาแนวทางระหว่างทีมวิจัย ผู้ใหญ่บ้านบางเนาะ องค์การบริหารส่วนตำบลนบปริง และชมรมรองเท้านารีพังงาอันดามัน ได้ร่วมมือกันดูแลพื้นที่กระจายพันธุ์ของพันธุ์ไม้ที่สำคัญ เช่น รองเท้านารีขาวพังงา กล้วยไม้้นบปริง เป็นต้น ให้สามารถปกป้องแหล่งกระจายพันธุ์ในธรรมชาติของพันธุ์ไม้ดังกล่าว ให้ยังคงอยู่เป็นความภาคภูมิใจของคนในชุมชนรวมไปถึงคนทั้งจังหวัดพังงาด้วย

การทำงานของทีมวิจัยในพื้นที่ธรรมชาติ เนื่องจากในขณะนี้พบการบุกรุกและทำลายทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้เป็นจำนวนมาก ทีมวิจัยจึงมีความจำเป็นต้องเก็บตัวอย่างส่วนใหญ่มาเพื่อทำการอนุรักษ์ไว้ในชุมชนก่อน เพื่อสามารถศึกษาวิธีการปลูกเลี้ยงและขยายพันธุ์ต่อไปรวมไปถึงศึกษาการนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชนอย่างยั่งยืนตลอดไป

ข้อเสนอแนะต่อชุมชน นโยบายและการวิจัยในอนาคต

การศึกษาพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นของทีมวิจัยได้ศึกษาเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ศึกษาชนิดพันธุ์ที่พบในเขตพื้นที่บ้านบางเนาะ ซึ่งได้รวบรวมเก็บเป็นความรู้ในรูปแบบ การบันทึก การถ่ายภาพและการจำจากประสบการณ์ที่ได้ลงพื้นที่ ซึ่งพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับของพื้นที่บ้านบางเนาะมีเป็นจำนวนมากหลากหลายชนิด ซึ่งทางทีมวิจัยได้สันนิษฐานว่ายังมีอีกหลายชนิดที่ยังไม่มีการค้นพบหรือเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป แต่ในปัจจุบันมีความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์จากหลายสาเหตุ เช่น การใช้เครื่องจักรในการทำการ-

เกษตรปลูกพืชเศรษฐกิจต่างๆหรือการลักลอบเก็บจากธรรมชาติของบุคคลภายนอก จึงเป็นปัญหาในการทำงานของทีมวิจัย นอกจากนั้นการศึกษาของทีมวิจัยยังพบพันธุ์พืชสมุนไพรในพื้นที่อีกหลากหลายชนิดเช่นกัน จึงเป็นโจทย์ให้ทีมวิจัยยังต้องลงพื้นที่ศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเก็บเป็นองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างสูงสุดและยั่งยืน

2. ศึกษาการขยายพันธุ์ ทีมวิจัยยังมีปัญหาในการขับเคลื่อนกระบวนการเรื่องเวลาของนักวิจัยที่มีน้อย เนื่องจากทุกคนมีงานประจำที่ต้องรับผิดชอบ รวมไปถึงการจัดทำพื้นที่รองรับการขยายพันธุ์และกล้วยไม้บางชนิด เช่น รองเท้านารีการเพาะขยายพันธุ์ยังต้องใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการทำ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการขยายพันธุ์ในรูปแบบต่างๆเพิ่มขึ้น เพื่อจะสามารถทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้รวดเร็วขึ้น รวมไปถึงการคำนึงสร้างให้เกิดเป็นเชิงเศรษฐกิจด้วย

การศึกษารวบรวมองค์ความรู้จากการที่ได้ทำกิจกรรมต่างๆ ก็เกิดผลดีต่อทีมวิจัย ก็ได้แลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆ ระหว่างทีมวิจัยด้วยกันเอง ได้เรียนรู้ปัญหาต่างๆจากประสบการณ์เก็บเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปใช้กับตัวเองได้ และได้แลกเปลี่ยนความรู้ต่างๆกับผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้เกร็ดความรู้มาเป็นบทเรียนของทีมวิจัยได้เป็นอย่างดี

การอนุรักษ์และการพัฒนาให้เกิดเป็นเศรษฐกิจชุมชน จากการดำเนินงานต่างๆผ่านกระบวนการวิจัย การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและสามารถเกิดการอนุรักษ์ได้ในชุมชนมี 3 แนวทาง คือ

1.การขยายพันธุ์และปลูกเลี้ยงในรูปแบบไม้กระถาง ซึ่งใช้พื้นที่บริเวณบ้านของผู้ที่สนใจในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งผลิตพันธุ์ไม้ท้องถิ่นจำหน่ายให้แก่ผู้ที่มีความชอบและกลุ่มพ่อค้าไม้ดอกไม้ประดับทั่วไป

2.การเก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับชนิดต่างๆไว้ในบริเวณบ้ายหรือสวนที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจอยู่เดิมแล้ว จะสามารถเก็บรวบรวมอนุรักษ์ไว้ไม่เสี่ยงที่จะสูญพันธุ์ไปจากท้องถิ่นและสามารถพัฒนาให้เกิดเป็นเศรษฐกิจ เช่น การจำหน่ายกิ่งพันธุ์ เมล็ด ใบ ดอก หรือพันธุ์ไม้ที่มีสรรพคุณทางสมุนไพรก็สามารถผลิตเป็นวัตถุดิบจำหน่ายให้แก่สหกรณ์การแพทย์แผนไทยได้

3.การจัดพื้นที่ปลูกรวบรวมพันธุ์ไม้ต่างๆ เช่น กล้วยไม้ ไม้ดอกหอม เฟินและสมุนไพร ไว้เป็นจุดให้ความรู้ในรูปแบบของสวนรวบรวมพันธุ์ท้องถิ่น มีการจัดทำป้ายชื่อและการใช้ประโยชน์อย่างชัดเจนก็สามารถที่จะพัฒนาเกิดเป็นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของชุมชนสร้างให้เกิดเป็นรายได้อย่างยั่งยืน

ภาคผนวก 1

ประวัตินักวิจัย

ชื่อนายคมไพร นิลรัตน์

เกิดวันที่ 16 พฤษภาคม 2522

ประสบการณ์ทำงาน สมาชิกชมรมกล้วยไม้รองเท้านารีพังงาอันดามัน
ที่อยู่ 144 หมู่ที่ 3 ต.นบพริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เบอร์โทร 082-8199233

ชื่อนายอุเทน สุขปาน

เกิดวันที่ 3 มกราคม 2525

ประสบการณ์ทำงาน สมาชิกชมรมกล้วยไม้รองเท้านารีพังงาอันดามัน
ที่อยู่ 142/1 หมู่ที่ 3 ต.นบพริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ปวช. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพังงา

เบอร์โทร 087-8851634

ชื่อนายพงศักดิ์ บัญชาณู

เกิดวันที่ 15 พฤษภาคม 2524

ประสบการณ์ทำงาน เற்றுณิกสมาชิกชมรมกล้วยไม้รองเท้านารีพังงา
อันดามัน

ที่อยู่ 122/1 หมู่ที่ 3 ต.นบพริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

เบอร์โทร 086-6901175

ระดับการศึกษา ปวส. วิทยาลัยการอาชีพสงขลา

ชื่อนายระวี ค้วงสุวรรณ

เกิดวันที่ 2 สิงหาคม 2533

ประสบการณ์ทำงาน ทีมวิจัยโครงการปลูกไม้ ๑

ที่อยู่ 144 หมู่ที่ 3 ต.นบพริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น

เบอร์โทร 084-8393985

ประวัตินักวิจัย

ชื่อนายรณชัย บริสุทธิ์

เกิดวันที่ 11 พฤศจิกายน 2531

ที่อยู่ 86/1 หมู่ที่ 3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เบอร์โทร 080-8896414

ชื่อนายวิรุทธ เกตุแก้ว

เกิดวันที่ 27 เมษายน 2525

ที่อยู่ 86/7 หมู่ที่ 3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

เบอร์โทร 082-7871690

ชื่อนายอดุล จินกิจ

เกิดวันที่ 23 เมษายน 2520

ที่อยู่ 116 หมู่ที่ 3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ปริญญาตรีรามคำแหง

ประวัติการทำงาน คูมงานก่อสร้าง

เบอร์โทร 087-8158178

ชื่อนางสาวศรีรัตน์ นรินทร์รักษ์

เกิดวันที่ 15 พฤศจิกายน 2523

ที่อยู่ 144 หมู่ที่ 3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

เบอร์โทร 082-4205904

ประวัตินักวิจัย

ชื่อนายชายชาญ สักดิ์แก้ว

เกิดวันที่ 23 กันยายน 2525

ที่อยู่ 48 หมู่ที่ 4 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ปวส.วิทยาลัยเทคนิคพังงา

เบอร์โทร 084-4462215

ชื่อนายกิตติ เรืองดิก

เกิดวันที่ 28 ธันวาคม 2525

ที่อยู่ 41/2 หมู่ที่ 4 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ปวส.วิทยาลัยเทคนิคพังงา

ประสบการณ์ทำงาน ช่างซ่อมแอร์รถยนต์

เบอร์โทร 087-2738329

ชื่อนายสุทัศน์ สืบศักดิ์

เกิดวันที่ 25 สิงหาคม 2518

ที่อยู่ 81 หมู่ที่ 3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา กำลังศึกษาระดับปริญญาตรี มสธ.คณะ

เกษตรศาสตร์

ประสบการณ์ทำงาน อาสาสมัครสภาอากาศไทย

เบอร์โทร 081-7289044

ชื่อนายอุดม ระวีวรรณ

เกิดวันที่ 20 มิถุนายน 2521

ที่อยู่ 6 หมู่ที่ 5 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ปวช. วิทยาลัยเทคนิคพังงา

ประสบการณ์ทำงาน รองประธานชมรมรองเท้านารีพังงาอันดามัน

เบอร์โทร 087-8975629

ประวัตินักวิจัย

ชื่อนายสมชาย นิลรัตน์

เกิดวันที่ 21 ตุลาคม 2511

ที่อยู่ 144 หมู่ที่ 3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประสบการณ์ทำงาน สมาชิกชมรมรองเท้านารีพังงาอันดามัน

ชื่อเด็กหญิงใบเฟิร์น คำพุดจัน

เกิดวันที่ 21 พฤศจิกายน 2539

ที่อยู่ 56/5 หมู่ที่ 4 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ชื่อนายชัยรัช เรืองพล

เกิดวันที่ 31 ตุลาคม 2536

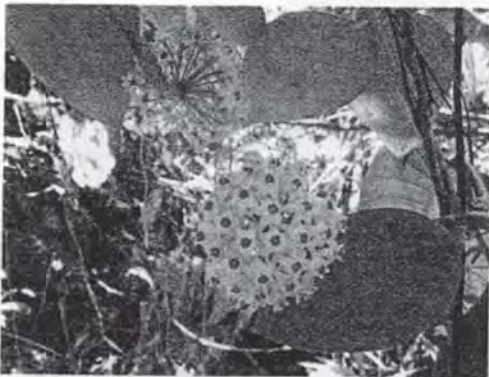
ที่อยู่ 20/1 หมู่ที่ 3 ต.นบปริง อ.เมือง จ.พังงา 82000

ระดับการศึกษา กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

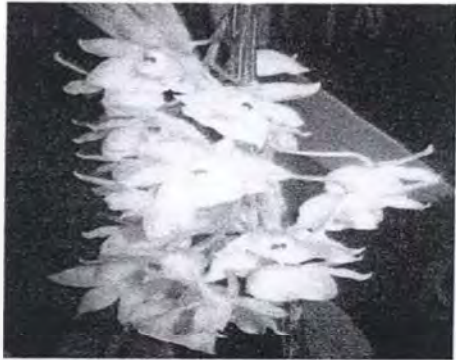
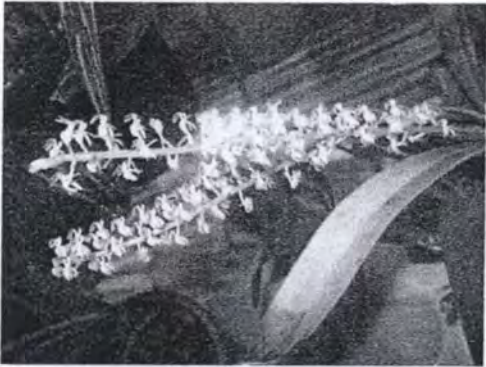
**สรุปชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่น
ในเขตของพื้นที่หมู่ 3 บ้านบางแนะ**

ลำดับที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ	รูปชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ
1	แจกันทอง	
2	พุดป่า	
3	ดาวสะดุ้ง	

ลำดับที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ	รูปชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ
4	มะลิคำ	
5	เอื้องผึ้ง	
6	รองเท้านารีขาวพังงา	

ลำดับที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ	รูปชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ
7	เอื้องข้าวตอก	
8	สิงโตพันจักร	
9	โสมข่าใบพญ	

ลำดับที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ	รูปชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ
10	เสี้ยวแผ่น้อย	
11	โมกผา	
12	เอื้องอุกนก	

ลำดับที่	ชื่อชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ	รูปชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ
13	หมากลิ้ง	
14	เอื้องสายมะเขือได้	
15	ไลพาลิส	

ภาคผนวก 3

ภาพวาดตัวอย่างการเก็บข้อมูลพันธุ์พืชในท้องถิ่นชุมชนบ้านบางแนะ

ชื่อพืช

เอื้องข้าวดอก

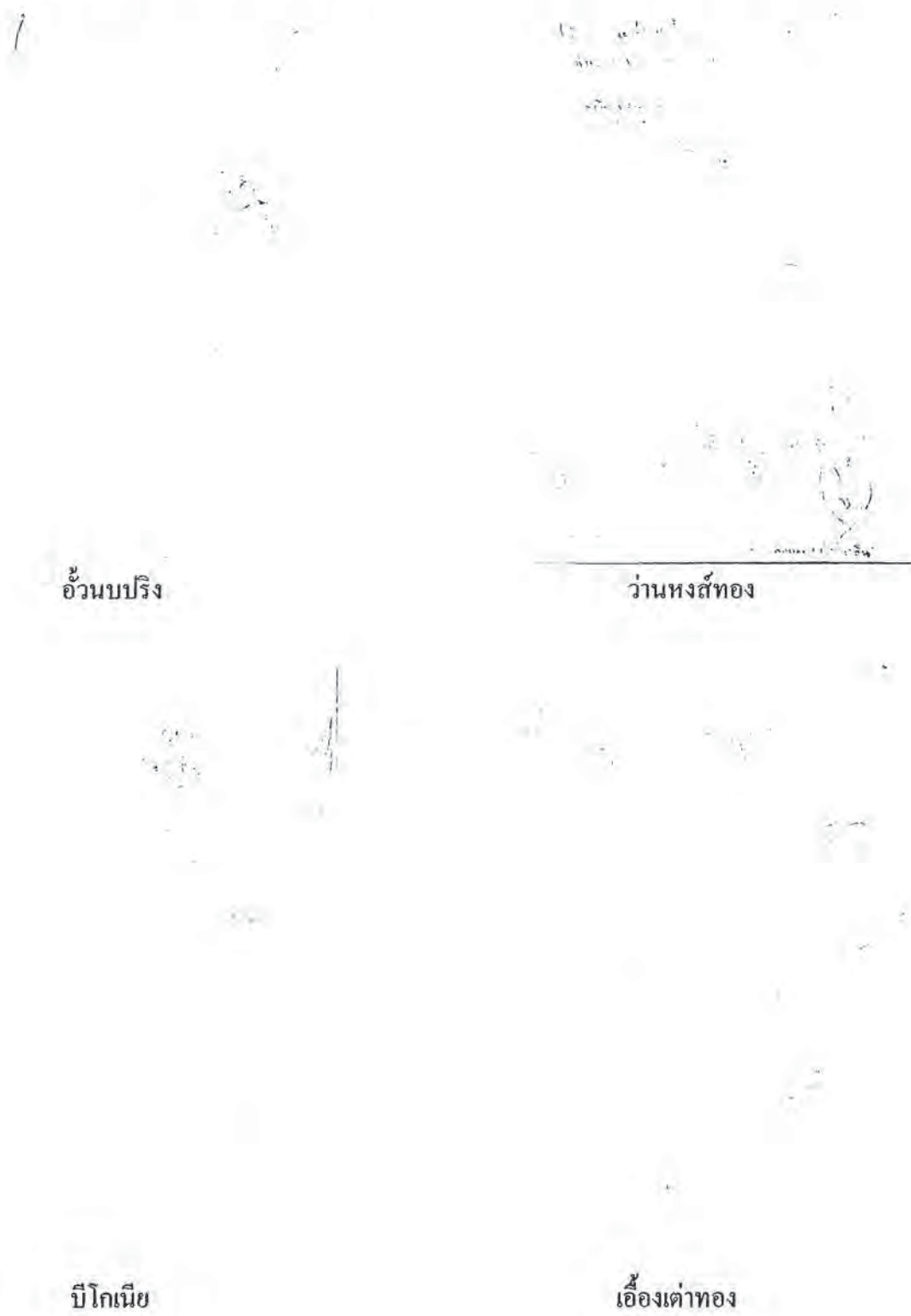

เอื้องข้าวสาร

พญาไร้ใบ

หางแมงเงา

ภาพวาดตัวอย่างการเก็บข้อมูลพันธุ์พืชในท้องถิ่นชุมชนบ้านบางมะ

ภาคผนวก 4

ประชุมทีมวิจัยเตรียมความพร้อม
ชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชนนิทรรศการหัตถกรรมพื้นบ้านบางนระ
วันที่ 7 พฤศจิกายน 2553 ณ ศาลาประชารัฐร่วมใจ (SML)

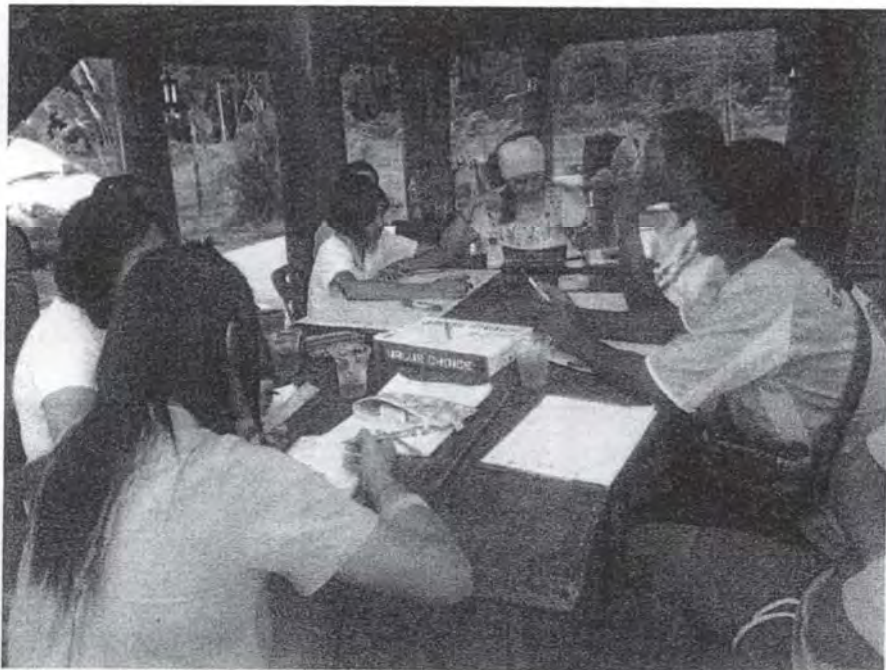

เวทีแรงงานวิจัยต่อชุมชน “ชมนิทรรศการมหัศจรรย์พันธุ์ไม้บ้านบางเนาะ”

วันที่ 27 พฤศจิกายน 2553 ณ ศาลาประชารัฐร่วมใจ (SML)

ประชุมทีมวิจัยวางแผนลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นฯ
วันที่ 11 ธันวาคม 2553 ณ เรือนปฐิตา

ลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับท้องถิ่นฯ
วันที่ 12 ธันวาคม 2553 ณ ด่านพระยาพิพิธ

กิจกรรมเข้าร่วมเวทีนำเสนอการสำรวจชนิดพันธุ์กล้วยไม้ท้องถิ่นบ้านบางดิบ
วันที่ 27 มกราคม 2554 ณ โรงเรียนบ้านบางดิบ

เวทีคัดเลือกพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับบ้านบางแหะ
วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2554 ณ สวนอุทยานสระนางมโนราห์

กิจกรรมศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกระบี่
วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2555

เวทีประกวดกล้วยไม้ “มหัศจรรย์พันธุ์ไม้พั่งงา”
วันที่ 10 มิถุนายน 2555

